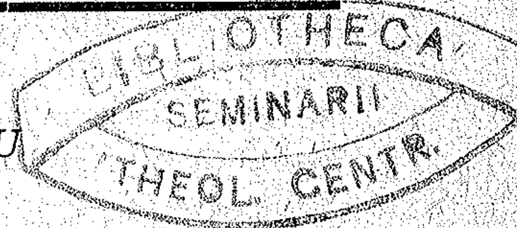
SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA IX **MAKARSKA 1969.** **BROJ 1**

SAMOSTAN U ZAOSTROGU
(Uz naslovnu stranicu)

Govoriti danas o periferiji, čini se, suvišnim. A ipak, u prošlim vremenima, kada su pojedini krajevi živjeli zatvorenim životom, i malena mjesta bila su plodna središta kulturnoga i duhovnog života. To osobito vrijedi za naše krajeve u stoljećima krvave borbe za opstanak. Stanovništvo je upravo u njima nalazilo posljednju iskru nade. Ona su organizirala oblike narodnog života. Pod turskom silom ta su središta uglavnom bila franjevački samostani. Takav je bio i stari samostan ispod vrletnog Biokova u Zaostrogu koji ove godine slavi 500-godišnjicu svoga postojanja.

Uz kameni zid suroga biokovskog masiva zbila su se sela slobodoljubivog seljaka prema Mažuranićevoj: »Oro gnijezdo vrh Timora vije jer slobode u ravnici nije«. Isturena snaga tih malenih sela pod Biokovom bila su tri samostana: u Makarskoj, Živogošću i Zaostrogu.

Ti su samostani bili predstraža sela smještenih visoko pod brdom. U ravnici, uz more dočikao je i u Zaostrogu skromni franjevac Turčina i Mlečanina, Francuza, Nijemca i Talijana. Davao je piće i hranu, pružao noćište, pregovarao ali i boj vodio, organizirao narodni otpor i ulijevao posljednji gram nade u pravdu i slobodu ...

Isti je franjevac iskorištavao svoju nešto veću ekonomsku snagu u gradnju samostanskih crkava koje su se u očima priprostog Primorca mogle mjeriti i s »grackim«, gradio klaustre i kule za obranu, skupljao i brižno čuvao knjige, slike i kipove, kupovao srebrno crkveno posuđe, svijećnjake i križeve, bogato crkveno ruho.

Upravo je to htio prikazati sin ponosnog Gornjeg Primorja akademski slikar Mladen Veža crtežom na naslovnoj strani. On, koji je i dosada ukrasio naslovne stranice ovog lista prikazujući majstorski kamenu liriku Jurja Dalmatinca i bogatstvo

mira sv. Marije u Zadru, ove je godine dao sintezu burne prošlosti ne samo zaostroškog samostana nego i većine tih svjedoka »stare slave djedovina«. Htio je naglasiti kako se oko zaostroškog samostana okupljao život zbijenog seoca pod Biokovom i mora neiscrpnog izvora ribarstva i trgovine.

Veličina, pak, starog samostana u Zaostrogu nije samo u tome. On je bio središte službe Božje što se odvijala svakog dana u malenoj crkvici a kasnije (1747) u velikoj i prostranoj crkvi. Ta je crkva, posvećena Nebeskoj Majci, postala s vremenom marijnsko svetište, poznato još i Gumppenbergu (1672). Oko njega skupljali su se vjernici čak i iz obližnje Hercegovine. Procesije u kojima je svećenik nosio plašt posljednjega bosanskog kralja, propovijedi i žarke molitve ulijevali su životvornu snagu često potištenom narodnom ponosu, iscrpljenom ali nikad zgaženom. Taj je plašt govorio o kraljevstvu koje je bilo snažno i jako u vremenu kad još Turaka nije ni bilo. Sveti obredi i sakramenti davali su božansku snagu i vrijednost životnim žrtvama u danima teškoća ali i veselja.

Zaostroški je samostan bio skrovište mira župnika što su radili u vinogradu Gospodnjem. U njemu su se pripremali za naporni rad među narodom. U njemu je bila škola, novicijat i filozofija. Odatle su franjevci odlazili okolo po biokovskoneretvanskim selima noseći duhovnu okrepu uz pogibelj života. Taj je samostan dao niz mučenika za vjeru kao fra Grgura od Zaostroga (+ 1524), Petra Grubkovića (+ 1570) i Petra Matića (+ 1685).

Veličina zaostroškog samostana odrazila se i na kulturnom djelovanju. On je postao simbol franjevačkoga prosvjetiteljskog rada među hrvatskim narodom. Iz njega je nikao starac Milovan - fra Andrija Kačić Miošić. Nije on osamljena, slučajna pojava nego je on nikao na radu svojih pretača fra Filipa Grabovca (+ 1749) i Tome Babića (+ 1750) a nastavljen od brojnih imitatora.

Nije samo pjesništvo bila domena djelovanja toga samostana na periferiji. Tu su nikli i filozofski udžbenici istog Kačića i fra Bone Krilića (+ 1778), ljekaruša osebujnog fra Luke Vladimirovića (+ 1788), ekonomske misli o uzdizanju zapuštene Dalmacije fra Mije Dragičevića (+ 1790) ili u novije vrijeme rodoljubne pjesme fra Ivana Despota (+ 1886), uzorno vinogradarstvo fra Mate Šimića (+ 1926), propovijedi poznatog pučkog misionara fra Andrije Matutinovića (+ 1947) ali i svetost fra Paške Šiliščevića (+ 1776), Joze Franića (+ 1787) i brojnih drugih.

Zbog toga i Zaostrogu treba obratiti pažnju ali i priznanje za žilavost u svim udarcima što se pokazalo i u najnovnije vrijeme kad su samostan i crkva bili porušeni 1962. od potresa. Zalaganjem franjevaca, pomoću naroda i državnom potporom crkva se i samostan obnavljaju. U novim prilikama samostan ispod Vitera počinje okupljati oko sebe ne samo franjevce nego i sve one koji u njemu vide ono što i jest — oaza duhovnog mira.

Svoju 500-godišnjicu zaostroški samostan proslavlja ustanovljenjem Zavoda za odgoj samostnske braće. Time je on i danas žarište duhovnosti, primjer životne snage redovnika i vjernika. Svojim duhovnim a i kulturnim vrednotama zaostroški je samostan žarište puno optimizma i života kao i Vežin medaljon.

Josip Ante Soldo

DUHOVNIK, SLUŽABNIK BOŽJE BESEDE (cf. Lk 1, 2)

Obnovljeno bogoslužje nam mašo ni približalo samo kot daritev, ampak tudi kot oznanilo božje besede. Bogoslužje božje besede je z evharističnim bogoslužjem eno samo liturgično dejanje. Kristus ni pri maši samo zakramentalno navzoč, ampak tudi po svoji besedi, ko Cerkev moli in poje, ko bere božjo besedo (prim. B, čl. 7; čl. 26), on s službo besede posreduje verujočim božjo moč v rešenje (prim. Rimlj. 1. 16). Prav obnovljeno bogoslužje je pripomoglo, da se je tudi med katoličani začela razvijati teologija božje besede, ki je pri protestantih že močno razvita. Oznanjevanje božje besede je quasi zakrament. To ni nekaj povsem novega, saj so že cerkveni očetje učili, da je božja beseda sacramentum audibile in njen učinek primerjali učinku zakramentov (PL 35, 1840 in 42, 356 sl.). Liturgično obhajanje božje besede je bilo v svetopisemskih časih najbolj reden način oznajevanja razodetja. Tu se je božja beseda razglašala in v veri sprejemala. Pri nas je bilo to zelo zastrto. Predkoncilska maša je stavila ves poudarek na daritev, božjo besedo pa je duhovnik, razen v pridigi, oznanjal bolj sebi, odmaknjen od ljudi in v nerazumljivem jeziku. S koncilom je to odpadlo. Vračamo se k liturgičnemu oznanjevanju božje besede.

Božja beseda po naravi teži k oživljenju. Sveto pismo ni rekvizit preteklosti. Ono ne poroča samo o preteklih zveličavnih dogodkih, marčev vsebuje tudi nauk o zveličanju. To

Zbog toga i Zaostrogu treba obratiti pažnju ali i priznanje za žilavost u svim udarcima što se pokazalo i u najnovnije vrijeme kad su samostan i crkva bili porušeni 1962. od potresa. Zalaganjem franjevaca, pomoću naroda i državnom potporom crkva se i samostan obnavljaju. U novim prilikama samostan ispod Vitera počinje okupljati oko sebe ne samo franjevce nego i sve one koji u njemu vide ono što i jest — oaza duhovnog mira.

Svoju 500-godišnjicu zaostroški samostan proslavlja ustanovljenjem Zavoda za odgoj samostnske braće. Time je on i danas žarište duhovnosti, primjer životne snage redovnika i vjernika. Svojim duhovnim a i kulturnim vrednotama zaostroški je samostan žarište puno optimizma i života kao i Vežin medaljon.

Josip Ante Soldo

DUHOVNIK, SLUŽABNIK BOŽJE BESEDE (cf. Lk 1, 2)

Obnovljeno bogoslužje nam mašo ni približalo samo kot daritev, ampak tudi kot oznanilo božje besede. Bogoslužje božje besede je z evharističnim bogoslužjem eno samo liturgično dejanje. Kristus ni pri maši samo zakramentalno navzoč, ampak tudi po svoji besedi, ko Cerkev moli in poje, ko bere božjo besedo (prim. B, čl. 7; čl. 26), on s službo besede posreduje verujočim božjo moč v rešenje (prim. Rimlj. 1. 16). Prav obnovljeno bogoslužje je pripomoglo, da se je tudi med katoličani začela razvijati teologija božje besede, ki je pri protestantih že močno razvita. Oznanjevanje božje besede je quasi zakrament. To ni nekaj povsem novega, saj so že cerkveni očetje učili, da je božja beseda sacramentum audibile in njen učinek primerjali učinku zakramentov (PL 35, 1840 in 42, 356 sl.). Liturgično obhajanje božje besede je bilo v svetopisemskih časih najbolj reden način oznajevanja razodetja. Tu se je božja beseda razglašala in v veri sprejemala. Pri nas je bilo to zelo zastrto. Predkoncilska maša je stavila ves poudarek na daritev, božjo besedo pa je duhovnik, razen v pridigi, oznanjal bolj sebi, odmaknjen od ljudi in v nerazumljivem jeziku. S koncilom je to odpadlo. Vračamo se k liturgičnemu oznanjevanju božje besede.

Božja beseda po naravi teži k oživljenju. Sveto pismo ni rekvizit preteklosti. Ono ne poroča samo o preteklih zveličavnih dogodkih, marčev vsebuje tudi nauk o zveličanju. To

pečat na njegovem najmlajšem sinu, da se je tako ob otroku Benjaminu vselej spomnil smrti ljubljene Rahele (1 Mojz 35, 18).

Pri starih vzhodnih narodih beseda ni označevala le bistva stvari, ampak je stvarem mogla podeljevati tudi moč. Beseda je v sebi nosila silo, ki je mogla vplivati na človekovo življenje. Kakšno učinkovito silo so je pripisovali stari, se vidi zlasti iz obrednega obhajanja prisege in iz pomena, ki so ga pri njih imeli zarotovanje, čaranje, blagoslov in prokletstvo. Beseda prokletstva je z vso silo svojega pomena zadela nasprotnika, medtem ko mu je blagoslov podelil življensko silo, uspeh in srečo. Beseda ni izražala samo bistva stvari, ampak je moglo v svoji moči stvarem podeljevati novo resničnost oziroma stopnjevati stopnjo popolnosti stvari. Beseda sama je bila stvariteljska. V tem duhovnem ambientu tudi laže razumemo svetopisemsko poročilo, da je Bog svet po besebi priklical iz niča v bivanje: »Z Gospodovo besedo je nebo narejeno in z dihom njegovih ust vsa nebesna vojska, zakaj on je rekel in je nastalo, on je ukazal in je bilo« (Ps 33, 6. 9). Beseda je imela dinamični značaj. Stari vzhodni narodi so v vplivni in siloviti moči besede videli božansko silo, drugi so si zopet predstaljali učinkovito besedo kot neko komzično potenco. Po vsem tem je razvidno, da mora imeti vsaka beseda svoj pomen. Beseda izčrpno izraža to, kar označuje. Če v to ne verjamemo, potem se zruši v negotovost vse, kar je bilo povedanega, tudi razodetje. Tudi Bog se je poslužil besede, da se nam je razodel. V njegovi govorici je izražena stvarnost, čeprav ta presega naše spoznanje. To je treba krepko podčrtati, ker uče nekateri razlagavci razodetje kot R. Bultmann, da se razodete resnice sploh ne dajo izraziti s človeško govorico. Razodete resnice presegajo možnost človeškega izražanja, zato besede svetega pisma ne izražajo nadnaravnih resnic, ker so človeško neizrazljive, ampak trdijo nekaj, kar nima nobene zanesljivosti. Po Bultmannu stavka »In Beseda je meso postala in se je všotorila med nami« (Jan 1, 14), ne smemo razumeti v tradicionalnem katoliškem smislu, da se je druga božja oseba učlovečila in je Kristus kot učlovečeni Bog prebival na zemlji, temveč pomeni stavek, da je bil Jezus čisto navaden človek, toda v njegovem oznanjevanju evangelija je Bog sam prišel v stik s človekom in ga postavil pred odločitev ali ga prizna ali ne. Z drugimi besedami: vse, kar trdi sveto pismo o naravi učlovečene besede je mitološko in se mora zavreči, kar pa trdi o Jezusovem delovanju je treba kot

resnično sprejeti. Bultmann razlikuje med 'biti' in 'delovati', med metafiziko in funkcionalnostjo božjega poslanca. Prvo zavrača, drugo ohranja. Če to drži, potem v sv. pismu ni nič zanesljivega. Če besede ne izražajo stvarnosti, tudi nadnaravne, potem nobena razodeta reznica v resnici ni resnica. Toda Bog se je razodel po besedi. Razodetje je obseženo samo v besedah in nadnaravne reznice spoznamo samo po bezedah, ki jih je govoril Bog in so jih sveti pisatelji zapisali. V naravi besede je, da izraža stvarnost. Stari narodi so besedo pojmovali še bolj konkretno in dinamično kot mi. Sv. pismo je nastalo v tem ambientu, zato ni čudno, da se novejša biblicistika spet vrača k tradicionalnemu gledanju na funkcijo besede.

Kako se je manifestirala božja beseda in kako učinkuje v sedanjosti?

»Mnogokrat in na mnogotere načine je nekdaj Bog govoril«, pravi pismo (Hebr 1, 1). Zanima nas, kako je Bog govoril? Bog je čisti duh in zato ni govoril tako, kakor se ljudje pogovarjamo med seboj. Kaj pojmujemo pod izrekom 'Bog je govoril'? Ali je Bog besede artikuliral, kakor jih mi in če ne, kako je potem človeku razodel svojo voljo? Vse starozavezne svetopisemske izjave o pogovarjanju Boga s človekom ne trdijo nič drugega kot to, da človek vedno stoji pred Bogom in mu odgovarja za svoja dejanja. Človek živi v božji navzočnosti. Bog ni odmaknjeni, čeprav vsemogočni Stvarnik, ampak kot tisti, ki je trajno navzoč in se zavzema za usodo svojega naroda. V razodetju božjega imena Mojzesu (2 Mojz 3, 14) ni izražena definicija, da je Bog čista bit, aseitas, kar hočejo v njem videti filozofi. To je povsem v nasprotju s starozaveznim pojmom Boga. Božje ime, razodeto Mojzesu pomeni, biti navzoč. Zato se je Mojzes pogovarjal z Bogom v shodnem šotoru 'od us do ust' (2 Mojz 33, 7—11). Elija je spoznal božjo govorico v rahli sapi (1 Kralj 19, 9—13), ljudstvo pod Sinajem pa med bliskom in gromom (2 Mojz 29, 18; 24, 15—18). K veri Izraela v živega Boga je spadalo vedno trdno prepričanje, da je ljudstvo slišalo božjo besedo kot odgovor na svoj vpitje v stiski (5 Mojz 26, 7). Vsa sreča in sleherna rešitev iz življenskih stisk, tako posameznika kot naroda, je bila posledica tega, ker je Izrael privzel božjo besedo in se po njej ravnaj. Pri izhodu iz Egipta se je Izrael povsem predal božji besedi. Popolnoma se je zanesel nanjo in se tako rešil. Izhod sam pa je bil osrednje dejanje v njihovi zgodovini. Iz tega so presojali vse, kar je bilo pred njim in za njim. Doslednje ores-

pa je namenjeno ljudem vseh časov, zato se mora ostvariti tudi v sedanjosti. Božja beseda je vedno sočasna, »je živa«, učinkovita in ostrešja kakor vsak dvorezen meč« (Hebr 4, 12). V svetem pismu so besede življenja (prim.: Jan 6, 68; Flp 2, 16), zato nam ne smejo biti prazne. Že Mojzes je svaril svoje, naj jim božja beseda ne bo prazna. »To je namreč vaše življenje in po tej besedi boste dolgo živeli« (5 Mojz 32, 47). Poglejmo v naslednjem, kašna je funkcija besede v človekovem življenju, kako se je manifestirala božja beseda in kako učinkuje v sedanjosti ter kakšna naj bo naša pridiga, da bo res oznanilo božje besede.

Narava in vloga besede v človekovem življenju.

Beseda je, čeprav ne edino, vendar najbolj splošno sredstvo preko katerega se ljudje sporazumevamo med seboj. Z besedami izražamo svoje misli in posegamo v notranji svet svojega bližnjega. Z besedami razkrivamo svojo notranjost, zato je beseda po učenju starih obleka sloveške duše. Po besedah presojamo človeka. V njih se razodeva duhovna veličina ali siromaštvo človeka, kajti česar je polno srce, o tem usta rada govore.

Beseda je skup glasov, ki nosijo s seboj nek pomen. Ko besede slišimo, razum posname njih smisel in ga priliči sebi. Po besedah prenašamo duhovno stvarnost iz osebe v osebo, zato je beseda nekak posrednik, vehikel, katerega se poslužuje duh, da se more razdajati. Takšno je sicer naše, zapadnoevropsko pojmovanje funkcije besede in z njim še daleč nismo dojeli funkcije, ki so jo imele besede pri kulturnih narodih starega Vzhoda. Pri njih je bila beseda sama nekaj konkretnega. Stari vzhodni človek je pojmoval svet kot enoto. On ni ločil med stvarnim in duhovnim svetom, njemu je bilo oboje eno, zato tudi ni ločil med besedo in stvarjo, ne med predstavo in konkretizacijo predstave, ne med idealnim in realnim stvetom. V vsaki besedi je bila stvar v celoti vsebovana. Beseda ni bila le pritika stvari ali njena etiketa, marveč je izražala bistvo stvari. Prvi človek je poimenoval stvari in živali po njih bistvu (prim. 1 Mojz 2, 19) tako, da je beseda izčrpno izražala njih celotno naravo. Tudiv prastarih lastinih imenih se izraža bistvena lastnost človeka, ki nosi tisto ime. Tako je Jakob imenoval svojega najmlajšega sina Ben Oni (sin žalosti), ker ga je Rahela rodila v težkih porodnih bolečinah in nato izdihnila. Težka ura v Jakobovemu življenju je odtisnila

ničenje vsega, kar je Bog napovedal Mojzesu pred izhodom je bilo za ljudstvo zadostni kriterij za resničnost božje besede.

Kako pa je božjo besedo sprejel Mojzes in preroki? Kako je vdrla božja beseda v človekovo spoznanje?

Sv. Tomaž pravi, da moramo razlikovati med visuelnim in intelektualnim, to je čistim duhovnim spoznanjem. V prvem primeru Bog sam izbere neko podobo in jo predstavi preroku. Prerok v njej spozna božji načrt in mu sledi. Kadar pa Bog da preroku samo globlje spoznanje, pa prerok sam izbira primerna izrazna sredstva, da resnico more sporočiti tudi drugim (prim.: 2 Mojz 19, 4; 34, 2; 5 Mojz 5, 4). Bog vpliva na človekove umske zmožnosti. Ta vpliv je tako močan, da mu prerok mora slediti. Prerok Amos je božji vpliv nase primerjal glasu rjovečega leva (Am 1, 2; 3, 8). Preroki se zavedajo, da je to, kar oznanjajo Jahvejeva beseda. 123 krat to povedo razločno: »Prišla je beseda Gospodova!« in 92% vseh preroških govorov se označuje kot Jahvejeva beseda. Jahvejeva beseda je razlog njihovega oznanjevanja. Če ne bi oznanjeli Jahvejeve besede, bi bilo njih oznanjevanje prazno. Izpolnitev prerokb pa je bil najmočnejši dokaz, da Bog sam oresničuje besedo, ki jo je dal očetom kot prisego (5 Mojz 9, 5). »Preroka pa, ki krerokuje mir,je mogoče spoznati le, ko se spolni prerokove beseda, da je prerok, ki ga je v resnici Gospod poslal« (Jer 28, 9).

Kako se prero kali apostol ni mogel ustavljati božji besedi, da je ne bi oznanjal ljudem, tako tudi ljudje niso mogli ostati neopredeljeni napram njej. Božja beseda ni le poročilo o preteklih dejanjih, ampak je sočasna. Treba jo je aktualizirati. Oznanjevanje božje besede je njeno oživljenje, zato se v odnosu do nje ljudje dele v dva tabora: v tiste, ki jo sprejemajo in tiste, ki jo zavračajo. Do nje ni mogoče ostati neopredeljen. Ob sprejemu oziroma zavračanju božje besede se vrši delitev duhov. V tej dilitvi pa je obsežena tudi obsodba tega sveta.

Sodbo ne smemo razumeti samo kot pravosodni izrek najvišjega sodnika od koncu sveta, ampak se izpolnjuje že sedaj. Kdor ne smprejme božje besede, je že v obsodbi. Tak se sam izloči iz občenstva svetih, ker zavrača sredstvo zveličanja. »Kdor ne veruje je že v obsodbi. Obsodba pa je v tem, da je prišla luč na svet, ljudje pa so bolj ljubili temo ko luč, zakaj njih dela so bila hudobna« (Jan 3, 18. 19). Po Janezu se sodba uresničuje že sedaj nad tem svetom (prim. Jan 12, 36), med-

tem ko jo sinoptiki in Pavel vežejo z drugim Jezusovim prihodom na svet. Janez razume obsodbo v smislu našega odnosa do božje besede. Kdor jo sedaj ne sprejme, je že v obsodbi. Nje tudi končna sodba ne bo razveljavila, zato ker božja beseda čaka na naš odgovor. Naš odgovor na božjo besedo je vera; brez nje pa ni mogoče biti Bogu všeč (Hebr 11, 6). Tako postane božjabeseda dinamična. Izhaja iz vira resnice, od Boga, in ker jo v veri prevzemamo, se z njo dotikamo vira resnice Boga. Po božji besedi prihajamo v stik z Bogom.

Kako deluje Bog po svoji besedi, vemo iz razodetja. Njeno učinkovanje moremo primerjati učinkovanju zakramentov. Kakor oblivanje z vodi prerodi krščenca v otroka božjega, tako tudi beseda učinkuje preko slišnega. Tudi beseda učinkuje, ker v njej deluje Bog. V božji besedi je zajeta moč in modrost, kateri se svet ne more ustavljati. »Dano vam bo tisto uro, kaj govorite. Ne boste namreč vi govorili, ampak duh vašega Očeta je, ki bo v vas govoril« (Mt 10, 19. 20). Zato so se mučenci prvih stoletij tako sijajno zagovarjali pred poganskimi oblastniki, da jim ti niso mogli do živega (prim. sv. Katarina Aleksandrijska, sv. Lucija, sv. Felicita . . .).

Zaradi resnice iz katere izhaja božja beseda in zaradi moči, ki jo nosi s seboj, poraja življenje. Božje besede so 'besede življenja' (Flp 2, 16), 'besede zveličanja' (Apd 13, 25). Kdor sprejme božjo besedo, jo priliči sebi, da postane nekaj njegovega. V tem ljubezenskem privzemu spočne v njem nadanaravno življenje. Brez svobodnega pristanka nanjo in brez dobrohotnega sprejema, ne more postati vir nadnaravnega življenja. Zakoni porajanja življenja so isti v naravnem kakor v nadnaravnem redu. »Tako je z mojo besedo, ki prihaja iz mojih ust: ne povrne se k meni brez uspeha, dokler ne opravi, kar sem hotel in izpolni, za kar sem jo postal« (Iz 55, 11).

Beseda, sprejeta z odprtim srcem, v ljubezni, se ne zapira vase, ampak kakor ljubezen teži k dejanju. Resnična ljubezen se ne zapira vase, ampak se razliva. Tako tudi 'božja beseda ni vklenjena' (2 Tim 2, 9), ampak teži k delovanju. Oznanjevanje božje besede mora imeti za cilj Gospodovo besedo: Pojdi in tudi ti tako stori! »Jaz sem vas zato izvolil, da pojdete in obrodite sad in vaš sad ostane« (Jan 15, 16). Namesto Kristusa smo poslani mi, kakor da Bog po nas opominja (prim. 2 Kor 5, 20). Zato pridiga ne sme biti samo seznanjanje z zveličavnimi dogodki iz preteklosti. Pridiga ni samo informacija o preteklih zveličavnih dogodkih, ni samo pouk, ampak mora

tudi osvajati. Božjo besedo mora predstaviti kot resnico. Toda ne samo kot resinco, kar omogoča razumu, da nanjo pristane, temveč kot resnico, ki je hkrati tudi velika vrednota. Resnica kot vrednota bo nagnila tudi voljo, da se je bo oklenila. Tako mora pridiga, ne samo prepričevati, ampak tudi osvajati, ne le seznanjati, ampak tudi pridobivati. To so bistvene poteze kerygmatične pridige, ki se razlikuje od didaktične. Pridiga mora zajeti celotnega človeka, vplivati mora na razum in voljo. Božja beseda ima v sebi to silo, da pritegne nase celega človeka. V njej ne deluje neka magična sila, ampak Bog. Poslušanje pridige je v resnici poslušanje božje besede. Tega pa ne smemo razumeti samo kot navajanje svetopisemskih besed in stavkov, ne samo ponavljanje in razlaganje ter naobračanje svete vsebine na naše življenje, temveč globlje. V navajanju božje besede govori Kristus sam. Apostol Pavel je Jezusovo živo prisotnost v božji besedi globlje doumel. V listu Rimljanom se sprašuje, kako naj gavendar kličejo, v kogar niso verovali? Kako pa naj verujejo v tistega, o komer niso slišali? (Rimlj 10, 14). Grški izvirnik je mnogo bolj jasen. Apostol Pavel ne pravi: kako naj verujejo v tistega, *o komer niso slišali,* temveč: *kogar* niso slišali. Pridiga ni oznanilo o Kristusu, ampak je Kristusovo oznanilo. Isto misel še krepkeje naglasi v. 17 istega poglavlja: »Torej je vera iz oznanila, oznanilo pa po besedi Kristusovi!« V izvirniku stoji 'rematos Hristu' (brez člena!), to je: Beseda Kristusova, na pa: beseda o Kristusu. V pridigi govori Kristus, čeprav govori po duhovnikovih ustih. Pridiga ni oznanilo o Kristusu, ampak je Kristusovo oznanilo. Tako so razumeli apostola Pavla tudi cerkveni očetje in ta misel je spet prišla do veljave v odlokih II. vatikanskega koncila (prim.: B, čl. 7).

Ker je pridiga Kristusova, božja beseda, mora vedno najti odmev v človeški duši. »Ali moja beseda ne gori kakor ogenj«, govori Gospod. »A lini kakor kladivo, ki razbija skalo?« (Jer 23, 29). Ker je Kristus živi Bog, je tudi njegova beseda živa, zato more učinkovati v vsakem času, v vsakem okolju. že tisočletja ko je bila izrečena, samo dokazuje, da je božja Dejstvo, da božja beseda osvaja tudi danes, čeprav so potekla beseda res živa, vedno sočasna, da tako danes kot takrat, ko je bila spregovorjena »posreduje verujočim moč v rešenje« (Rimlj 1, 16). Duhovnik, ki jo oznanja, je le njen služabnik.

Dr. Francè Rozman

NOVO U TEOLOGIJI

Ima još uvijek ljudi i to posebno u crkvenim krugovima, koji u gibanjima i preokretima našega vremena ne vide ništa nova. Ni sam Vatikanski Sabor II, što se novosti tiče, nije za njih od velikog značaja. Dozvolit će da je taj Sabor učinio nešto u vezi s liturgijom, drugo pak da je ostalo po starom. Je li to tako? Nas će u ovom članku posebno zanimati je li se u teologiji našega stoljeća, u teologiji naših dana što promijenilo ili je sve ostalo kao i prije.

Među pokretima što su se ovo zadnje vrijeme pojavili u Crkvi dajući joj svoje obilježje kao što su to biblijski, patristički, liturgijski, misionarski, ekumenski i dr., a koji su u aktima Drugoga Vatikanskog Sabora ozakonjeni, jedno posebno mjesto pripada pojavi teologije ljudskih stvarnosti ili, kako se to obično kaže, teologiji zemaljskih stvarnosti.

Kad moderni teolozi govore o toj teologiji onda oni misle na stvari, strukture, čine, čiji se glavni cilj nalazi u vidljivom svijetu kao što su to rad, tehnika, kultura, povijest, smrt, država i slično. Svaka od ovih stvari i ovih akcija traži teološko opravdanje svog postojanja i svog razvoja, svaka traži svoju teologiju.

A do pred malo vremena te teologije nije bilo.

Jednu vjernu sliku o donedavnom stanju teologije zemaljskih stvranosti daje nam veliki francuski »Leksikon katoličke teologije«[1]). U predgovoru tog velikog djela njegov direktor piše doslovno: »Leksikon ima za cilj obraditi katoličku nauku, dokaze te nauke i njezinu povijest... On obuhvaća po određenom planu i pod raznim vidovima sva pitanja koja mogu interesirati jednog teologa... On ih izlaže na način koji najbolje odgovara potrebama našeg vremena. On pomiruje naučavanje vjere sa rezultatima povijesti i drugih ljudskih znanosti... S punim ga povjerenjem mogu konstultirati nevjernici koji se žele točno i jasno informirati o katoličkim dogmama i teološkim pitanjima...«

Jedna grupa francuskih intelektualaca u potražnji nauke koja bi nam dala kršćansko i teološko značenje konkretnog, ljudskog angažiranja u svijetu, listala je ovaj Leksikon koji po riječima svog direktora »obuhvaća... sva pitanja koja mogu intresirati jednog teologa« i našla:

---

[1]) Radi se o »Dictionnaire de théologie catholique« u 15 velikih svesaka. Prvi izišao 1930, a petnaesti 1950 u Praizu.

Pod PROFESIJA: jedan članak o »profesiji vjere«; pod ZANIMANJE: ništa; pod RAD: ništa; pod OBITELJ: ništa; pod ŽENA: ništa; pod PRIJATELJSTVO: ništa; pod SREĆA: trećina stupaca i onda te upućuje na članak o »blaženstvu«; pod ŽIVOT: jedan članak o »vječnom životu«; pod TIJELO: jedan članak o slavnim tjelesima; pod SEX: ništa; pod RADOST: ništa; pod EKONOMIJA: ništa; pod POLITIKA: ništa; pod VLAST: napokon jedan velik članak od 103 stupca o... »papinoj vlasti u zemaljskom redu«; pod TEHNIKA: ništa; pod ZNANOST: opet jedan veliki članak podijeljen u četiri točke: sveta znanost, Božje znanje, znanje anđela i odijeljenih duša, Kristovo znanje..., ali o onom što mi zovemo znanost (znanje): ništa; pod UMJETNOST: jedan dugi članak o... prastaroj kršćanskoj umjetnosti; pod LJEPOTA: ništa; pod OSOBA: jedan redak: »vidi hipostasa«; pod POVIJEST: ništa; pod ZEMLJA: ništa; pod SVIJET: ništa; pod LAIK i LAIKAT: ništa nego jedan članak o laicizmu koji je bio osuđeno kao hereza.

Vrlo je značajna ova konstatacija. Govori jasno o stanju teologije ima nekoliko godina. Bio bi to velik posao istražiti, zašto se teologija nije zanimala za zemaljske realnosti. No, nek nam ipak bude dozvoljeno učiniti kratku analizu ove problematike.

»... Čitava familija kršćanskih mislilaca poimala je odnos materije i duha s dualističkog stanovišta. Augustin je u tome prvak kršćanstva. Sveti Toma Akvinski je javno i službeno osumnjičen zato što je naučavao konsubstancijalnost duha i materije u čovjeku. Tijekom povijesti, ako ne uvijek u teoriji, a ono sigurno u mentalitetu, kršćanska je duhovnost uvijek bila sklona postojanju određenog predjela duše koji je izmicao tijelu da bi mogao biti mjesto susreta s Bogom. Bio je to psihološki dualizam koji je imao za posljedicu potcjenjivanje kako tijela tako i prisutnosti u materijalnom svijetu«, kaže Chenu[2]).

Devetnaest se stoljeća kršćanstva, primjećuje Congar, interesiralo gotovo isključivo za Boga. Svijet sa svojim problemima bio je zaboravljen. Teologija je proponirala teze napravljene u školama, prenesene preko manuala, a da uopće nije vodila računa o ljudskim stvarnostima ni o konkretnim događajima povijesti i iskustva: njih se uglavnom donosilo kao prigovor, odgovaralo se na njih, pobijalo ih se i opravdavalo pobjedničku tezu. Stvorila se tako i podržavala standardna pozi-

---

2) M. - D. Chenu, »Božji narod u svijetu«, Pariz 1966.

cija katoličkog bloka. Odnos između tog bloka i mnogostrukih strujanja ljudskog stvaralaštva i života bio je često obramben i apologetski. Teolozi, ako ne svi a ono bar velika većina među njima, nisu bili svjesni da je svijet postao stran tvrdnjama njihove vjere na kojima su oni umovali praveći distinkciju za distinkcijom.

Takav konzervativizam sistematske teologije blokirane u neoskolastici, nije bio sposoban suočiti se sa svojim vremenom.

Danas mi poznamo svijet i ovaj nam se nameće tako jako da su neke od kršćanskih tvrdnja, ako ne potisnute, a ono barem nadjačane očevidnošću što nam dolazi iz stvari. I teološko umovanje počinje voditi računa o onom što su ljudi otkrili o svijetu i o samima sebi.

Po prvi put poslije helenizma prešlo se preko dualističkog poimanja čovjeka, tako da se danas vidi mnogo bolje nego u prošlosti da ono što je specifično ljudsko nije potpuno dovršena stvarnost, nego zadatak što ima biti dovršen, ali i da je čovjek duhovan u dnu svoje tjelesnosti i obratno, da ljudsko vladanje pa bilo ono najduhovnije i najreligioznije, nosi pečat zemaljske tjelesnosti. Čovjek se ne može ostvariti nego u svijetu.

Da bi izvjesni aspekti neke istine došli na vidjelo, treba da sazrije vrijeme, da čovjek i teolog također mogu prihvatiti stanovište koje im dozvoljava da otkriju ovaj ili onaj aspekt istine koji je dotle bio nezapažen. Stoga i jest teološko umovanje zadnjih godina obilježeno svraćanjem pažnje ne na nadnaravne stvarnosti u sebi nego na odnos koji one imaju sa čovjekom, sa svijetom, s problemima i naukom drugih, pa zvali se oni ateisti ili odijeljeni kršćani.

S dvije strane je teologija bila usmjerivana u tom pravcu. Najprije vraćanjem na izvore. A u ovima, bili oni biblijski ili patristički, teologija nije nalazila Boga a da s njim nije našla čovjeka i sudbinu svijeta. S druge strane pitanja što joj ih je postavljao čovjek bila su tako duboka i tako hitna, da na njih nisu mogle dati zadovoljavajući odgovor formule što ih je ona baštinila. Zato se teologija koja se stvara, ne zadovoljava ponavljanjem stečenog kroz vjekove, a fiksiranog jednom zauvijek u latinskim formulama. Teologija danas pita i odgovara, prihvaća istraživanja i nauku o čovjeku priznajući da i tu ima mnogo naučiti.

Tek su u nedavnoj prošlosti katolici počeli vjerovati u zemaljske realnosti gdje se na vidljiv i opipljiv način odražavaju one nadnaravne i spasonosne. Dato je, i to nedavno, ze-

leno svjetlo za razvoj nove teologije, koja se otvara prema svijetu, i materijalnom i duhovnom, a da se odveć ne vodi računa o starim, časnim, areopagitskim debatama.

Dovoljno je otvoriti knjige i članke što su napisani poslije drugog svjetskog rata da bismo se uvjerili, kako se u teologiji događa nešto nova, kako ona pokušava izići iz stanja u kojem se zadovoljavala sa samom sobom i kako pokušava suočiti se s novim stvarnostima, sa svijetom znanosti, ekonomije, s državom, kako bi uistinu bila aktivna u revolucionarnom formiranju svijeta.

Ova nastojanja oko teologije zemaljskih vrednota su ustvari dio borbe što je Crkva vodi za svijet, gdje je svijet ozbiljno uzet kao i Crkva, Crkva kao i svijet i gdje se jednako izbjegava doketizam, monoteletizam, monofizitizam, kao nestorijanizam i deizam.

Formira se nova teologija, autentična teologija koja suočava premise vjere s rezultatima nauke i svijeta, teologija koju Učiteljstvo blagoslivlje.

Činjenica da već danas imamo teologiju povijesti, teologiju smrti, teologiju domovine, nekoliko pokušaja teologije rada, teologiju znanosti jasno govori, da se dogodilo nešto nova o čemu se prije par desetljeća ni slutiti nije moglo. Ništa što proponiraju nauke, nijedno pitanje što se odnosi na čovjeka i na svijet nije tuđe današnjoj živoj teologiji.

A to je stvarna novost i za najmanje upućenog u klasičnoj teološkoj problematici.

O. Ignacije Vugdelija

LITURGIJA — DUHOVNOST CRKVE

Pokret za obnovu liturgije osobito je zaslužan što se liturgiji dalo pravo mjesto u krugu teoloških znanosti i u duhovnom životu vjernika. Iz onog dekadentnog položaja rubricističke ere — kada je govor o teoretskoj strani — i neaktivnog sudjelovanja vjernika u svetim obredima — kada je govor o praktičnoj strani — mi smo svjedoci ne samo dužne restauracije liturgijskog duha nego i stvaraoci novog, našem vremenu prikladnog i potrebnog. I dok su pioniri liturgijskog pokreta morali, često puta, imati mnogo hrabrosti da bi uspjeli u svojim nastojanjima, a ponekad nalazili zapreke i kod odgovornih pastira, danas nama upravo odozgo dolaze inicijative i direktive u tom smislu. Sjetimo se za primjer samo činjenice

leno svjetlo za razvoj nove teologije, koja se otvara prema svijetu, i materijalnom i duhovnom, a da se odveć ne vodi računa o starim, časnim, areopagitskim debatama.

Dovoljno je otvoriti knjige i članke što su napisani poslije drugog svjetskog rata da bismo se uvjerili, kako se u teologiji događa nešto nova, kako ona pokušava izići iz stanja u kojem se zadovoljavala sa samom sobom i kako pokušava suočiti se s novim stvarnostima, sa svijetom znanosti, ekonomije, s državom, kako bi uistinu bila aktivna u revolucionarnom formiranju svijeta.

Ova nastojanja oko teologije zemaljskih vrednota su ustvari dio borbe što je Crkva vodi za svijet, gdje je svijet ozbiljno uzet kao i Crkva, Crkva kao i svijet i gdje se jednako izbjegava doketizam, monoteletizam, monofizitizam, kao nestorijanizam i deizam.

Formira se nova teologija, autentična teologija koja suočava premise vjere s rezultatima nauke i svijeta, teologija koju Učiteljstvo blagoslivlje.

Činjenica da već danas imamo teologiju povijesti, teologiju smrti, teologiju domovine, nekoliko pokušaja teologije rada, teologiju znanosti jasno govori, da se dogodilo nešto nova o čemu se prije par desetljeća ni slutiti nije moglo. Ništa što proponiraju nauke, nijedno pitanje što se odnosi na čovjeka i na svijet nije tuđe današnjoj živoj teologiji.

A to je stvarna novost i za najmanje upućenog u klasičnoj teološkoj problematici.

O. Ignacije Vugdelija

LITURGIJA — DUHOVNOST CRKVE

Pokret za obnovu liturgije osobito je zaslužan što se liturgiji dalo pravo mjesto u krugu teoloških znanosti i u duhovnom životu vjernika. Iz onog dekadentnog položaja rubricističke ere — kada je govor o teoretskoj strani — i neaktivnog sudjelovanja vjernika u svetim obredima — kada je govor o praktičnoj strani — mi smo svjedoci ne samo dužne restauracije liturgijskog duha nego i stvaraoci novog, našem vremenu prikladnog i potrebnog. I dok su pioniri liturgijskog pokreta morali, često puta, imati mnogo hrabrosti da bi uspjeli u svojim nastojanjima, a ponekad nalazili zapreke i kod odgovornih pastira, danas nama upravo odozgo dolaze inicijative i direktive u tom smislu. Sjetimo se za primjer samo činjenice

da nam Koncil Vat. II ne samo predlaže nego i nalaže »da studij liturgije u sjemeništima i u redovničkim kućama za studij, treba staviti među nužne i više discipline, a na teološkim fakultetima među glavne discipline« (»De sacra liturgia«, 16). U želji da se liturgijsku baštinu pruži na prikladan i potpun način u istom broju spomenute koncilske konstitucije se kaže, da »studij liturgije treba dati u teološkoj, povjesnoj, duhovnoj i pastoralnoj perspektivi«.

Nas, međutim, ovdje toliko ne zanima problem studija liturgije koliko praktična njena primjena u svagdašnjem životu vjernika. Želimo dakle govoriti o liturgiji kao duhovnosti, naglašavajući osobito da ona prestavlja duhovnost same Crkve.

Kad liturgiju izdvajamo kao duhovnost, onda ne mislimo da se ona razlikuje po sredstvima i po cilju od ostalih duhovnosti. Svim duhovnostima je naime isti cilj: duhovno posvećenje ljudi po milosti i ljubavi. I sredstva su čak ista, ali se različito s njima služe razne duhovnosti. Upravo zbog ovoga dolazi do različitih duhovnosti. Doista, razlike su akcidentalne, ali se one u primjeni znatno osjećaju, pa prema tome i razlikuju. U ovom smislu možemo govoriti o liturgiji kao posebnoj duhovnosti. Spomenimo, prije svega, njezine bitne oznake.

U oznaku jedinstva ... po Kristu

Otkupljenje čovječanstva se, na izvjestan način, nastavlja, iako je Krist jedamput zauvijek i za sve zaslužio otkup. Nastavlja se po životu i radu Crkve koja kao putujući narod Božji nastavlja ulogu Krista na zemlji. Ona to vrši kao zajednica. Poput Mojsija koji je vodio izabrani narod kroz pustinju — izmolivši mu manu kao hranu i ognjeni stup kao putokaz — prema obećanoj zemlji, i ona vodi svoj izabrani narod kroz nesigurnost ovozemnog života u znaku Krista i sakramenata, osobito Euharistije. Ona to čini potpunije i savršenije, koliko je savršenija i potpunija stvarnost od slike.

1. Ovo se vodstvo u prvom redu odlikuje karakterom jedinstva. To je ono jedinstvo koje liturgijska duhovnost uspostavlja u svom javnom bogoštovanju, u svojem sakramentalnom djelovanju i u duhovnoj aktivnosti koja postaje domena svih vjernika (1). Ova dimenzija jedinstva, koja nas po svojoj vertikali povezuje sa Kristom a po svojoj horizontali sa braćom ljudima, pomaže nam da se oslobađamo duhovnosti koja pretjerano naglašava pažnju na vlastitu osobu. U stano-

vitom smislu »može se reći — kaže Dom C. Vagaggini — da je liturgijska duhovnost izrazito »ekstatična«, ili jednostavnije, da ona prisiljava da izađemo iz sebe, radije nego da od sebe stvaramo središte svojih briga, pa bile one i duhovne» (2).

2. Po Kristu, s Kristom, i u Kristu se odvija i dobiva potpuni smisao svaka naša radnja. Ona duhovna na osobiti način. Liturgijski tekstovi su puni ovakvih misli. Posebno istaknute nalazimo ih u euharistijskom misteriju, koji je punina cjelokupnog pashalnog misterija, najdivniji plod i uvijek čudesni kontinuitet Kristova utjelovljenja. On je tu radi nas i radi našega spasenja, pa je u tom smislu »sudjelovanje u Euharistiji domet prema kome teže svi ostali sakramenti, sakramentali i sva ostala srestva kojima Crkva raspolaže. Izvor svih milosti u sadašnjem redu, Euharistija je dakle u središtu liturgije i liturgijske duhovnosti« (3).

Obilježena karakterom jedinstva i substancijalnom povezanošću s Kristom, liturgijska duhovnost se pokazuje kao duhovnost koja zajedničko pretpostavlja privatnom, teološke stvarnosti pojedinačnoj osjećajnosti, objektivno subjektivnom i zajedništvo misli i volje pretjeranoj zaokupljenosti za vlastite brige (4). Naravno, ona na ovaj način ne gazi privatni izraz vjernika, nego ga pravilno usmjeruje, i ne umanjuje vrijednost ljudske osobe, nego joj pomaže da po Kristu pravi izraz svoj osobnosti.

. . . duhovnost Crkve

Iako je Crkva oduvijek poštivala osobna nadahnuća pobožnih vjernika i često čak preporučivala korisnost takvih nadahnuća za druge vjernike, ona nikada nije ispuštala promicati duhovnost sakramenta. U stvari ovo prestavlja, suštinski rečeno, liturgijsku duhovnost. Crkvi je uvijek bilo stalo do toga da njezini vjernici crpe upravo u liturgijskom pokladu istinsko bogastvo svojih duhovnih težnji. Dom Brasó ovu misao zgodno podcrtava kad kaže: »Među svim srestvima kojima Crkva raspolaže da dade vjernicima sigurna pravila kršćanskog života i duhovnog savršenstva, nijedno nije tako općenito, tako pristupačno i tako djelotvorno, kao liturgija (5). Zato je ova duhovnost ne samo središte kulta nego i psihološka osovina svagdašnjeg kršćanskog života.

Dosljedno ovome, druge duhovnosti, kolikogod bile privlačive pojedinim grupama ljudi i kolikogod im one čak bile spasonosne, ne mogu se staviti u rang sa duhovnošću Crkve,

to jest sa liturgijskom duhovnošću. I ma da Crkva nije, strogo govoreći, formulirala svoju duhovnost, ona je ipak posjeduje. Kao majka i učiteljica naroda, ona već od samog Krista vrši svoju duhovnu pedagogiju koja se ne može uzeti i smatrati kao jedna od pedagogija. Nitko osim Crkve ne može na sebe primijeniti riječi Evanđelja: »Ne dopustite da vas nazivaju rabbi jer imate samo jednog Učitelja, a svi ste braća!... Također ne dopustite da vas nazivaju vođama jer imate samo jednog Vođu: Krista!« (Mt. 23, 8-12). Svjesna da je upravo ona Krist u vremenu, Crkva je svoju duhovnu pedagogiju uvijek prepostavljala ostalim pedagogijama. Ove posljednje su u toliko bile bolje u koliko su više imale udjela u prvoj.

Ovdje bismo mogli, da potkrijepimo ovu misao, navesti mnogo citata iz spisa vrhovnog učiteljstva. Zadovoljimo se samo sa njih nekoliko iz »Mediator Dei« od Pija XII i iz liturgijske konstitucije »De sarca liturgia« koncila Vat. II.

Kroz čitavu encikliku »Mediator Dei« se, u prvom redu, provlači misao: svojim sadržajem liturgija prestavlja glavni izvor duhovnog života svih vjernika. Redoviti put spasenja Kristovih vjernika postiže se upravo putem sakramenata. Zato će svako duhovno nastojanje težiti tim srestvima i svako traženje posvećenja i konačnog spasenja izvan ovog, bilo bi najveći propust. Evo što se u vezi s tim kaže u »Mediator Dei«: »Ako bi privatna i nutarnja pobožnost pojedinaca omalovažavala svetu Žrtvu Mise i sakramenata, . . ., to bi očito bila beskorisna stvar i vrijedna prijekora« (MD 528).

Druga misao koja je naglašena u ovoj enciklici nadovezuje se na ovu koju smo gore naveli: privatna pobožnost, pa prema tome i svaka izvanliturgijska duhovnost — makar bila preporučena od Crkve — treba se što više inspirirati liturgijskom duhovnošću. »Apsolutno je ipak nužno — kaže se u »Mediator Dei« — da nadahnuće za nasljedovanje i prakticiranje određenih pobožnih vježbi dolazi od »Oca svjetlosti, izvora najdivnijih stvari i svakog savršenog dara« (Jk. 1, 17); dokaz tome će biti efikasnost s kojom ove vježbe budu pomagale da se ljubi i da se uvijek sve više razvija kod vjernika želja za sudjelovanjem u sakramentima...« (MD 636).

Opažajući »prolazak Duha Svetoga« i poslušna tom istom Duhu, Crkva naših dana razvija i preporuča iste ove misli svojim vjernicima. U koncilskoj konstituciji »De sacra liturgia« nalazimo ih formulirane na slijedeći način: »Litugija je vrhunac kome teži djelovanje Crkve, i u isti mah izvor iz kojega proističe sva njezina snaga...; liturgija potiče vjernike,

nasićene »pashalnim tajnama« da imaju »samo jedno srce u pobožnosti«; ona moli da »čuvaju u svome životu ono što su primili preko vjere«; ... Iz liturgije, a osobito iz Euharistije, proističe kao iz izvora milost u nama i po njoj se sa maksimalnom efikasnošću postiže posvećenje ljudi u Kristu, ... (»De sacra«, 10).

Liturgijska duhovnost i naše vrijeme

Ako bacimo pogled unatrag, tamo u početku liturgijske obnove pa dalje, opažamo, sve veći interes i sve veće sudjelovanje u svetom bogoslužju. I ne samo da se pobudilo zanimanje za same liturgijske čine, nego se sve više osjeća i sa radošću konstatira, da se duhovnost sakramenata, posebno mise, odražava i u običnom životu vjernika. Kao što se ono u samom početku liturgijskog pokreta posezalo za djelima Dom Guéranger-a, tako se u punom njenom jeku rado uzimalo i čitalo popularna djela Pija Parsch-a i Romana Gvardini-a. Spomenuti liturgičari, kao i mnogi drugi, doista su uspjeli približiti Božjem narodu bogatstvo liturgijske baštine, pa je vrhovno učiteljstvo sa zadovoljstvom promatralo i poticalo ovakva gibanja. Što više, ono je čak uzelo u svoje ruke ovaj pokret i mnogo doprinjelo njegovom zdravom razvoju. Sjetimo se samo s kojim oduševljenjem je sav katolički svijet primio na pr. obnovu obreda Svete sedmice, uvađanja živoga jezika u liturgijske obrede, pružanje mogućnosti većeg sudjelovanja vjernika u obredima, itd.

Međutim, dok se rado spominjemo ovog gibanja i dok s ponosom ističemo mnoge dobre plodove, realno je priznati, da još nije sve učinjeno. Pogotovo ne, kada se radi o proživljavanju liturgijskih obreda sa strane vjernika. Mnogo se truda uložilo u sudjelovanje puka u liturgiji i u širenju tog istog u svagdašnji i obični život, ali smo još daleko od toga da bismo spokojno mogli prekrižiti ruke. Ali dok se sa strane vrhovnog učiteljstva i liturgijskih stručnjaka ulaže krajnje napore za što uspješnijom adaptacijom liturgije našem vremenu, ima ih (osobito među klerom!) koji sa čuđenjem pitaju: »Kada će više svršiti ta obnova«! Udobnije je doista »jednom zauvijek« urediti što treba urediti, ali nam struktura čovjeka — čovjeka koji se *nikada* ne prestaje mjenjati — takvu udobnost nimalo ne preporučuje. Uostalom, liturgijska konstitucija »De sacra liturgia« je daleko od ove statičnosti i njezine stranice nam

govore da je liturgija »semper reformanda«. Zato se s pravom nadamo, da ono najljepše što nam liturgijska reforma ima dati, tek ima doći . . .

Sv. Jeronim je kliktao od veselja dok je slušao vjernike svoga doba kako pjevaju psalme u crkvi i na poslu, a sv. Augustin je plakao od radosti slušajući pjevanje psalama u Ambrozijevoj katedrali. U kolikoj mjeri ovo može biti istina za naše vrijeme? Teško je tvrditi da je vjerenicima našeg doba liturgija u tolikoj mjeri privlačna i još teže, da ima takvog odjeka u duhovnom životu vjernika izvan svetog bogoslužja. Ponavljamo, liturgijski pokret je mnogo učinio, ali problema još ima. Nikada ih neće nedostajati. Spomenimo neke.

Simbolika liturgije u cijelini, a posebno simbolika sakramenata, toliko je ponekad neshvatljiva i nerazumljiva vjerniku našeg doba koliko je antropologija našeg vremena različita od onog u kojem su se razvili obredi koje, u većini još nepromjenjene, mi danas imamo. Ništa nije čudno, nego je dapače posve normalno, da čovjek ovako izrazite urbanizacije drugčije doživljava pojedine simbole nego li ih je doživljavao čovjek izrazito seoskog mentaliteta. Možemo čak reći, da čovjeku našeg vremena izmiče svaka vrijednost simbola. Joseph Folliet, francuski psiholog i sociolog u vezi s tim zapaža: «Naši suvremenici su gotovo savim izgubili smisao simbola, ili točnije, simbolizam je izgubio svoje mjesto. Dok se nekoć simbole uzimalo iz prirode, i u njima gledalo tragove i pečat Božji, suvremeni simboli imaju dosta abstraktni karakter« ([6]). Problem je konkretan i ljudi našeg doba ga konkretno doživljavaju. Liturgija im je radi toga često puta nerazumljiva i odveć blijedo odsjeva u njihovom duhovnom životu.

Lijek ovoj pojavi sigurno nećemo naći u prihvaćanju mode, ali moramo prihvatiti činjenicu nove antropologije i tražiti . . .

Spomenimo još jedan problem. Naše vrijeme ne pozna »poslušnost« starijih generacija. Živimo u vrijeme emancipacije na svim područjima i u svim slojevima. Suvremeni čovjek je sve svjesniji vrijednosti vlastite osobe bez obzira na zavnje i posao koji radi. Doista, ovaj proces osamostaljivanja i afirmacije se zbiva u okviru socijalizacije a ova opet ima sve veću težnju oslobođenja psihologije masa u korist stvaranja grupa.

I na liturgijskom planu treba ozbiljno tretirati ovaj fenomen, jer on i ovdje dolazi do izražaja. On svakako traži potpunije uklapanje vjernika u liturgijske obrede, kao i u pripravljanje tih istih obreda. S druge strane, svećenici ne bi

smjeli — iako uvijek ostaju glavni akteri svake liturgijske celebracije — nastupati kao jedini službenici oltara i jedini širitelji liturgijskog duha izvan svetih obreda.

Na Crkvu spada da usavršava liturgiju-svoju duhovnost i da je adaptira svojim vjernicima. Naravno, to u prvom redu spada na crkveno učiteljstvo, ali mi, djeca Crkve, ne smijemo zato neaktivno čekati... Liturgijskim duhom ćemo se onoliko obogatiti koliko budemo imali učešća u njegovom stvaranju. U takvom raspoloženju mi ćemo naći onu potrebnu ravnotežu duha i sa koncilskim ocima smjet ćemo kazati: »Zato u žrtvi mise mi molimo Gospodina »da iza kako je primio dar naše duhovne žrtve« on učini sebi »od nas vječnu žrtvu«! (»De sacra liturgia«, 12).

Bilješke: (1) crf. G. M. Brasó, Liturgie et vie spirituelle, Tournai (Desclée) 1964, str. 30.; (2) Dom C. Vagaggini, Initiation théologique à la liturgie, Bruges-Paris (Biblica) 1963, str. 155.; (3) ibid., str. 154.; (4) isp. G. M. Brasó, nav. djelo, str. 28.; 28.; (5) ibid. str. 293.; (6) Notes et réflexions: un sociologue, u La Maison-Dieu 69 (1962), str. 139.

B. Škunca

PRED PROBLEMOM KONCILSKE ADAPTACIJE REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Mene je uvijek zanimao taj problem. Nijesam među onima, koji smatraju, da je redovništvo u katoličkoj Crkvi praktično otpisan oblik religioznog života i da na njegovo mjesto valja da stupi novi tip savršenosti, u kojemu neće biti razlike u religioznom doživljavanju između »duhovnih« i »svjetovnih« osoba, a pogotovu između svjetovnog i redovnog klera: svi ćemo biti »savršeni«, svi »redovnici« duhom, svi »siromašni«, svi »apostoli«, ali bez balasta formi. Za mene su to utopije i fantazije. Ni u najidealnijem stanju Crkve neće biti »savršeni«. »Savršeni« će uvijek u njoj biti manjina. A bit će upućeni i na specifičan način života, koji će ih diferencirati, pa, na svoj način, i izolirati od većine i mase vjernika i pomagati im, da se izdignu nad druge po oduhovljenju i posvećenju. Ono, što je stvorilo redovništvo u vremenima prije nas, podržat će ga i danas: duše, koje Bog k sebi na poseban način pozove i pritegne, podizat će se od njega emancipacijom od običnosti, životom u zajednici i međusobnom ispomaganju,

smjeli — iako uvijek ostaju glavni akteri svake liturgijske celebracije — nastupati kao jedini službenici oltara i jedini širitelji liturgijskog duha izvan svetih obreda.

Na Crkvu spada da usavršava liturgiju-svoju duhovnost i da je adaptira svojim vjernicima. Naravno, to u prvom redu spada na crkveno učiteljstvo, ali mi, djeca Crkve, ne smijemo zato neaktivno čekati... Liturgijskim duhom ćemo se onoliko obogatiti koliko budemo imali učešća u njegovom stvaranju. U takvom raspoloženju mi ćemo naći onu potrebnu ravnotežu duha i sa koncilskim ocima smjet ćemo kazati: »Zato u žrtvi mise mi molimo Gospodina »da iza kako je primio dar naše duhovne žrtve« on učini sebi »od nas vječnu žrtvu«! (»De sacra liturgia«, 12).

Bilješke: (1) crf. G. M. Brasó, Liturgie et vie spirituelle, Tournai (Desclée) 1964, str. 30.; (2) Dom C. Vagaggini, Initiation théologique à la liturgie, Bruges-Paris (Biblica) 1963, str. 155.; (3) ibid., str. 154.; (4) isp. G. M. Brasó, nav. djelo, str. 28.; 28.; (5) ibid. str. 293.; (6) Notes et réflexions: un sociologue, u La Maison-Dieu 69 (1962), str. 139.

B. Škunca

PRED PROBLEMOM KONCILSKE ADAPTACIJE REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Mene je uvijek zanimao taj problem. Nijesam među onima, koji smatraju, da je redovništvo u katoličkoj Crkvi praktično otpisan oblik religioznog života i da na njegovo mjesto valja da stupi novi tip savršenosti, u kojemu neće biti razlike u religioznom doživljavanju između »duhovnih« i »svjetovnih« osoba, a pogotovu između svjetovnog i redovnog klera: svi ćemo biti »savršeni«, svi »redovnici« duhom, svi »siromašni«, svi »apostoli«, ali bez balasta formi. Za mene su to utopije i fantazije. Ni u najidealnijem stanju Crkve neće biti »savršeni«. »Savršeni« će uvijek u njoj biti manjina. A bit će upućeni i na specifičan način života, koji će ih diferencirati, pa, na svoj način, i izolirati od većine i mase vjernika i pomagati im, da se izdignu nad druge po oduhovljenju i posvećenju. Ono, što je stvorilo redovništvo u vremenima prije nas, podržat će ga i danas: duše, koje Bog k sebi na poseban način pozove i pritegne, podizat će se od njega emancipacijom od običnosti, životom u zajednici i međusobnom ispomaganju,

prihvaćanjem i praksom višega stupnja duhovnosti i pobožnosti, sustavnom disciplinom nižega čovjeka u sebi, profesionalnim životom molitve, pokore, djevičanstva, samozataje, i to prvotno baš po evanđeoskim savjetima, posluha i čistoće. I apostolat će redovnika i redovnica uvijek biti specifičan apostolat: sa svojim posebnim značajkama i zakonima.

KONCILSKA ADAPTACIJA REDOVNIŠTVA U PRINCIPU — NJEZINA PROBLEMATIKA — NJEZINE POGIBLI

Očito i II. vatikanski Sabor, u svom Dekretu o redovništvu, stoji na tom stanovištu. Nema u tom Dekretu ni najmanje aluzije, da bi redovništvo, pa ni ono tradicionalno, bilo u naše dane anahronizam, ili da bi mu trebalo tražiti zamjenu u jednoj novoj formi crkvene organizacije. Naprotiv, Sabor u tom Dekretu izrijekom veliča i zasluge redovništva u povijesti Crkve i njegovu ideju: deducira je iz Evanđelja. Ni strogih, klauzurnih, kontemplativnih, monaških, redova ne smatra on anahroničnim: i njih želi da očuva i osnaži; priznaje im »raison«. Njihov je apostolat prije svega onaj molitve, žrtve, posvećenja, primjera. I na različnost redova, i na njihovim tradicionalnim posebnostima, Sabor insistira. Urgira, da svaki red ostane vjeran bitnim intencijama svoga osnivača. Ni ne pomišlja na to, da redove »unificira«, »nevilira«, »depersonalizira«.

Od te, saborske i crkvene, pretpostavke treba polaziti, i kada danas, više manje svi, redovi i družbe u Crkvi provode koncilsku adaptaciju: mijenjaju, u koječemu, svoje konstitucije, običaje, djelokrug, nošnju, prema koncilskim odlukama, savjetima, direktivama.

Nije to problem nimalo jednostavan. Tražit će on od svih faktora, i u Crkvi i u redovima, puno mudrosti, puno opreza, puno studija i razmišljanja. Brzoplete i jednostrane odluke nijesu tu nikako na mjestu. Ekstremne još manje. Bit će tu, baš zbog toga, — nema sumnje, — i krivih poteza: koliko hoćeš. Ima ih već i danas.

Vidi se to, uostalom, i po držanju službene Crkve. Puno se može, po stručnoj crkvenoj štampi, čitati o intervencijama Svete Kongregacije redovnika i njezina prefekta, kardinala Antoniutti-ja, u raznim krajevima svijeta. Crkva je u »reformama« daleko rezerviranija nego pogdjekoji lokalni autoreformatori redova i družbi sa terena. Mnoge njihove prijedloge

iz Rima odlučno i uporno odbijaju. Mnogo toga štite, što bi »reformatori« htjeli odbaciti. Ne dopuštaju nikakve »revolucije« odozdol.

Nije ni kod nas s te strane sve u redu. Barem meni se tako čini. Pogdjegdje se još otišlo predaleko. Ili, se, u najmanju ruku, osjećaju tendencije, da se ode.

Problem najviše komplicira, što mnogi naši redovi i družbe, — muški svi, — imaju centrale u inozemstvu. Praktično su stoga prinuđeni, da primaju direktive i prihvaćaju promjene i onda, kada ih ovdje kod nas nitko ozbiljan ne traži ili barem ne osjeća za njima potrebe.

ŽENSKE DRUŽBE

One, ženske, družbe, koje su po svojoj genezi i organizaciji nacionalnoga, lokalnoga, karaktera, pa same o sebi odlučuju, u boljoj su situaciji. Mogu se slobodnije i spontanije opredjeljivati; mogu u potpunosti uvažavati naše prilike; mogu reforme provoditi polaganije, promišljenije i mirnije; mogu lakše očuvati kontinuitet u svome razvoju. Drastičnije, a, po mom mišljenju, i problematičnije, promjene u ženskim družbama dolaze nam iz inozemstva; nameće nam ih zapad Samo, je li njegov ukus uvijek dobar, drugo je pitanje. Nije, na primjer, na edifikaciju, kada se iz sestarskih pravila briše, da je glavna svrha Družbe posvećenje njezinih članica, jer da bi to bila duhovna sebičnost: redovništvo je, kažu, karizma, koju duše dobivaju prvotno u korist drugih. A to je, dakako, već i sa teološkog gledišta, besmislica. Posvećenje je čovjeku dužnost, a redovniku poziv, — i to prvotni, — neovisno od svakoga odnosa na druge ljude, pa i neovisno od apostolata: Božje je pravo na ljudsku dušu transcendentalno i apsolutno. I logički i ontološki prethodi ono svemu drugome. Boga moramo ljubiti, njemu moramo služiti, jer smo od njega, i za njega stvoreni i jer je on najveće dobro i vrhovni izvor i cilj svega. Relativizirati posvećenje i ljubav k Bogu i učiniti to oboje ovisnim o bilo kojemu stvorenju, to je protiv same ideje i bitnosti religije: to je humanizam, a nije religija ni kult. Izrijekom to protuslovi nauci Apostolovoj: »A ovo je volja Božja, vaše posvećenje!« (1. Sol. 4, 3.). I osim što je apostolat bez posvećenja i sa svoje formalne strane nemogući: on je onda agitacija, nije apostolat; ostao je bez nadnaravnog, milosnog, motiva, principa, vitalnosti. Treba da posvećuje, a nije posvećen; treba da drugome daje, čega sam nema. A nije

na edifikaciju, ni kada se iz pravila briše svaka aluzija na pokoru i samozataju: kao »negativan« elemenat eskeze i duhovnosti«. Ako je askeza negativan elemenat duhovnosti, onda je negativan elemenat i križ, i ako Krist o njemu govori kao o nužnom i jedinom putu do Boga. Onda je Gospodin pogriješio, kad je govorio: »Pokoru činite, jer se je približilo kraljevstvo nebesko!« (Mat. 4. 17.). I kad je kazao: »Ako ne budete činili pokore, svi ćete od reda propasti!« (Luk. 13, 3, 5.). I: »Tko ne nosi križa svojega, — ne može biti moj učenik!« (Luk. 14, 27.). A kad se u pravila redovnica stavlja, da mogu, još od kandidature, svakome i uvijek, bez nadzora i cenzure, pisati, ili da se redovnica ne može premjestiti, ako sama na to ne pristane, onda su to pravila za anđele, a ne za ljude, i svatko, tko ima imalo iskustva u duhovnom životu, zna, da, bude li se to prakticiralo, neće ništa ostati ni od posluha, ni od discipline, ni od odgoja. To je »samoodgoj«, nije odgoj. Čim će takav »samoodgoj« u praksi roditi, nije nimalo teško predvidjeti. Anarhijom i pobjedom nižega čovjeka na čitavoj liniji. A neće u tom slučaju ostati puno ni od apostolske vitalnosti redovničke zajednice: takva će Družba biti »razdijeljeno kraljevstvo« (Mat. 12, 25, 26.; Mark. 3, 24.; Luk. 11, 17, 18.): njezina organizacijska i radna sposobnost bit će jednaka ništici. Ni vani u svijetu nitko ljudima ne daje slobode, da mogu raditi sve ono i samo ono, što hoće. Konfuzija je to pojmova, — fatalna konfuzija, — koju su u ženske redove unijele njihove »duhovne vođe«. Slijepe vođe. »A ako slijepac slijepca vodi, oba će pasti u jamu!« (Mat. 15, 14.; Mark. 6, 39.), rekao je Gospodin. Pa ni sa reformom redovničkog odijela nijesu uvijek takve ženske redovničke družbe, — ovisno o inozemnim centralama, — bile baš posebno sretne. Nedavno sam susreo nekoliko sestara iz jedne družbe, koja je dosada, po općem mišljenju, imala vrlo ukusnu redovničku uniformu. Sažalilo mi se, kad sam vidio, kako sada izgledaju, u novoj Očito je inferiorna: i sa estetskog gledišta, i sa gledišta čednosti. Skinuli su im pelerinu: »da im ne smeta pri poslu«. A kad sam, jednoj, primijetio, da im je prijašnje odijelo bilo ljepše, ona se je branila: »I mi smo, sve, bile protiv, ali Sveta nam je Stolica tako naredila!« A kakva Sveta Stolica! Gdje se Rim stavlja u takve pojedinosti i sitnice? Zašto nije drugim družbama skinuo pelerine? Zašto ju je nekim družbama odobrio i za njihove nove odore? Nego, nekomu se »reformatoru« ili »reformatorki« iz inozemstva tako prohtjelo, pa sada brani svoju »ideju«, svoj »diktat«, od prigovora auktoritetom »Svete Stolice«. Pred naivnim sestri-

cama. Na nelojalan način. Da i ne govorim, kako je daleko i od duha kršćanstva i redovništva i od namjera i volje Crkve, kad se pokoja članica sekularnih instituta, opet iz inozemstva, revoltira, što joj zabranjuju i zamjeruju, da se šminka ili da nosi haljinu bez rukava: bez toga da uopće nema mogućnosti, da se približi današnjem ženskom svijetu i da među njim apostolski djeluje!

MUŠKI REDOVI

Kod muških redova situacija je drukčija. Njihove su, ponajviše rimske, centralne više konzervativne, nego potične na »reforme«. Za njima stoje direktive Rima. Zahtjevi za radikalnim promjenama u muškim redovima dolaze više odozdol: osobito od mladih redovnika, željnih »promjena« i »novosti«. Samo, dakako, i tu prednjači i daje inicijativu i intonaciju »zapad«. Otuda prelazi to i k nama, »na periferiju kulturnoga svijeta«. Mi samo, za sad još izdaleka, imitiramo »novi mentalitet«. Prenose nam ga »putnici« i »đaci«, željni senzacija pod svaku cijenu. Imponiraju nam »reformatori«, o kojima toliko čitamo i čujemo. Imponira nam sve, što je »koncilsko«. Koncilsko pod navodnicima. U stvari lajicističko. Ljudima dodijala disciplina. Zaželjeli se »slobode« i »demokracije«. I po samostanima.

U praksi se to manifestira u nekoliko simpatičnih pojava, koje su, više manje, na svim stranama, u svim krajevima, u krilu sviju redova, iste. Duh ih vremena i svijeta sa sobom nosi. Nijesu u svim redovima i družbama došle do izražaja u jednakoj mjeri, ali kao tendencija se opažaju gotovo posvuda. U nas, na sreću, — barem zasada, — još uvijek puno manje, nego pogdjegdje u inozemstvu.

Zahtjeva se ili, u najmanju ruku, priželjkuje relaksacija redovničke discipline. Propise dnevnoga reda valja minimalizirati. (Ne treba da se po samostanu puno zvoni, — ide to ljudima na živce, — niti da se daje puno znakova i signala. Ne treba previše insistirati na tome, da svatko mora pravovremeno doći na svaku zajedničku vježbu. Glupost je šutnja, glupost je čitanje kod stola, glupost su »penitencije«. Ne treba puno nadzirati kretanja redovnika ni njihova izlaska iz samostana i povratka u samostan. Najbolje bi bilo, da svatko ima ključ od samostana: i za dan i za noć. Ili neka vrata budu uvijek otvorena. Ne bi trebalo da za svaku malenkost tražiš dozvolu od starješine. Sveta sloboda i duhovna punoljetnost

neka vladaju i u samostanu: svakomu valja ostaviti, da radi i živi po svome uvjerenju i da se opredjeluje, kako hoće: »po savjesti«). Demokratizirati valja samostan. Naloga, opomena, ukora, kazna, treba da bude što manje, a što više »dijaloga«: između poglavara i podložnika. Povjerenje valja ljudima pokloniti, a ne da ih progonimo sumnjičavošću i tutorovanjem. I radnu inicijativu i izbor metoda u apostolatu valja što više prepustiti pojedincima. Premještati valja ljude samo, iza kako ih se je konzultiralo, i s njihovim pristankom. Ništa ne treba naređivati pod posluh: sve valja obrazlagati. I odnosi redovnika prema vanjskome svijetu treba da budu, uglavnom, njihova osobna stvar. Korespondirati mogu, s kim hoće i koliko hoće: i bez cenzure i intervencije poglavara. (I putovati mogu, kamo hoće. praviti posjete i ići, po volji, u kazalište, u kino, na sportske utakmice. Pa i raspolagati novcem za osobne potrebe: po svojoj volji i uviđavnosti). »Pravni« karakter redovničkog života treba da ustupi mjesto »karizmatičkom«: redovnici valja da stoje više pod vodstvom Duha Svetoga i njegovih neposrednih nadahnući, nego pod vodstvom poglavara i ljudske volje.

Reduciraju se molitve. I mentalne. Ali osobito one usmene i one zajedničke. Kratkoća je ideal. I spontanost. (Čemu duge, srednjovjekovne, molitve za ručkom i večerom: dosta se je prekrstiti i napraviti križ nad stolom, sa kratkim blagoslovom). Za druge redovnik živi, ne za sebe. Apostolat i akciju Bog od njega traži, ne pobožne monologe i razgovore sa sobom. (Zajednički je oficij, — u redovima, gdje ga predviđaju pravila, — u stvari samo zapreka apostolskoj aktivnosti i uspjesima. »Dispenziraju se« i izostaju od njega naveliko: i dokidaju ga, praktično, pod najraznoličnijim izlikama). Dosta su liturgijske molitve. Razmatranje, ispit savjesti, ekshorte, nijesu više u modi. Ni češća, redovita, ispovijed. I »duhovne vježbe«, ekscercicije, valja skratiti: treba ekonomizirati sa dragocjenim vremenom i umnim snagama. I treba ih osloboditi od psihološkog balasta i nasilja šutnje, pa omogućiti ekscercitantima slobodu razgovora i diskusije o stvarima od zajedničkog interesa: iz pastve i sa socijalnog područja. (Ne treba više insistirati na šabloni: svagadnjih misa, čestog pričešćivanja, »mehaničkog ispovijedanja« svake sedmice. Svatko sam najbolje poznaje svoj nutarnji život i ima svoju savjest, pa neka s Bogom uređuje svoje račune i odnose, kako zna i kako hoće. Dokle to kojiput ide, pokazao je jedan naš, ugledan i pobožan, stariji redovnik, kad je, gledajući oko sebe »aggiorniranu« po-

božnost svoje subraće, duhovito primijetio: »Brzo će se smatrati pobožnim redovnikom, tko još bude, nedjeljom i blagdanom, dolazio k misi!«)

Samozataja, a pogotovu pokorničke vježbe, uglavnom se brišu kao oznaka i sredstvo redovničkog života. (Postovi se dokidaju; ne poste se više ni kvatre. Jede se i pije gospodski, kao i vani u svijetu, ako to samo dopuštaju materijalni izvori. Preda mnom je sestra-kuharica, kad su je premjestili u nadbiskupiju, u čudu konstatirala, kako u samostanu (prosjačkoga reda), u kojemu je dotle kuhala, redovnici, pa i njihovi sjemeništarci, dojučerašnji seljačići, imaju »bolju koštu« nego tu nadbiskup). I u odijelu i u pokućstvu sve se više i redovnici izjednačuju sa uzusima i običajima svjetovnih ljudi. »Standard« raste i uzakonjuje se kao princip. (Od stvarnoga siromaštva jedva da je šta ostalo. Putuje se gospodski; ljetuje još gospodskije: i po hotelima. Komotizira se naveliko. I po samostanima se hoda, ljeti, u košuljama; i u blagavaonici se tako sjedi). Svako se dragovoljno mrtvljenje smatra pretjerivanjem i čudaštvom. Valja živjeti kao i drugi, pametni i normalni, svijet.

Specifično se redovničko odijelo sustavno potiskuje iz porabe. Na šetnji, na putu ga, — već i u mnogim našim krajevima, — nitko više ne nosi. A mnogi ga ne nose ni u kući: u samostanu. Zamijenili su ga, svjetovnim, civilom .Nije im dosta ni »clergy-man«. (Redovnici na tom području prednjače u emancipaciji i svjetovnom svećenstvu. I u dijecezama, gdje svjetovni svećenici, na biskupov zahtjev, obligatno nose kolar, —i na ulici, i na putu, — redovnici javno hodaju u svjetskom civilnom odijelu. I mise u njemu kojiput, kad se nađu u drugom mjestu. Dolaze u takovu odijelu i u ženske samostane: drže, tako odjeveni, sestrama ekshorte i ispovijedaju ih. Mnogi su izgubili u tome svaki osjećaj za mjeru. I po kućama redovnica viđaju se, ljeti, redovnici-ferijanti u košuljama. A dogodilo se već, da su, — oni »najsuvremeniji«, iz inozemstva, — prolazili, kroz ženske samostane, i u kupaćim gaćicama: »vraćajući se sa kupanja«. U nekim redovima, — i kod nas, — klerici izvan samostana uopće više i ne nose, ne samo redovničkog odijela, nego ni nikakva duhovničkog znaka, a viđali su ih već, i kako u polju rade ili se igraju nogometa, — novaci, — samo u kupaćim gaćicama (skupa sa svojim »meštrima«), na oči svjetovnjaka, seljaka i seljakinja, redovnica).

Sve se, tradicionalne, značajke i običaji pojedinih redova potcjenjuju i ignoriraju. I osim što se malo tko, barem u javnosti, viđa u tradicionalnom, posebnom, odijelu Reda, sve se manje u redovima kultiviraju i specifične ideje, i karakteristični uzusi i pobožne vježbe, njihovih osnivača. Stvara se faktični uniformitet među redovima: svi jednako žive; svi se bave istim poslom, uglavnom pastoralnim; ničim se mnogo ne razlikuju od svjetovnih, dijecezanskih, svećenika. A u nekim, — i velikim, — redovima mnogi i pozitivno postavljaju zahtjeve za preorijentacijom u djelovanju i djelokrugu Reda: osobito im je zazoran školski i odgojni rad; smatraju, da su katoličke škole i konvikti demodirani i nepotrebni, a mladež, i katoličku, da valja odgajati u duhu vremena, prema standardima i principima profane škole, na bazi koedukacije, »psihološki« i »znanstveno«. Odgoj valja prepustiti civilnome društvu, a djelatnost redova orijentirati na slobodne djelatnosti, znanost i socijalni život. A baš su ti, lajicistički, racionalistički i naturalistički, »znanstvenici« u kleru upropastili i redove i duh u sjemeništima, i katoličku teologiju, i crkvenu disciplinu: istjeravajući iz katoličkog života sve nadnaravno i evanđeosko.

To su, nažalost, činjenice, kojima smo danas svi svjedoci. Ali i činjenice, koje su u otvorenom i flagrantnom neskladu sa učenjem i praksom Crkve: i u prošlosti, i u sadašnjosti, na II. vatikanskom Saboru. Pojave su to, koje, po mome mišljenju, ugrožavaju i samu eksistenciju kršćanskog redovništva i redovničkog života.

ŠTA KAŽE II. VATIKANSKI SABOR?

Što se tiče II. vatikanskog Sabora, stvar je izvan diskusije. U specifičnom dokumentu, koji se odnosi na ovu materiju, na ovaj problem, u Dekretu »Perfectae caritatis«, o obnovi redovničkog života (»Decretum de accommodata renovatione vitae religiosae«), od 28. listopada 1965., Sabor, »expressis verbis«, zastupa upravo protivne teze, a obnovu redovničkog života gleda, prije svega, baš u težnji za savršenom svetošću po evanđeoskim savjetima djevičanskog i siromašnog Krista po poslušnosti sve do smrti na križu (»Christum sequentes, qui virgo et pauper per oboedientiam usque ad mortem Crucis homines redemit et sanctificavit«). Tim on u prvom redu uvjetuje i službu redovnika i redovnica Crkvi i njezinu apostolatu. »Quo ferventuis ergo tali sui donatione quae totam vitam

complectitur, Christo coniunguntur, eo uberior fit vita Ecclesiae et apostolatus eius vegetatius fecundatur«. — n 1. Adaptacija redova prilikama i vremenu (n. 1., 2., 3., 4., 25.) traži istodobno neprestano vraćanje na izvore svega kršćanskoga života i na izvorni duh instituta (»continuum reditum ad omnis vitae christianae fontes primigeniamque institutorum inspirationem«). — n. 2. »Vrhovno pravilo« (ultima norma«, »suprema regula«) svih redovničkih zajednica valja da bude nasljedovanje Kristovo po Evanđelju (»Christi sequela in Evangelio proposita«). — n. 2. a. Svrha je redovničkog života prije svega (»Cum vita religiosa ante omnia ad hoc ordinetur«), »da članovi Krista nasljeduju i da se s Bogom sjedine opsluživanjem evanđeoskih savjeta«: ni najbolje prilagođivanje potrebama našega vremena neće imati efekta (»effectum non sortiri«), »ako ne bude prožeto (oživljeno) duhovnom obnovom« (»nisi animentur renovatione spirituali«), »koju valja, i u vanjskom djelovanju, uvijek stavljati na prvo mjesto« (»cui semper etiam in operibus externis promovendis primae partes tribuendae sunt«). — n. 2. e. Ideal Crkve ostaje i dalje (»In ipsum Ecclesiae bonum cedit«), da redovničke zajednice zadrže svoj posebni lik i zadaću (»ut instituta peculiarem suam indolem ac munushabeant«). Valja stoga lojalno i prihvatiti i opsluživati duh osnivača i njihove namjere (»Ideo fideliter agnoscantur et serventur Fundatorum spiritus propriaque proposita«). U tom duhu osnivača i u zdravim tradicijama valja uvijek gledati baštinu Reda (»sanae traditiones, quae omnia cuiusque instituti patrimonium constituunt«). — n. 2. b. Valja u službi Kristovoj djelovati i raditi vlastitim, a zgodnim sredstvima (»propriis eorum congruisque mediis«). — n. 8.
Uvijek se iznova Sabor u tom Dekretu vraća na taj svoj centralni zahtjev. Preče je za pravu obnovu savjesno opsluživanje pravila i konstitucija, nego donošenje novih zakona (»spem renovationis ponendam esse magis in diligentiore regulaeet constitutionum observantia quam in multiplicandis legibus«). — n. 4. Redovnici moraju ne samo umrijeti grijehu, nego se i odreći svijeta, pa jedinome Bogu živjeti (»ita ut, non solum peccato mortui sed etaiam mundo renuntiantes, soli Deo vivant«). Moraju se živo vježbati u krepostima, osobito u poniznosti i posluhu, jakosti duha i čistoći, pa poništavati sami sebe s Kristom (»Qui Dei famulatus exercitium virtutum in eis urgere ac fovere debet, praesertim humilitatis et oboedintiae, fortudinis et castitais, quibus Christi exinanitio, simulque Eius vita in spiritu participantur«). Sve valja da radi Krista

ostave i da ga slijede, kao ono jedino potrebno, brinući se samo za ono, što je njegovo (»omnia propter Christum dimittentes, Ipsum tamquam unum necessarium sequantur, — de iis quae Eius sunt solliciti«). Svi bez iznimke (»cuiuslibet instituti sodales«) moraju, prije svega i jedino, Boga tražiti (»Deum prae omnibus et unice quaerentes«), pa stoga sa apostolskom ljubavlju povezivati i kontemplaciju, po kojoj će se i umom i srcem s njim sjedinjivati (»contemplationem, qua Ei mente et corde adhaereant«). — n. 5. Samo tražeći i ljubeći Boga u svemu i provodeći život sakriven s Kristom u Bogu (»Deum qui nos prior dilexit ante omnia quaerant ac diligant et in omnibus rerum adiunctis fovere studeant vitam absconditam cum Christo in Deo«) radit će pravo i za bližnjega: za spasenje svijeta i na izgradnji Crkve (»unde profluit et urgetur proximi dilectio in salutem mundi Ecclesiaeque aedificationem«). Neumorno moraju moliti i crpsti iz vrela prave, autentične, kršćanske duhovnosti (»Institutorum sodales spiritum orationis et orationem ipsam, haurientes e germanis spiritualitatis christianae fontibus assiduo studio colant«). — n. 6. Kontemplativni redovi, koji samo Bogu služe, u samoći i šutnji, u neprekidnoj molitvi, u gorljivoj pokori (»in solitudine ac silentio, in assidua prece et alacri poenitentia soli Deo vacent«), pa i kad to isključivo rade (»integre ad contemplationem ordinantur«), i danas, — kod tolike potrebe za apostolatom (»quantumvis actuosi apostolatus urgeat necessitas«), — zauzimaju odlično mjesto u Crkvi (»praeclaram partem semper retinent«): prinose Bogu žrtvu hvale, prodičuju narod Božji bogatim plodovima svetosti, potiču ga na dobro svojim primjerom i šire ga otajnom apostolskom plodnošću (»arcana fecunditate apostolica dilatant«). Ponos su Crkvi i izvor nebeskih blagoslova (»Ecclesiae decus exstant et coelestium scatebra gratiarum«). Ali i kod više aktivnih i apostolskih redova i družbi mora njihova apostolska aktivnost proizlaziti iz intimnog jedinstva s Kristom (»actio eorum apostolica ex intima cum Ipso unione procedat oportet«). A monastičkim je redovima prva svrha, da budu, svojom poniznom i plemenitom službom božanskom Veličanstvu, svojom svetošću i posvećenim tradicijama (»Servata igitur indole propriae institutionis, antiquas beneficas traditiones renovent«), na pobudu kršćanskom puku (»ut monasteria veluti seminaria sint aedificationis populi christiani«), i to »intra septa monasterii«: svejedno posvećuju li se, u cjelini, skrovitim svojim životom, božanskome kultu (»in umbratili vita integre se divino cultui dedicent«),

ili vrše i neka djela apostolata i kršćanske ljubavi. Svoj apostolski život valja da intimno povežu sa koralnim oficijem i monastičkim dužnostima, ako ga hoće da pravilno vrše, čuvajući vjerno specifički oblik takova života (»ut suam formam vitae fideliter servent«). — n. 9. I sekularni instituti moraju puno paziti na duhovni uzgoj svojih članova i članica (»Moderatores ergo serio curent de institutione praesertim spirituali sodalibus impertienda«): i njima je prva dužnost posvećenje i predanje Bogu po savršenoj ljubavi (»Proinde iidem totalem suiipsius Deo dedicationem in caritate perfecta praecipue intendant«). — n. 11. Redovničku čistoću treba da redovnici i redovnice cijene kao poseban dar milosti (»tamquam eximium gratiae donum«) i da je čuvaju ne pouzdajući se u se (»de propriis viribus ne praesumant«), osobito mrtvljenjem i pažnjom na sjetila (mortificationem sensuumque custodiam adhibeant«), te ozbiljnim nastojanjem, da odlučno odbace sve, što bi im moglo čistoću ugroziti (»omnia quae castitatem in periculum adducunt, instinctu quodam spirituali, respuant«). — n. 12. Dragovoljno, siromaštvo neka, nasljedujući Krista, pažljivo gaje: ako je potrebno, i u novim oblicima (»Paupertas voluntaria a religiosis diligenter excolatur atque, si opus sit, novis etiam formis exprimatur«). Moraju biti ne samo duhom siromašni (»haud sufficit in usu bonorum Superioribus subiici«), nego i činom (»oportet ut sodales re et spiritu sint pauperes«), i sve, što zaudara po luksusu, neumjerenoj dobiti i gomilanju dobara, izbjegavati (»omnem tamen speciem luxus, immoderati lucri ac bonorum cumulationis vitent«). — n. 13. I svojim se starješinama moraju ponizno podvrgavati, slušati ih, ispunjati njihove naloge, vršiti sve dužnosti, koje im budu povjerene, ulagati u to sve svoje sile i talente (»Superioribus suis ad normam regulae et constitutionum humile praestent obsequium, vires intelligentiae et voluntatis necnon naturae et gratiae dona in praeceptorum executione et in expletione munerum sibi commissorum conferendo«). A starješine, i ako će rado saslušati svoje podložnike, moraju ipak dosljedno afirmirati princip, da je njihovo pravo podložnicima određivati i naređivati sve, što im se čini pravo i potrebno (»firma tamen sua auctoritate decernendi et praecipiendi quae agenda sunt«). — n. 14. Redovničko zajedništvo duha održavat će se najviše baš evanđeoskom naukom, svetom Liturgijom i, prije svega, Euharistijom i molitvom (»evangelica doctrina, Sacra Liturgia et praesertim Eucharistia refecta, in oratione et communione eiusdem spiritus per-

severet«). — n. 15. I odjeća redovnika, kao znak njihove posvete Bogu, mora biti jednostavna i čedna, uredna i pristojna, ali i siromašna (»Habitus religiosus, utpote signum consecrationis, sit simplex ac modestus, pauper simul et decens«). — n. 17. A sve se to mora zagarantirati i osigurati dobrim redovničkim odgojem i izborom i osposobljenjem najboljih sila za poglavare, duhovnike, profesore u redovničkim zavodima (»Officium quoque est Superiorum curare ut Moderatores, Magistri spiritus et Professores optime seligantur et sedulo praeparentur«). — 18. Bolje je i ne osnivati novih redovničkih družbi, nego ih osnivati, ako su nekorisne i bez svrhe i snage (»ne incaute oriantur instituta inutilia aut sufficienti vigore non praedita«). — n. 19. Ustanove i samostane, koji su izgubili duh i vitalnost, Sveta će Stolica dokinuti ili će ih ujediniti s drugima. — n. 21. A najbolje svjedočanstvo i preporuka vrijednosti i duhovne vitalnosti jedne družbe, pa i propaganda za nju, to je primjer života, što ga svijetu i Crkvi daju njezini članovi i članice (»Meminerint vero sodales exemplum propriae vitae optimam commendationem esse sui instituti et invitationem ad vitam religiosam capessendam«). — n. 24. Samo takvo redovništvo, — djevičansko, siromašno, ponizno, — »genus eorum vitae virginalis, pauperis et oboedientis«, — uživa povjerenje i ljubav Crkve i predstavlja njezinu nadu (»Magni enim facit Sacra Synodus — firmamque spem in opera eorum abscondita et aperta tam fecunda collocat«). Samo redovnici cjelovite vjere, puni ljubavi prema Bogu i bližnjemu i nade u buduću slavu, ljubitelji križa, mogu biti nositelji Kristove blagovijesti svijetu (»Religiosi ergo omnes fidei integritate, caritate erga Deum et proximum, amore crucis necnon spe futurae gloriae Christi bonum nuntium in toto mundo diffundant«). Samo će oni napredovati i donijeti Crkvi i svijetu obilate plodove spasenja (»ampliora quotidie incrementa capient ac uberiores salutares afferent fructus«). — n. 25.

EVANĐEOSKA IDEJA REDOVNIŠTVA

No, ne radi se ovdje samo o tome, da nezvani suvremeni »reformatori« redovničkog života dolaze u koliziju s pozitivni direktivama Sabora i Crkve. Problem je očito načelan. Načelni su, a nijesu samo pozitivno-pravni, i razlozi, koji ih tuku: koji govore protiv njih. U samu bit, pojam, poslanje, redovništva diraju oni svojim koncepcijama. Kolikogod o tom

više mislim, ja se sve više uvjeravam, da bi njihova linija, kad bi se općenito usvojila i do kraja, dosljedno, provela, naprosto uništila i likvidirala redovnički život. I u nadnaravnom pogledu. Kao instituciju, koja se nadahnjuje idejama Evanđelja i primjerom Kristovim. Direktno. Bilo bi to formalno napuštanje ideala *posebnog i višeg* evanđeoskog puta: »Ako hoćeš da budeš *savršen*« (Mat. 19, 21.); *Ne shvaćaju svi ove riječi,* nego (samo) *oni, kojima je dano*« (Mat. 19, 11.). Redovnici bi se vratili k običnom načinu života, koji vrijedi za sve i veže sve; redovi bi, prema tome, izgubili logični »raison«: razlog za postojanje. A pogotovu bi izgubili blagoslov i snagu, koju je Krist povezao uz taj, svoj i njihov, posebni, način života: uz molitvu i žrtvu. I u naravnom pogledu. Tu više indirektno. Izgubili bi mogućnost jedinstvena istupanja, organizacijsku pokretnost, psihološku privlačnost i auktoritet ljudi, koji su se izdigli nad običnost i emancipirali od mase, sve prednosti, kojima se je redovnički život oduvijek, i u očima svijeta, odlikovao i afirmirao: nutarnjom homogenošću, sistematikom akcije, koncentracijom sredstava i sila, solidarnošću u ciljevima i ambicijama. Njegov bi profesionalni kolektivizam ostao mrtvo slovo na papiru; okrenuo bi se u golu formalnost: samostalni bi bili samo neke vrsti menze i domovi. Ili, u najboljem slučaju, »oratoriji«: forma bezobvezne, fakultativne, religiozno-apostolske suradnje. Redovnik bi kao tip stvarno iščezao iz Crkve: ostao bi samo tip individualnog askete i — svećenik. A pojedini redovi ne bi više imali ni fizionomije ni »raisona«. Po odijelu se ne bi razlikovali: po duhu i tradicijama još manje. Faktično bi, — ja to ozbiljno mislim, — stali, svi, naglo i masovno izumirati. Niti bi čim imponirali kleru i vjernicima; niti bi čim privlačili mlade ljude, željne ideala, — a još im manje u duhovnom životu što natprosječno nudili: — niti bi lišeni pravoga posluha i siromaštva i viših asketskih i apostolskih ambijica imali bilo kakve organizacijske i stvaralačke vitalnosti; niti bi, — a to je glavno, — izazivali i privlačili, bilo na sebe, bilo na Crkvu i na svijet, Božji blagoslov, kojemu je, u nadnaravnom svijetu, bitan preduslov vjera, molitva i žrtva. Dogodilo bi se, — samo u daleko širim razmjerima, — ono, što se je i dosada, toliko puta, događalo u povijesti Crkve: čim se jedan crkveni red liberalizira i izbugi duh i disciplinu, on počne i brojčano nazadovati; on se pasivizira, suši, umire, gubi reputaciju, postaje okamenina i, u isto vrijeme, pozornica sablazni.

REDOVI PRED TEŠKOM KRIZOM. POTREBA PROTUAKCIJE

Držim stoga, da su crkveni redovi i družbe, — kao, uostalom, i čitava Crkva, — danas u stanju ozbiljne krize: da im se, u izvjesnu smislu, radi o: biti ili ne biti. Ovo je i za njih historijsko raskršće. Krivo se snaći u današnjem procesu »adaptacije redovništva«, znači definitivno izgubiti i šanse i bitku: to, praktično, znači ostati bez perspektive i budućnosti. A taj je proces na zapadu već započeo.

Na vodstvenim redovničkim krugovima leži s te strane teška odgovornost. Na onima centralnima u prvom redu, ali i na onima nacionalnima i lokalnima. Redove valja, iza koncila, reorganizirati, ali ne ni lajicizirati, ni nivelirati.

Pitanje centrala, dakako, ne ovisi samo o nama. Ako i o nama ovisi, ovisi samo u toliko, što ćemo im se, eventualno, znati »nametnuti« svojim shvaćanjima i idejama. Izravno o nama ovisi samo orijentacija redova i redovničkih družbi na našemu nacionalnom području: praktično na niveau-u provincija. Tu mi moramo sve učiniti, da našemu redovništvu, uza sve organizacijske prinove i promjene, očuvamo intaktan duh i ispravne, evanđeoske, ideale. Da adaptaciju redovničkoga života u ovim stranama provedemo autentično koncilski: da iznutra obnovimo redove; da ih oduševimo za iskreno i integralno opsluživanje evanđeoskih savjeta, osobito onih specifično redovničkih, siromaštva i posluha; da ne dopustimo, da u njima olabavi disciplina i revnost. A da njihova vrata odlučno, — pa, ako treba i intervencijom viših crkvenih foruma, — zatvorimo, jednako u muškim kao i u ženskim redovima i družbama, svim nezvanim »reformatorima«, ideolozima i učiteljima. Da nam se naši samostani opet ispune duhom pobožnosti i pokore.

NA ŠTO BI TREBALO KONKRETNO PRIPAZITI?

Ja bih tu spomenuo samo nekoliko konkretnih momenata.

Bez molitve nema samostanskog ni redovničkog života. Ni bez Euharistije. Ni bez sakramenata. Molitveni život, — ozbiljan i tradicionalan, — mora biti osiguran pravilima. I u pojedinostima. Ne može tu biti slobode. Molitvu u samostanima treba urgirati i, razborito, nadzirati, Treba, pozitivno, predvidjeti i propisati i, svagdanje, razmatranje, i, svagdanji,

zajednički pohod sv. mise, odnosno, kod svećenika, celebraciju, i često, periodičko, ispovijedanje i pričešćivanje, i barem neke zajedničke molitve, osobito one u Redu tradicionalne, i godišnje duhovne vježbe. Zamrijet će nam inače brzo sav i duhovni i redovnički život.

Posluh mora u redovima ostati na visini i u časti. Motiviran i racionalan, ali i energičan. Nitko nije silom doveden u samostan. Ali ako je u nj, dragovoljno stupio, mora se pomiriti sa auktoritetom i disciplinom. Nije više svoj. Uklapa se u zajednicu i vojsku: postaje dijete i vojnik. Mora slušati. Na raspolaganje je zajednici: ne disponira više samostalno ni svojim vremenom ni svojm talentima. Pod vodstvom je i nadzorom. Odriče se svoje volje i svoje slobode: iz viših pobuda. Predaje se potpuno Bogu u ruke. Postaje poslušno oruđe njedaje Bogu: žrtva sama sebe.

Apsolutno je inkompatibilno sa redovničkim životom, da redovnik ide, kamo hoće, da radi, šta hoće, da opći i korespondira, s kim hoće. Ne može redovnik biti slobodniji u samostanu, nego što je bio u svijetu. Takva bi nas sloboda lišila specifične zaštite, što je ljudskoj slabosti, nepostojanosti i ludosti, daje samostan: napose u delikatnom pitanju čistoće. Redovništvo je po svojoj definiciji slušanje i podložništvo: »status religiosi famulatus«. A bez dnevnog reda i bez šutnje samostan bi bio hotel.

Siromaštvo će uvijek biti prva snaga redovništva. To je njegova svetinja. To je specifično nasljedovanje Krista, koji je za nas postao ubog, da nas, tim, svojim i našim, uboštvom duhovno obogati (2. Kor. 8, 9.). Siromaštvo je redovničko bogatstvo i plemstvo: ono dušu oslobađa i podiže; ono je dokumenat nutarnje, duševne veličine i snage; ono imponira ljudima od svijeta. A imaju redovi i redovnici i danas i mogućnost i priliku, da budu siromašni: pa i ako Crkva od njih više ne traži, da gladuju i da se mrznu. Samo, treba to siromaštvo i konkretizirati. I propisima, i pravilima, i »direktorijima«. Ne treba da se redovnik ni redovnica voze ni u kabinama ni u »prvoj klasi«: neka se lijepo voze sa svojom, siromašnom braćom i sestrama iz svijeta. Ne treba da osjedaju po hotelima ni da ulaze u skupe restorane. Ne treba da ljetuju komforno ni na velikoj nozi. Ne treba ni da puno putuju, zabave radi. Ne treba da baš svaki dan, u samostanu, bude za ručak meso, — a kamo li i za večeru i za doručak, — ni kolači, ni vino, ni crna kava. Ne treba da samostani posjeduju skupe tipove i marke automobila ni više njih, bez prave potrebe. Ne

treba da u samostanu bude luksuznih objekata i predmeta: sve valja da bude jednostavno, a funkcionalno, na način ljudi iz puka, skromnijih dohodaka. Ne bi trebalo, ni da redovnici, a kamo li redovnice, puše. Ne bi trebalo, ni da se ikomu u samostanu kupuju odjevni predmeti »od kvalitete«. A ne bismo, čini mi se, ništa izgubili, ni da nam samostani ostanu bez televizije, — ovakve, kakva je danas, — i njezinih banalnosti i pikanterija. Ili smo Kristovi siromasi, ili nijesmo. Ako sve imamo i tražimo, što imaju ljudi od svijeta, onda to nijesmo: onda ne dajemo Bogu ni Kristu ništa osim ono, što smo apsolutno dužni i što mu moraju davati i obični vjernici. I oni moraju biti »duhom siromašni«. Ali redovnici moraju biti siromašni i činom. Sabor to izrijekom ističe. A slobode raspolaganja novcem ne bi u samostanu uopće smjelo biti. Od pamtivijeka bila je to sveta tradicija svih redovničkih družbi od ugleda. Novac je »svijet«: njegov i simbol i ideal.

Redovi moraju zadržati i čuvati svoju tradicionalnu fizionomiju. Inače će postati bezlični; inače sami sebe deklasiraju i deplasiraju kao historijski faktor. Crkva na tom insistira. I Sabor. Mora se razlikovati kontemplativni red od aktivnog, koralni od nekoralnog, pokornički od običnoga. Kakva anomalija, kakva ironija, — a danas je kojiput susrećemo, osobito na zapadu, — kad redovnik, nekada isposničkoga reda, puši, pije rakiju, ide u elegantnom civilu, odsjeda u prvom hotelu, vozi se u prvom razredu, ima svoj osobni auto! Ili kad se redovnici iz »bosonogih« i bradatih redova vide u društvu ili na ulici namirisani, sa rupčićem u zapučku i skupim zlatnim satom na ruci, ili u sportsko-turističkom dresu, sa fotografskim aparatom oko vrata, pa i košulji bez rukava! Ja uvijek dobivam dojam, da su takvi svome redu potpisali smrtnu osudu. Izumiru naveliko. A održali bi se, da žive po starom. Da ništa, kao atrakcija onima razočaranima u »standardu«, kao protest protiv totalne materijalizacije života oko nas. A ovako djeluju samo pikantno i šokantno na svakoga, tko im zna profesiju.

Ako i za koga, za redovnika nije civilno odijelo. Odrekao se je reda, kad se preoblači u civil bez prave potrebe. Njemu je njegovo redovničko odijelo »signum distinctivum« njegove profesije: »signum consecrationis«, kako kaže Sabor. I to, barem kod starih i poznatih redova, ono historijsko i tradicionalno, bez puno promjena. U samostanu bi ga, a tako i u crkvi i oko crkve, po mom mišljenju, morali svi redovnici trajno nositi: svagdje i preko čitava dana. Makar im, ljeti, u

njemu bilo i povruće. Zašto su ljudi od posvećenja? A posvećenja nema bez samozataje i pokore. Za ulicu ne kažem ništa. Ako se i kod nas, danas sutra, kroz praksu, uvede »clergy-man« kao jedino svećeničko odijelo izvan funkcija, moći će ga na ulici nositi i redovnici. Samo, ja ne vidim, da bi s tim trebalo hitjeti: barem kod nas, gdje habit još nikome ne smeta niti ikoga začuđuje. Redovnik zapravo i »clergy-manom« ulazi u redovnički »inkognito«; postaje za publiku, koja ga ne poznaje, svjetovni svećenik; odriče se velikoga vanjskog auktoriteta u očima vjernika. A nastupanje redovnika u lajičkom civilu, bez kolara, — samo od komocije i radi slobode u kretanju, — pravi je i abuzus i sablazan, koju, po mom mišljenju, ne bi trebalo ni tolerirati. To bi morala biti rijetka iznimka: diktovana isključivo nekom izvanrednom pastoralnom potrebom. Napose se to ne bi nikako smjelo tolerirati, kada redovnik izlazi iz samostana u kojoj crkvenoj ili duhovničkoj funkciji.

A ako treba reći nešto i o sekularnim institutima, oni ili moraju biti disciplinirani, ili je bolje, da ih nema. Ono, kako gdjegdje po katoličkom svijetu, niču kao gljiva iza kiše, bez puno prave organizacije, a sa puno »karizmatičarske« slobode i revolucionarnih manira, i odviše podsjeća na zabavno i amatersko djevičanstvo (i apostolat) od danas do sutra, na koje se je tužio još sv. Pavao: »adolescentiores autem viduas devita; cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, qua primam fidem irritam fecerunt. Simul autom et otiose discunt circuire domos; non solum otiosae, sed et verbosae et curiosae, loquentes quae non oportet. — Iam enim quaedam conversae sunt retro Satanam« (1. Tim. 5, 11.-13., 15.). Moramo uopće biti vrlo oprezni i uzdržljivi pri osnivanju novih sekularnih instituta. Na sreću, kod nas nije, to još aktuelno. Imamo samo jedan takav ženski institut: sa dobrom, Merčevom, tradicijom i pod ozbiljnim duhovnim vodstvom.

REDOVI U CJELINI — NAŠE DRŽANJE — NAŠA MISIJA

Nego, sve je to lijepo i ostvarivo, dok se nas pita. Ali šta da se radi, kad je u pitanju red u cjelini i kad u njemu ima struja, koje otvoreno vuku u lajicizaciju i sekularizaciju? Imaju naši redovnici i u tom pogledu svoju misiju. Mogu njom puno zadužiti i Crkvu i svoje redove u cjelini. Moraju se u svom Redu energično zalagati i boriti za pravu, autentičnu,

orijentaciju Reda u problemima, što ih sobom donosi dužnost adaptacije. I moraju se braniti od majorizacije, ako u Redu dobiju prevagu negativistički, modernistički, liberalni, elementi. Treba tada, makar i uz intervenciju Svete Stolice, isposlovati, pa i iznuditi, neku vrst autonomije i posebnog statuta za provincije, koje žele zadržati stroži način života, jaču disciplinu, redovničke tradicije. Ako se već struje u Redu ne mogu pomiriti, neka im se barem ostavi mogućnost da paralelno koeksistiraju i da se natječu. Vrijeme će onda pokazati, »tko je vjera, a tko je nevjera«: tko će napredovati, a tko nazadovati; tko će roditi pšenicom, rodom pravde, a tko kukoljem. Bog će pokazati, tko mu je miliji. Pokazuje to već i danas: svi redovi, koji su iza koncila otvorili vrata relaksaciji redovničke discipline, počeli su, naglo i nezadrživo, nazadovati. I brojčano: ostaju bez podmlatka. Obistinjuje se ona evanđeoska: »Po plodovima njihovim poznat ćete ih!« (Mat. 7, 16. 20.).

A, ne bude li druge, zašto ne bi moglo doći i do, mirnog, rascjepa u redovima: kao i toliko puta prije u crkvenoj historiji? Koji neće više, ni bitne, tradicionalne discipline Reda, neka, ako im Rim dopusti, osnuju svoju, novu granu! Ili neka se, — još jednostavnije, — vrate u svijet: sekulariziraju! Ali ne da ucjenjuju i lajicizirajù čitav Red ili čitavu Družbu!

ZAKLJUČNE REFLEKCIJE

Meni se uopće čini, da je do krize u nekim redovima i došlo najviše od, nezdrave, težnje, da se Red, pod svaku cijenu, omasovi, proširi, afirmira. Od jagme za novim zvanjima, novim silama, novim pozicijama. Pa se nije »čistilo«. Zadržavali su se, — i zadržaju se, — u redovima i ljudi bez pravoga poziva na samostanski život. I profesori, koji polemiziraju s Papom. I prvoborci protiv celibata. I modernistički teolozi. I, posve logično, djelovali su razorno i infektivno na svoju okolinu i đake. Pravili su od Reda gnijezdo po svome ukusu. Balast su, težak balast, Redovima takvi posvetovnjačeni poluredovnici. I dok se redovi ne oslobode toga balasta, čišćenjem, otpuštanjem, prisiljavanjem na odluku, većom ozbiljnošću i selektivnošću u radu za redovnički podmladak, pa makar i uz riziko privremenog brojčanog nazatka i stezanja djelokruga; — insistira badava saborski Dekret na zahtjevu, da se samo najbolji ljudi iz redova uzimaju za starješine, profesore i odgojitelje (n. 19.), — neće nikada biti bolje. Red je po svojoj ideji elita. I samo kao elita može on blagoslovljeno i provi-

dencijalno djelovati. Svaka reforma i adaptacija, koja na to zaboravlja, nije reformacija, nego deformacija. Reforme u Crkvi, pa ni u redovima, nema bez posvećenja, molitve i samozataje.

Kako je to, umno i uvjerljivo, izrekao, neki dan, general konventualaca, p. Bazilije Heiser, — za živo čudo: Amerikanac, — u onome svomu interview-u uredniku zagrebačkog »Veritas«-a (g. 1968., br. 9.)! U materijalizaciji je života (i redova)) pogibelj. A u povratku je Evanđelju rješenje. Primjeri privlače: »ljepota nadnaravnog«; »Bog i duhovni život«. Obnova redova »mora biti prije svega unutarnja, obnova duha, obnova sebe po našim pravilima. Ako se ona tako ne shvati, sve je promašeno«. No ljudi, nažalost, »od obnove prihvaćaju ono, što je lakše, a treba zahvatiti u bitno«. Otpadi nijesu »nikakva tragedija. To je blagoslovljeno pročišćavanje. Kad se more uzgiba, ono se uvijek čisti«. »Mi se moramo osuvremeniti, ali Red mora uvijek sačuvati svoju specifičnost, svoju bit, svoje izvorno poslanje. U protivnom, zanijekat ćemo sami sebe!«

Svaku mu riječ, Božjemu čovjeku, potpisujem. Svaka mu se pozlatila! Da svi redovnici, — osobito oni na odgovornim položajima, — ovako misle i rade, ne bih ja morao ni pisati ovoga članka. A ovako sam ga napisao: i uz riziko, da mi kažu, kako se, po običaju, petljam i u stvari, koje na mene ne spadaju.

Šta ćemo? Redovi su dio Crkve. A sudbina Crkve nas jednako zanima. Neka me stoga braća i sestre iz samostana ispričaju! »Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem tenere quis poterit?« (Job. 4, 2.).

Dr Čedomil Čekada

NOVA ZBIRKA OPROSTA

1. — Malo je koje pitanje kršćanskog nauka tako praktično, a vjernicima tako malo poznato, kao pitanje oprosta. Ima mnogo i Bogu posvećenih osoba kojima je znanje o oprostima tamno, nejasno, neodređeno. Što je još gore, ima dosta takvih osoba koje do oprosta mnogo ne drže, koje oproste potcjenjuju, omalovažuju . . .

Crkva želi da vjernici poznavaju i cijene veliko duhovno blago — oproste, da se njima nastoje što obilnije okoristiti. Zato je Sv. O. Papa Pavao VI oprostima posvetio posebnu

dencijalno djelovati. Svaka reforma i adaptacija, koja na to zaboravlja, nije reformacija, nego deformacija. Reforme u Crkvi, pa ni u redovima, nema bez posvećenja, molitve i samozataje.

Kako je to, umno i uvjerljivo, izrekao, neki dan, general konventualaca, p. Bazilije Heiser, — za živo čudo: Amerikanac, — u onome svomu interview-u uredniku zagrebačkog »Veritas«-a (g. 1968., br. 9.)! U materijalizaciji je života (i redova)) pogibelj. A u povratku je Evanđelju rješenje. Primjeri privlače: »ljepota nadnaravnog«; »Bog i duhovni život«. Obnova redova »mora biti prije svega unutarnja, obnova duha, obnova sebe po našim pravilima. Ako se ona tako ne shvati, sve je promašeno«. No ljudi, nažalost, »od obnove prihvaćaju ono, što je lakše, a treba zahvatiti u bitno«. Otpadi nijesu »nikakva tragedija. To je blagoslovljeno pročišćavanje. Kad se more uzgiba, ono se uvijek čisti«. »Mi se moramo osuvremeniti, ali Red mora uvijek sačuvati svoju specifičnost, svoju bit, svoje izvorno poslanje. U protivnom, zanijekat ćemo sami sebe!«

Svaku mu riječ, Božjemu čovjeku, potpisujem. Svaka mu se pozlatila! Da svi redovnici, — osobito oni na odgovornim položajima, — ovako misle i rade, ne bih ja morao ni pisati ovoga članka. A ovako sam ga napisao: i uz riziko, da mi kažu, kako se, po običaju, petljam i u stvari, koje na mene ne spadaju.

Šta ćemo? Redovi su dio Crkve. A sudbina Crkve nas jednako zanima. Neka me stoga braća i sestre iz samostana ispričaju! »Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem tenere quis poterit?« (Job. 4, 2.).

Dr Čedomil Čekada

NOVA ZBIRKA OPROSTA

1. — Malo je koje pitanje kršćanskog nauka tako praktično, a vjernicima tako malo poznato, kao pitanje oprosta. Ima mnogo i Bogu posvećenih osoba kojima je znanje o oprostima tamno, nejasno, neodređeno. Što je još gore, ima dosta takvih osoba koje do oprosta mnogo ne drže, koje oproste potcjenjuju, omalovažuju...

Crkva želi da vjernici poznavaju i cijene veliko duhovno blago — oproste, da se njima nastoje što obilnije okoristiti. Zato je Sv. O. Papa Pavao VI oprostima posvetio posebnu

pisao.*) Sv. Otac u toj Konstituciji stari nauk o oprostima Apostolsku Konstituciju »Indulgentiarum doctrina«, koja je izišla 1. siječnja 1967, o kojoj je naš časopis u svoje vrijeme tumači, objašnjavanja, približava našem vremenu. S obzirom na sam nauk o oprostima, Papa ništa bitno ne mijenja, ne ukida. Znatne se promjene uvode samo s obzirom na dijeljenje oprosta. *PO (= potpuni oprost)*, kojim Crkva prašta sve vremenite kazne za grijehe, primjenjujući nam zasluge Isusa, Marije i Svetih, mogao se prije dobiti više puta na dan, a sad se može dobiti samo jednom na dan, osim slučaja smrti, kako ćemo poslije vidjeti. *DO (= djelomični oprost)*, kojim se prašta dio vremenite kazne, ne daje se sada kao prije matematički u određenom broju dana, godina (100, 300, 500 d.; 3, 5, 7, g...). Dajući za neko djelo ili molitvu DO, Crkva nam prašta toliko, koliko smo mi sami odnosnim djelom, molitvom zaslužili. Da to razumijemo, valja da znamo kako mi svakim dobrim djelom zaslužujemo povećanje milosti, povećanje slave u nebu, smanjenje vremenite kazne za grijehe. S obzirom na to smanjenje, Crkva nam, dajući DO, dodaje oprosta toliko koliko smo mi sami zaslužili. Ako je u našem činu bilo više vjere, ljubavi, žara..., više smo zaslužili da nam se oprosti. Onda nam i Crkva više prašta. Na taj se način promiče žar vjere, ufanja, ljubavi... Crkva sada posebno ističe važnost subjektivnog raspoloženja kod dobivanja oprosta. To se raspoloženje stiče molitvom, pokorom...

Da se dobije DO, treba izvršiti propisano djelo, a pri tome biti u stanju posvetne milosti. Ne može se steći smanjenje vremenite kazne, ako smo u teškome grijehu i zaslužujemo vječnu paklenu kaznu. Da se dobije PO, potrebna je ispovijed, pričest i molitva na odluku Sv. O. Pape. Ovi se uvjeti mogu izvršiti nekoliko dana prije ili poslije negoli se obavi propisano djelo (ispovijed barem kroz 15 dana, pričest barem kroz 8 dana). Ali dolikuje da pričest i molitva na odluku Sv. Oca bude isti dan kad se obavi propisano djelo. Uz jednu ispovijed može se steći više potpunih oprosta, ali uz jednu pričest može se dobiti samo jedan PO. Na odluku Sv. Oca dovoljno je izmoliti 1 Očenaš i Zdravomariju. Osim navedenih uvjeta, da se dobije PO, treba iz srca ukloniti svaku sklonost prema bilo kojem, pa i najmanjem, grijehu.

---

*) V. Dr o. Jeronim Šetka, Apostolska Konstitucija o oprostima, Služba Božja VII (1967), 109—120.

2. — U spomenutoj Apostolskoj Konstituciji (Norma 13) Sv. Otac je obećao da će se preispitati stara Zbirka oprosta, da će se unaprijed oprosti davati samo za glavne molitve i dobra djela pobožnosti, ljubavi, pokore. *Sveta Penitencijarija* pregledala je i *uredila novu Zbirku oprosta*, koju je Sv. O. Papa 15. VI 1968. odobrio i proglasio jedino autentičnom, ukinuvši opće oproste koji nisu u njoj. Nova je Zbirka objavljena 29. VI 1968. pod naslovom »Enchiridion indulgentiarum, Normae et concessiones, Typis polyglottis Vaticanis MCMLXVIII«. Sadrži:

Dekret Sv. Penitencijarije kojom se nova Zbirka oprosta proglasuje (Decretum) — str. 7—8;

Uvodne bilješke (Praenotanda) — str. 9—14;

Propisi o oprostima (Normae de indulgentiis) str. 15—25;

Tri općenitije podjele oprosta (Tres concessiones generaliores) — str. 27—38;

Druge podjele oprosta (Aliae concessiones) — str. 39—72;

Dodatak: Pobožni uzdasi (Appendix: Piae invocatines) — str. 73—78;

Dodatak: Pobožni uzdasi (Appendix: Piae invocationes) — (Documentum: Constitutio Apostolica »Indulgentiarum doctrina«) — str. 79—112;

Kazalo (Index) — str. 113—118.

Svrha je ovih redaka *da se potanje prikaže* taj *sadržaj*.

Da se odredi koje su glavne molitve i dobra djela pobožnosti, za koja će se unaprijed davati oprosti, Crkva gleda na tradiciju i na izmijenjene okolnosti u kojima danas živimo, pa oproste daje za molitve i dobra djela koja na poseban način pomažu ne samo da pružimo naknadu za grijehe nego i da se užežemo u većem žaru ljubavi. (Enchiridion ... str. 11).

Prema tradiciji, *prisustvovanje sv. Misi* i *primanje sakramenata* Crkva ne obdaruje oprostima. To su već po sebi nepresušivi izvori čišćenja i posvećenja. Ako se ipak oprost daje prigodom prve Pričesti, prve Mise i sl., to ne biva zbog Pričesti ili Mise, nego zbog posebnih okolnosti: zbog svečanosti u kojoj vjernici sudjeluju; zbog dobra primjera što ga oni daju ostalim vjernicima; zbog časti što je iskazuju presv. Sakramentu ... Oprosti se daju za različita druga djela privatne i javne pobožnosti, za djela ljubavi i pokore kojima se danas daje veća važnost. Sva ova djela, obdarena oprostima, kao — uostalom — sva druga dobra djela, svi križevi ustrpljivo podneseni, usko su povezani s Misom i sakramentima, koji su glavni izvor posvećenja i čišćenja. Dobra djela i žrtve

— to je prinos vjernika što se dodaje žrtvi sv. Mise. Misa i sakramenti navode vjernike da bolje vrše dužnosti; a vršenje dužnosti duhovno ih raspolaže da plodonosnije primaju sakramente i prisustvuju Misi. (Ench. 11 s.).

U dijeljenju oprosta Crkva danas daje veću važnost samome djelu vjernika *(opus operantis)*. Zato ne daje oproste za mnoga djela pobožnosti *(opus operatum)* koja su, tako reći odijenjena od svakidašnjega života, nego za ograničen broj onih djela po kojima ćemo svoj život učiniti korisnijim i svetijim. Ide se za tim da se ukloni razdor između vjere — koju ispovijedamo — i svakidašnjeg života; da se ljudski, obiteljski, staleški, naučni, tehnički napori povežu s pobožnošću i uprave na slavu Božju. Crkva danas ide više za tim da nas privede k duhu molitve, pokore, vježbanju bogosl. kreposti, nego ponavljanju određenih obrazaca molitava i vršenja određenih čina. (Ench. 13).

Iza spomenutih uvodnih napomena, u Zbirci se dalje navode propisi (Normae) o oprostima iz Apostolske Konstitucije i kanona koji su još na snazi. Tako je tu sabrano sve što se odnosi na oproste, što o oprostima treba znati. (Ench. 15—25).

3. — Zatim slijede *tri općenitije podjele oprosta*, koji se odnose na naš svakidašnji život. Ti su oprosti dani da kršćanin posveti čine svakidašnjeg života i potakne se na savršeniju ljubav. (Ench. 29). Uz podjelu oprosta navode se obilno, za korist i pouku vjernika, bilješke — citati, iz kojih se vidi da su podjele tih oprosta potpuno u duhu Sv. pisma i II Vat. Sabora. Prvi i drugi od njih uključuju više oprosta koji su prije bili dani za različita dobra djela. Treći je nešto sasvim novo i odgovara našim vremenima: dok se ublažuje post i nemrs, ima se više nastojati oko drugih djela pokore. Tko je tako revan, pa ih češće preko dana učini, primit će veće milosti i obilnije praštanje vremenite kazne, više će koristiti dušama u Čistilištu. (Ench. 29 s.).

Prva općenitija podjela oprosta glasi: Daje se DO vjerniku koji u vršenju dužnosti i u podnašanju teškoća života, s poniznim pouzdanjem, podigne srce k Bogu dodavši — makar samo pameću — koji pobožan uzdah. — Podjelom toga oprosta vjernici se navode da vrše Kristovu zapovijed: Treba uvijek moliti! (Luka 18, 1). Ujedno se potiču da u vršenju dužnosti i u teškoćama čuvaju i povećavaju jedinstvo s Kristom. U novoj Zbirci nikakav uzdah nije posebno obdaren oprostom. Uzdah je samo dopuna činu. Crkva hoće da su u vršenju dužnosti, u teškoćama svi naši čini posvećeni pobožnim

uzdasima. Da se u vršenju dužnosti, u podnašanju teškoća dobije oprost, može se izgovoriti uzdah koji bolje odgovara okolnosti, koji nam sam od sebe iziđe iz srca. A možemo izreći i koji od mnogobrojnih uzdaha koji su posvećeni dugotrajnom upotrebom, koje vjernici obično izgovaraju. (Isp. Ench. 76-78). Takvi uzdasi mogu biti vrlo kratki: Bože moj! Hvaljen Isus! Vjerujem u te, Gospodine! Ljubim te, Bože! Bože, smiluj se! ... Uzdah se ne mora izgovoriti, nego se može pomisliti. (Ench. 31—33).

Druga je *općenitija podjela oprosta:* Daje se DO vjerniku koji — vođen duhom vjere — iz milosrdne ljubavi nešto učini ili daruje da pomogne bližnjemu u duhovnoj ili vremenitoj potrebi. — Taj je oprost poticaj kršćanima da slijede primjer i zapovijed Kristovu, pa da što češće vrše djela ljubavi i milosrđa. Oprost se ne daje za sva djela ljubavi, nego za ona koja se čine na korist braće što su u nevolji, kao: dati hranu, odjeću siromahu; nekoga poučiti u vjeri, utješiti u nevolji i sl. (Ench. 33—36).

Treća je *općenitija podjela:* Daje se DO vjerniku koji se dragovoljno, u duhu pokore, odreče stvari dozvoljene i sebi drage. — Tim se oprostom vjernik navodi da obuzdava svoje sklonosti, strasti, da se uči mrtviti svoje tijelo i biti što sličniji Isusu, koji je bio siromah i nosio križ. Post, nemrs postaje vredniji, Bogu miliji, ako hranu, koje se odrečemo, dademo siromahu. (Ench. 36—38.)

4. — Središnji su i glavni dio nove Zbirke *druge podjele oprosta* za razlitiče molitve i dobra djela. U novoj Zbirci nema mnogih dobrih djela ni molitava za koje se prije davao oprost. Sada se daje samo za starije i općenitije molitve (Vjerujem, Veliča, Zdravo Kraljice, Pod tvoju obranu ...), a ne za one koje se upotrebljavaju samo u nekim krajevima ili obredima. Od dobrih djela, koja su prije imala oprost, neka su — kako je već rečeno — svedena na općenitije oproste, a posebno se oprost daje samo za ona djela koja imaju veću važnost i značenje za kršćanski život. Za neke molitve i djela, uz DO, daje se i PO. To se kod podjele izričito kaže. Ako se PO daje za djelo koje se može dijeliti (npr. Ružarij ...), pa netko iz opravdana razloga djelo ne dovrši, ima za obavljeni, izmoljeni, dio DO. (Ench. 41—43)

Evo, dakle, za koje se molitve i dobra djela daje oprost. *DO ima tko izmoli:*

*) U zagradama je broj pod kojim se u Zbirci nalazi podjela oprosta.

Djela naša . . . (1)
Klanjam ti se smjerno . . . (4)
K tebi se, o sveti Josipe . . . (6)
Zahvaljujemo ti . . . (7)
Anđele Božji . . . (8)
Anđeo Gospodnji . . . ili (u Uskrsno doba:) Kraljice neba (9)
Dušo Kristova . . . (10)
Vjerujem u Boga . . . ili: Vjerujem u jednoga Boga . . . (16)
Laude ili Vespere Mrtvačkog oficija (18)
Ps. 129: Iz dubine . . . (19)
Gospodine Bože svemogući . . . (21)
Evo se ja, o dobri i preslatki Isuse . . . Tko to izmoli pred križem poslije pričesti u petke Korizme i Muke, ima PO. (22)
Usliši nas, Gospodine sveti . . . (24)
Premili Isuse . . . Ako se moli javno na blagdan Srca Isusova, prima se PO. (26)
Isuse preslatki . . . Tko izmoli javno na blagdan Krista Kralja, dobiva PO. (27)
Litanije: Imena Isusova, Srca Isusova, Krvi Isusove, Bl. Dj. Marije, sv. Josipa, svih Svetih. (29)
Veliča . . . (30)
Marijo, Majko milosti . . . (31)
Spomeni se, o predobrostiva . . . (32)
Ps. 50: Smiluj mi se . . . (33)
Molimo za Papu našega . . . (39)
O sveta Gozbo . . . (40)
Pokoj vječni . . . (46)
Dostoj se, Gospodine, sve . . . (47)
Zdravo, Kraljice . . . (51)
Sveta Marijo, pomozi . . . (52)
Pod tvoju se obranu . . . (57)
Dođi, Duše Sveti . . . (62)
Pohodi, molimo, Gospodine . . . (64)

Isto tako DO ima:

Tko izmoli po bilo kojem odobrenom obrascu djelo vjere, ufanja, ljubavi, skrušenja. Oprost se daje za svako od tih djela. (2)

Tko pohodi presv. olt. Sakramenat. Ako pohod traje barem pola sata, dobiva se PO. (3)

Tko u bilo koje doba godine posjeti groblje i pomoli se (pa i mišlju) za pokojne. Tko tako učini u dane 1-8. XI. ima jednom na dan PO. Ovi se oprosti namjenjuju za duše u Čistilištu. (13)

Tko obavi duhovnu pričest. (15)

Tko uči ili poučava kršćanski nauk. (20)

Tko prisustvuje javnoj devetnici pred Božić, Duhove ili Bezgrešno Začeće. (34)

Tko se pobožno služi predmetom (križ, krunica, medalja, škapular) što ga je propisno blagoslovio bilo koji svećenik. Ako je taj predmet blagoslovio Papa ili biskup, tko se njime pobožno služi, ima PO na blagdan Sv. Petra i Pavla, ako još obavi ispovijest vjere služeći se bilo kojim odobrenim obrascom. (35)

Tko izmoli Malo oficije: Muke Isusove, Srca Isusova, Bl. Dj. Marije, Bezgrešnog Začeća, sv. Josipa. (36)

Tko izmoli bilo koju, od Crkve odobrenu, molitvu za svećen. i redovn. zvanja. (37)

Tko pobožno obavi razmatranje. (38)

Tko prisustvuje propovijedi. Ako smo za vrijeme misija bili na nekoliko propovijedi i na završnoj svečanosti, imamo PO. (41)

Tko prisustvuje mjesečnoj obnovi, rekolekciji. (45)

Tko izmoli dio Ružarija. Ako ga izmolimo u crki, u obitelji, redovničkoj zajednici, imamo PO. Pri tome valja znati: Pet desetica Ružarija mora se izmoliti bez prekidanja; uz moljenje treba razmišljati o otajstvima; ako se moli javno, otajstva, prema običaju, valja spomenuti; u privatnom moljenju dosta je samo razmišljati i moliti. (48)

Tko čita Sveto pismo iz poštovanja prema Riječi Božjoj, kao duhovno štivo. Ako tako činimo barem za pola sata, dobivamo PO. (50)

Tko na blagdan bilo kojeg Sveca izmoli koju, od Crkvene vlasti odobrenu, molitvu njemu u čast. (54)

Tko se pobožno prekriži izgovarajući riječi »U ime Oca . . .« (55)

Tko izmoli »Divnoj Dakle . . .« s molitvom. Kad se to svečano moli na Veliki četvrtak i na Tijelovo, prima se PO. (59)

Tko izmoli »Tebe Boga . . .« Ako se moli javno na Staru godinu, dobiva se PO. (60)

Tko izmoli »O dođi, Stvorče . . .« Kad se moli javno na Novu godinu i na Duhove, dobiva se PO. (61)

Tko obnovi krsni zavjet služeći se bilo kojim odobrenim obrascem. Tko to učini na Uskrsno bdjenje ili na godišnjicu krštenja, ima PO. (70)

Osim već spomenutih slučajeva, *PO dobiva:*

Tko pobožno, makar i preko radija, primi Papin blagoslov koji on daje Rimu i svijetu. (12)

Tko na Veliki petak pobožno prisustvuje obredu klanjanja Križu i poljubi ga u svečanom liturg. obredu. (17)

Tko učini barem tri dana duhovnih vježbi. (25)

Na času smrti, ako nema svećenika da podijeli sakramente i Papin blagoslov, tko je raspoložen, a u životu je obično molio neke molitve. (To mu moljenje popunja tri obična uvjeta). Pohvalno je pri tome upotrijebiti raspelo, križ. Taj oprost može dobiti i onaj koji je toga dana već dobio PO. (28)

Na dan prve Pričesti prvopričesnici i svi koji prisustvuju obredima. (42)

Na dan prve Mise, koja se govori s nekom svečanošću, mladomisnik i vjernici koji prisustvuju. (43)

Svećenik na 25-, 50-, 60- godišnjicu ređenja, ako taj dan obnovi odluku da će vjerno vršiti svoje dužnosti. Kad se to slavi s nekom svečanošću, vjernici, koji prisustvuju, imaju PO. (49)

Tko učini Križni put. Da se oprost dobije, treba obići 14 stajališta i razmišljati o Muci Isusovoj. Ne mora se razmišljati baš o pojedinom stajalištu. Ako se Križni put čini javno, dosta je da jedan obilazi stajališta, a ostali mogu ostati na svome mjestu. Tko je spriječen, PO može steći, ako barem pola sata čita i razmišlja o Muci Isusovoj. (63)

Tko pohodi župsku crkvu na dan sv. Zaštitnika i na 2. VIII i izmoli Očenaš i Vjerovanje. (65)

Tko pohodi crkvu ili bogomolju na dan Mrtvih i izmoli Očenaš i Vjerovanje. Oprost se ima namijeniti za pokojne. (67)

Tko pobožno pohodi crkvu ili bogomlju redovnika (-ca) na blagdan sv. Utemeljitelja i izmoli Očenaš i Vjerovanje. (68)

Prema tome, većina je potpunih oprosta podijeljena za pojedine prigode preko godine, Svaki se dan može dobiti PO — ali samo jedan na dan! — za ova djela: Pohod presv. olt. Sakramentu koji traje barem pola sata; čitanje Sv. pisma koje traje barem pola sata; Križni put; moljenje Ružarija u crkvi, obitelji, u redovn. zajednici. Osim ovih općih podjela oprosta za svu Crkvu, pojedinci i pojedine zajednice mogu dobiti od

Sv. Crkve još i druge oproste. Tako npr., članovi Franjevačkog reda mogu imati PO na blagdane: Bezgrešnog Začeća, sv. Franje, sv. Klare, svih Svetih Franj. reda, sv. Ante Pad., sv. Bonaventure, Rana sv. Franje, sv. Didaka . . .; na dan redovn. oblačenja (ulaska u novicijat), na dan prvih i vječnih zavjeta; na 25-, 50-, 60- i 75- godišnjicu prvih zavjeta. Da oproste dobiju treba da se ispovjede, pričeste, mole na odluku Sv. Oca i obnove odluku da će vršiti svoje dužnosti.

*
* *

Oprosti su veliko duhovno blago. Crkva hoće da to blago cijenimo. Cijeniti oproste znači cijeniti Križ, Muku Isusovu, zasluge Bl. Dj. Marije i Svetih. Ne cijeniti oproste znači ne cijeniti zasluge Isusa, Marije i Svetih. Crkva želi da nastojimo *što više dobivati oproste.* Time ćemo prikazati zadovoljštinu za svoje grijehe, pomoći dušama u Čistilištu, ukloniti od sebe bičeve srdžbe Božje. Jer ako mi sámi zadovoljujemo za grijehe, neće Bog slati na nas vremenite kazne (rat, glad, bolesti i sl.). Dobivanje oprosta bit će nam ujedno poticaj da svetije, kreposnije živimo: da se bolje čuvamo grijeha, da više molimo, da činimo dobra djela, za koja se oprosti daju . . . Nastojmo ih ne samo mi sami dobivati nego to preporučujmo pobožnim dušama, svim vjernicima. Takvim nastojanjem oko sticanja oprosta pripravit ćemo se da sebi osiguramo PO na smrti, a time će nam nastojanje biti preobilno naplaćeno.

Dr o. Jeronim Šetka

PODANAŠNJENJE

Na sva se usta priča danas o podanašnjenju (aggiornamento). Duhovi su još uvijek podijeljeni. Na površinu izlaze često najoprečnija i najrazličitija poimanja i shvaćanja. Zanimaju se, a to je posebno zanimljivo, za probleme Crkve i njezine obnove i oni koji to nisu nikada činili, oni koji je ni najmanje ne vole kao što su to liberalci, slobodni zidari, materijalisti. I, a to je posebno čudno, jedni i drugi i treći pokušavaju u nauci koncilske Crkve i njena »aggiornamenta« naći opravdanje, dokumentaciju za svoje izvjesne nazore na svijet. I još nešto: jer bi ta namjerna gospoda »željela« da Crkva »ide naprijed«, kritiziraju je, guraju je jednostavno naprijed,

jer im je mnogo stalo do toga da ona ne bi ostala za vremenom, za njima . . .Vjerovatno se kosti osnivačâ gore spomenutih vođa prevrću u grobovima od nemira, od vrućice.

U samoj su Crkvi, što se posadašnjenja tiče, posebno grlate dvije struje: oni koji su ZA ili PROTIV u pretjeranoj mjeri. Prvi zaboravljaju jedno od osnovnih načela života. Život uopće, pa ni život Crkve, nije neka dovršena stvarnost. Život se razvija, dobiva nove forme, ide naprijed. Čemu se onda čuditi da je juče, pred deset ili pedeset godina bilo drukčije nego je to danas, čemu onda osuđivati one koji su baštinili navike života drukčije od naših današnjih; ta oni su živjeli u svojem vremenu. Drugi pak, oni naime koji su protiv posadašnjenja, iako su prvima naoko i de facto oprečni, griješe protiv istog načela, načela naime razvoja, napretka. Život nije dosegao svoju kulminaciju kad se dalo i odredilo norme, zakone. Jer ti isti zakoni podliježu često napasti da ostare, jer se uistinu često mijenjaju. Život se razvija.

I zbog toga ZA ili PROTIV dolazi do tako čestih sukoba u redovima Crkve, posebno u diskusijama o Crkvi, o novom. Dolazi do branjenja ideja koje su davno pokopane ali i onih koje su na granici krivovjerja. Crkva radi toga sigurno najviše trpi, neprijatelji se njezini posebno vesele. A to ne bi smjelo biti. Neka zdrave kritike, neka konstruktivne kritike, neka i oštre kritike pa i na račun Crkve. Ali neka u toj kritici baza bude ljubav. Nek se kritizira kroz ljubav prema Bogu, prema Crkvi. A gdje ljubav vlada ne će biti ogorčenih, nepromišljenih napada ni s jedne ni s druge strane. Gdje je ljubav, tu nema vrijeđanja, tu se svi međusobno poštuju.

MOLITVA

Mnogo se toga danas izmijenilo. Neke važne i elementarne vrijednosti naše prošlosti su nestale, druge su se vidno promijenile, neke opet stavljene u pitanje. Molitva, na primjer.

»Danas više ne molimo kao prije. Nema više onih višesatnih moljenja, klanjanja, krunica, križnih puteva, devetnica, trodnevnica«, čuje se često sa strane i onda se konstatira da više, a posebno ne mlađi, nismo pobožni kao prije. No, više, duže moljenje ne će nas učiniti pobožnijima. »Duže moliti« po sebi nije duboki princip molitvene obnove. Temelj mora biti solidniji. Moramo uzeti u obzir evoluciju svijeta, novonastalu situaciju čovječanstva! Ako smo se dosada vezali uz

stalne formule, načine izražavanja, određene obrede, kategorije, to je danas došlo vrijeme da istinski razumijemo kako je naš Bog izvan, iznad kategorija (to se u filozofiji pripušta — u životu Crkve pak ne!), kako je on transcendentalan (ni sakramenti nisu čak nešto apsolutna - krštenje, najglavniji sakramenat, može se na pr. nadomjestiti željom, mučeništvom!). Prvi uvjet pobožnosti i susreta s Bogom je zreo, ozbiljan, pošten stav prema svemu stvarnome i u svakoj prigodi, a onda u taj stav uključiti kategorijske čine (ti čini nisu svi jednako vrijedni) kao dio pobožnosti koja se konačno svodi na ljubav prema Bogu i čovjeku.

Prije se ljude kvalificiralo na pobožne i nepobožne već prema tome koliko su vremena proveli u crkvi, procesijama, koliko su krunica rekli i slično. Religioznost se prije svega i gotovo isključivo vidjelo u formama pobožnosti. Kako je liturgijska obnova koju doživljavamo dirnula u izvjesne forme i formule, prepali se neki da se uništava i sama religija.

Obnova molitve je bila nužna. A i poslije najozbiljnije reforme ostat će još uvijek mnogo toga što će biti potrebno usavršavati.

»HORA CANONICA«

(Oko problema discipline u crkvenim zavodima)

Na pamet mi je pala ova tema, »de hora canonica«, kad sam, ovih dana, čitao u novinama izvještaje i polemike pod naslovom: »Hora legalis«, a u vezi sa uzbunom, koju su, najprije u Sloveniji, a onda i u čitavoj našoj mladoj javnosti, širom države, izazvali slovenski prosvijetni radnici u Mariboru, kad su (preko mariborske Općinske skupštine) uveli za omladinu »policijski sat«: zabranili djeci, đacima, omladini, ispod 16 godina, da po noći, iza osam sati zimi, a iza devet sati ljeti, izlaze na ulicu ili zalaze u zabavne i plesne lokale (pa i u pratnji starijih), a isto tako da pohađaju filmske predstave, »nepodesne za omladinu«; sve to uz kaznenu odgovornost roditelja.

Nijesu, eto, znali, kako da inače izađu na kraj sa »nadobudnicima«. Pune ih ulice, i po danu i po noći. Skitaju se. Napadaju prolaznike. Ostaju na čajankama i po plesovima do u zoru, do u kasne noćne i jutarnje sate. Zalaze u sumljive lokale. Opijaju se. Izazivaju incidente. Kradu. Provode nemoral. Bijegaju od kuće. Djevojčice i učenice gube, još malodobne, nevinost i počinjaju pobačaje.

Dodijao i pedagozima omladinski kriminal i omladinski nemoral. Pa ljudi zaboravili na lijepe fraze moderne psihologije i pedagogije i vratili se starinskim metodama patrijarha. »Potegni dijete za uši, kad je zločasto!«, »Zatvori ga u kuću, kad neće da sluša; kad mu nije savjeta!« A školske su im kape i kecelje, — djevojčicama, — napravili već odavna. Da ih lakše prepoznaju i kontroliraju po ulicama, kao ono nekada naši, travnički, »prefekti vanjskih đaka«. I da im onemoguće natječaje u kratkoći »mini-sukanja« po školama.

Nije, da smo se baš posve vratili k starom, sredovječnom, reglemanu, po kojemu se iza smrknuća i »zdravemarije« nije više smjelo na ulicu. Ali vraćamo se. Sat, dva prije ili kasnije ne odlučuje. Glavno je, da opet »stežemo«. Ne može se bez discipline. Čovjeku je, — osobito onome mladome, — potrebna »uzda«: inače ode »u štetu«; — pokvarit će se prije reda.

Samo naša se je omladina odmah pobunila protiv tih »novih mjera«. Obećavali joj slobodu; darovali joj punoljetnost već sa deset godina; proglasili je »zlatnom« i »dobrom«; osudili zauvijek svaku pedagošku priliku i svako nasilje nad mladim dušama; a sada im ti isti, opet otimlju slobodu. E neće! Nedosljedno je. Reakcionarno je. Neustavno je. Mora tu odluku poništiti Ustavni sud.

Sad, je li to bilo ustavno ili neustavno, o tome neka drugi sude. Ja znam jedno, da je život opet odnio pobjedu nad teorijom i frazama. Stoljetna i tisućljetna iskustva dobila su drastičnu satisfakciju. I kršćanstvo s njima.

Nije čovjek anđeo. Buja mu u duši i trnje. Uglavnom je skloniji zlu nego dobru. Dobru aplaudira, za zlom ide. Dobro mu inponira, zlo ga vuče. Grubo i silovito. Valja stoga, da se čuvamo i da jedan drugome pomažemo. Poukom, primjerom, ali i — disciplinom. I zakonom, i stegom, i zabranama, i kaznama. Valja od čovjeka, a mladoga najviše, ukljanjati pogibli i priliku na zlo. Valja ga braniti od napasti. Valja mu oteti iz ruke nož, kojim bi se mogao obraniti. Valja ga potjerati od vatre.

Nije čovjek anđeo. Nije ni onda, kad je na njemu sveti red. Nije ni mladić anđeo. Nije ni kada aspirira na svetište.

Eto, tako smo od »hora legalis« stigli do »hora canonica«. Obreli smo se na terenu, koji je i nama svećenicima blizu. Na terenu svećeničke, sjemenišne, discipline. Toj sam ja odredio ovaj članak. »Hora canonica« ovdje je samo simbol. Ona je samo jedan od bezbrojnih propisa, — pravno-zakonskih ili

običajnih, svejedno, — kojima je Crkva i njezina tradicionalna askeza ograničavala slobodu onih u svetištu. Nijesu ti dali, zamjerali su ti, ako si, kao svećenik, redovnik, klerik, bez potrebe, po noći, »post horam canonicam«, hodao, izlazio na ulicu, ulazio u lokale. Osuđivali su te. Sablažnjivali su se. Krivo su na tebe gledali. Izlažeš se, mislili su. Smućuješ svijet. A nijesu nam samo, to zabranjivali i zamjerali. Bilo je puno takvih zabrana i zamjerki. Čitav jedan mali disciplinirani kodeks »svećeničke časti«.

U ovom članku ja ću ostati prvotno kod jednog poglavlja iz ove materije, koja je danas vrlo vruća u katoličkom i crkvenom životu. Pitanje je to discipline po našim sjemeništima. A onda i po drugim duhovnim, — redovničkim, samostanskim, — kućama i komunitetima.

II. vatikanski sabor zaželio je, — svi to znamo, — da se dosadašnja uzualna disciplina po sjemeništima i samostanima modificira. I da se revidiraju njezine metode. Da se iz nje ukloni sve »žandarsko«. Da se auktoritet ne urgira i ne primjenjuje kruto i policijski, nego blago i očinski. Da se više pazi i na psihologiju čovjeka, i na dostojanstvo ljudske osobe, kojega nitko, — ni podložnik, — ne gubi po kršćanskom i evanđeoskom posluhu, i na prilike i individualni karakter pojedinaca. Da se više operira motivima i savjetima, nego zabranama i kaznama. Da se i tu primjenjuje princip »dijaloga«.

Sigurno u tom zahtjevu koncila ima puno mudrosti. I dosada su svi pametni i razboriti duhovi ljudi u Crkvi na tom insistirali i toga se držali, koliko su im dopuštale prilike i običaji. Tradicija je svetaca i umnika uvijek bila takva. Tradicija i praksa.

Samo, ima ih, koji te saborske direktive očito nijesu ispravno shvatili. Pa su u svojim kombinacijama i zahtjevima pretjerali i otišli u ekstrem. Zlorabe ovu plemenitu širokogrudnost Crkve. Pa hoće da u našim sjemeništima i duhovnim kućama, praktično, poruše svaku disciplinu, a njihove pitomce, alumne, podare jednom slobodom, koja više nije ni kršćanska, a kamo li duhovska i evanđeoska. Predlažu, da se u crkvenim zavodima, u stvari, kolektivni život i odgoj naprosto kasira i zamijeni sistemom potpune individualne slobode: samoodgojem. Da nema dnevnoga reda, nema pravila, nema šutnje, nema određena vremena za studij, rad i molitvu, nema inspekcije, nadzora, pozivanja na odgovornost. Da pitomci mogu po volji izlaziti iz zavoda, zalaziti u obitelji, pohađati vanj-

ske prijatelje, korespondirati, s kim hoće, ići na utakmice, priredbe, zabave, u kino, u kazalište, čitati sve, što im se učini zgodno i što ih »interesira«, »neusiljeno« šetati i prijateljevati, klerici sa djevojkama i ženama, redovnice s mladićima i muškarcima. Da tako »otvrdnu«, da se »naviknu« na život u svijetu i s ljudima, da postanu prirodniji i humaniji. Sve to »po svojoj savjesti«: i sami, pa i po noći, osobito ako to zahtijeva »apostolat« ili »odgoj za apostolat«.

U nekim krajevima i zemljama na zapadu počelo se to, ovdje ondje, — sve više i sve radikalnije, — provoditi i u praksu. Bitno je relaksirana disciplina po sjemeništima i samostanima. Vrata su im, nekima, pa vas dan otvorena. Zajedničkih vježbi skoro ni nema. I na ručak i na večeru svatko dolazi, kad hoće: kao u hotelu. Programski se olakšavaju tereti sjemenišnog i samostanskog života. Bit će tako, nadaju se, više zvanja. Opast će strah pred mrkim zidovima i sumornom prazninom duhovnih kuća.

Kod nas, na sreću, još nitko nije otišao tako daleko. Nijesmo mi još toliko »savremeni« ni »punoljetni« i »zreli«.

Ne ćemo ni biti, želimo li sebi i Crkvi dobro. Pričekat ćemo radije: da vidimo, čim će roditi ti eksperimenti na zapadu. A ne će, vidi se već danas, roditi ničim dobrim. Rodit će, — mi o tom nimalo ne sumnjamo, — samo teškim razočaranjima i sablaznima. Masovnom lajicizacijom, posvjetovnjačenjem, svećeničkog i redovničkog podmlatka. Krizom celibata i djevičanstva u Crkvi. I — naglim opadanjem broja zvanja.

Dosadašnja iskustva nijesu donijela ništa dobro. Ni ne obećavaju ništa dobro. U Americi već dižu uzbunu. Prvi put, iza decenija, stao je naglo opadati priraštaj u sjemeništima i samostanima: znatno je niži nego prije pet, šest godina. A na Biskupskom sinodu u Rimu, u raspravi o problemima svećeničkog podmlatka i sjemenišne reforme, bile su već iznesene i statistike, iz kojih se vidi, da su sjemeništa »zatvorenoga tipa« plodnija zvanjima i ređenjima od onih »otvorenih tipa« i veće disciplinirane slobode. A bit će, da nije drukčije ni upogledu apostolskih i asketskih kvalifikacija, i upogledu celibata.

Drukčije, to se zna, ne može ni biti. Ljude duhovne elite ne možemo odgajati na isti način,kako odgajamo obične vjernike: kandidate svjetskih, civilnih, zvanja. Duhovnog čovjeka treba naučiti na molitvu, na red, na rad, na samosvladavanje: sve to u interesu i u službi nadljudskih, nadzemljaskih, božanskih ideala. A toga nema ondje, gdje svatko vrši svoju volju i ide za onim, na što ga potiču i navode njegove nagonske

želje. A one uvijek vuku u obično, u masovno, u površno. Životnog idealistu po profesiji mora odgajati netko bolji i duhovno iskusniji od njega i po jednom zakonu, koji je veći od zakona i stila s ulice. Na svjetskim se zabavama i u mješovitom društvu mogu, eventualno, odgajati mladići i djevojke za brak i za poziv u svijetu, — a i to dakako, samo uz mnoge rezerve, — ali nikada za celibat i za staleško posvećenje Bogu. Psihološki je to nemoguće. Narav seksusa to ne da. Spolni se nagon disciplinira samo pažnjom, obuzdavanjem, uzdržavanjem, žrtvovanjem, čistoćom. Istom zauzan može se on, s vremenom, pozitivno kanalizirati, upitomiti, sublimirati. Čovječanstvo je tomu naučilo iskustvo generacija. A Crkvu je tome naučio, još bolje, instinkt Duha milosti. I njezina ispovjedna i pastoralna praksa.

Nijedan čovjek ni svećenik od duhovne institucije ne vjeruje u kršćanski, a kamo li u svećenički i redovnički, odgoj bez discipline i bez rezerve među spolovima. Preda mnom, neki dan, malo da nije skočio sa stolice jedan svećenik-redovnik, kad smo u razgovoru došli i na reklamiranje mješovitih ljetovanja katoličkih omladinaca i omladinki i na stranicama katoličke štampe. Toliko se je bio uspalio. Protestirao je protiv toga uime svojih 30 godina intenzivnog pastoralnog rada s omladinom i među omladinom i svoje ljubavi k njoj. S bezbroj je, veli, mladića i djevojaka o tom govorio. I bezbroj mu se je mladića i djevojaka intimno povjeravalo. Inkompatibilnost benzina i vatre bila je slika, kojom je on ilustrirao apsurdnost takvih naivnih iluzija.

Potrebne su nam, sigurno, i u sjemenišnom i u samostanskom odgoju, mnoge reforme. Ali revolucija nam nije nigdje, pa ni tu, potrebna. Tu najmanje. Prevelik bi bio riziko. A revolucija je, kad se sjemeništima i samostanima otvaraju vrata. I kad se iz njih istjeruje disciplina. Ona osnovna i bitna. Molitvena prije svega. Seksualna prije svega. Tko pledira za elemente koedukacije u sjemeništima i samostanima, on, virtualno i praktično, napušta i sam odgoj za celibat i djevičanstvo u principu.

Poučeni gorkim iskustvom drugi se, pred našim očima, — neki dan se je i jedan profesor, Nedeljko Meštrović iz Mostara, javno, u novinama (»Oslobođenje«, 8. II 1968., »Tribina čitalaca«, članak »Povodom mariborskog slučaja«), solidarizirao sa mariborskom odlukom i sa potrebom »zabrana« i discipline za omladinu i đake; a bezbroj je već školskih direktora i direktorica proskribiralo u svojim školama »mini-suknje«, —

vraćaju k toj stoljetnoj praksi kršćanstva i uvode za mladež opet »hora legalis« i disciplinu, nadzor, rezervu. Nećemo je se valjda mi, kršćani i crkveni ljudi, odricati. Sebe bismo se odrekli. Sebe bismo pokopali!

J.

POVODOM ENCIKLIKE »HUMANAE VITAE«

Nema gotovo dana a da u novinama ili revijama ne čitamo nešto o toj papinoj enciklici. Jedni podržavaju svom dušom sve ono što je napisao Pavao VI, drugi su prilično rezervirani, a treći skroz neprijateljski raspoloženi. Nijedan valjda crkveni dokumenat, poslije Syllabus-a ,nije izazvao tako žive reakcije. Na sva se usta priča kako je papa okli-jevao s donošenjem odgovora, kako nije kazao ništa novo, kako nije vodio računa o tome što će misliti i kako će rea-girati svijet i sl. Bez ikakve je sumnje da je papa bio du-boko uvjeren kako se, ne nova, nego klasična nauka Crkve o braku i seksu što ju je on u enciklici izložio neće svidjeti masama. Ali je znao u isto vrijeme da će uza nj biti vjernost njegove djece i »sve ono što ima velika i plemenita u ljudskoj duši« (Kardinal Journet). Donosimo za čitaoce »Službe Božje« jedan članak što ga je napsiao učenjak prof. P. P. Grasse, član francuske akademije znanosti, pod naslovom »Enciklika Humanae vitae i biologija«, a što ga je objavio dnevnik »Le Figaro« od 8. X 1968:

Gotovo su svi komentatori papina dokumenta, primjećuje Grassé, pobornici privremene sterilizacije žene pomoću ke-mijskih sredstava, budući da, tako oni misle, samo pilula može spriječiti prenapučivanje i tajne abortuse i omogućiti bračnom paru da rodi samo onoliko djece koliko ih želi. Ali hvaleći socijalne i fiziološke prednosti pilule, zaboravlja se na tjelesne i moralne opasnosti što ih ta ista pilula prouzrokuje. Stoga je zbilja čudno, veli Grassé, kad katolici kritiziraju encikliku. Pokazuju tako da uopće nisu razmišljali i da ne poznaju ljud-ske fiziologije i kršćanskoga morala. PAPA NIJE MOGAO DRUKČIJE ODLUČITI NEGO ŠTO JE TO UČINIO. Lako je to dokazati argumentima iz biologije.

Pilula je u stvari privremeno kastriranje žene. Ona dje-luje na neke žlijezde s nutarnjim izlučivanjem i na jetru. Reći će netko, da zahvaleći obaveznom liječničkom ispitivanju, pilu-lu uzimlju samo žene koje su je u stanju podnositi bez štetnih po-sljedica. Ali, ne upotrebljava li se pilula prije svega tajno? Uostalom koju ulogu zapravo vrši medicina danas? Dosada se vjerovalo da je njezin prvi zadatak bio da liječi i sprečava bolesti, a ne da poremećuje i dokida najplemenitije funkcije čovjeka. A ovdje se zbilja radi o tome.

Treba još osvjetliti najvažniju točku: djelovanje pilule. Ovarij, na odmoru godinama i ne natapan krvlju koja sadrži normalne hormone, je li takav ovarij u stanju sačuvati svoje sposobnosti? Da, odgovaraju pobornici pilule. — NE ZNA SE NIŠTA TOČNO, odgovora profesor Grassé. Nijedna nas statistika ne informira o broju abortusa koji rezultiraju iza dugog »pilularnog« tretmana ni o anomalijama abortivnih embriona. Iza kako je naveo nekoliko uznemiravajućih činjenica, prof. Grassé kaže, da nema učenjaka biologije koji bi se usudio ustvrditi da poduži odmor ovarija i prisutnost u krvi jednog umjetnog hormona ostavljaju na neodređeno vrijeme indiferentnim germinalne ćelije i ne remete odašiljanje polarnih globula.

UPOTREBLJAVATI PILULU DA SE IZBJEGNE TRUDNOĆA ISTO JE ŠTO I SLUŽITI SE PARNIM BATOM KOD STAVLJANJA ČEPA U FLAŠU.

Ukratko, umjetno kočenje ženske seksualne funkcije, promatrano bilo s koje strane, je ustvari napad na fizičku osobu. Eto, zakon priznaje pojedincu pravo da samovoljno unosi nered u svoje naravne funkcije, dok s druge strane taj isti zakon najoštrije postupa protiv sportskih nadražajućih sredstava koja su daleko manje opasna. Dozvoljavajući i preporučujući pilulu zakon je inaugurirao zakonsku agresiju na ljudski organizam, kako fizički tako moralni.

Ove biološke intervencije mogle bi poslužiti kao pretekst doktrinalnim, fanatičnim vladama da preinače čovjeka po vlastitoj volji ili da stvore nove kaste. Od sada bi biolozi mogli transformirati čovjeka i fizički i moralno, primjenjujući na njemu ono što primjenjuju na životinjama.

Te bojazni primjetit će netko, na koje aludira enciklika, su vrlo malene, jer se vlade svijeta i predobro sjećaju katastrofe što ju je izazvao Hitler u ime eugenizma i pseudoznanosti. E, kad to ne bi bio opasni optimizam, što ga činjenica danomice demantiraju. I još nešto, nastavlja Grassé, kemijska sterilizacija, dozvoljena danas, mogla bi sutra biti naređena s ciljem da se na pr. učini genocid, da se uništi jedna rasa.

Čudno je da filozofi i učenjaci koji dobro poznaju opasnosti što proizilaze za čovjeka iz bioloških intervencija, ne ustaju protiv kemijske sterilizacije žene.

Jako je velika odgovornost biologa koji je u stanju modificirati čovjeka u svim njegovim atributima. Trebalo bi, veli Grassé, da neka vrst Vrhovnog međunarodnog suda sastavljenog od učenjaka, pravnika, psihologa i bogoslova ispita prak-

tične posljedice napretka biologije. Lud prijedlog možda? Ali trebalo bi jednoga dana staviti red u naš svijet i pitati za savjet pametne..., ukoliko ih još ima!

Besmisao je, nastavlja Grassé, primjenjivati pilulu u Francuskoj koja je onako premalo napučena, u Francuskoj gdje već ima kotareva u kojima je broj mrtvačkih lijesova veći od broja kolijevaka.

Sa sigurnošću se može ustvrditi, da će pilula u Francuskoj smanjiti 3—7 posto natalitet koji će tako postati najmanji u Evropi.

U kaosu suprotnih mišljenja, laži, statistika, strasti i materijalnih interesa, progovorio je glas razuma i universalne savjesti. Papa je govorio kao branitelj pojedinca i čitavoga čovječanstva. Papina se enciklika slaže s rezultatima biologije i angažira čovjeka u pravcu gdje njegovo ni fizičko ni moralno dostojanstvo ne će biti umanjeno.

Za nas je kontroversija završena!

Priredio o. Ignacije Vugdelija

LITURGIJA VELIKE GOSPE U ČENSTOHOVI

Putopisne pastoralno-liturgijske uspomene s hodočašća Crnoj Bogorodici

Za Veliku Gospu 1968. krenulo je prvo hrvatsko organizirano hodočašće u Čenstohovu u Poljskoj.

Hodočašće je pošlo iz Zagreba u nedjelju 11. kolovoza nakon mise u kapeli Majke Božje Lurdske u Vrbanićevoj ulici 35 (samostan dalmatinskih franjevaca). Hodočasnika je bilo 36, među njima 8 svećenika. Aranžman je izvršila turistička agencija Kvarner-express, poslovnica u Praškoj ulici 4 u Zagrebu.

Prvi dan smo stigli do Budimpešte. Drugi dan smo prešli preko Slovačke i zaustavili se u Krakovu. Treći dan posvetili smo Varšavi. U Čenstohovi smo proveli od popodneva uoči Velike Gospe do jutra na dan sv. Roka. Vraćali smo se preko zloglasnog logora Auschwitz, posjetili ćeliju smrti mučenika o. Maksimilijana Kolbe, proslijedili kroz Moravsku i Češku te preko Beča i Graza vratili se u Zagreb, gdje smo 18. kolovoza u istoj Marijinoj kapeli zaključili svoj ugodni i zaslužni put, nezaboravno hodočašće.

tične posljedice napretka biologije. Lud prijedlog možda? Ali trebalo bi jednoga dana staviti red u naš svijet i pitati za savjet pametne..., ukoliko ih još ima!

Besmisao je, nastavlja Grassé, primjenjivati pilulu u Francuskoj koja je onako premalo napučena, u Francuskoj gdje već ima kotareva u kojima je broj mrtvačkih lijesova veći od broja kolijevaka.

Sa sigurnošću se može ustvrditi, da će pilula u Francuskoj smanjiti 3—7 posto natalitet koji će tako postati najmanji u Evropi.

U kaosu suprotnih mišljenja, laži, statistika, strasti i materijalnih interesa, progovorio je glas razuma i universalne savjesti. Papa je govorio kao branitelj pojedinca i čitavoga čovječanstva. Papina se enciklika slaže s rezultatima biologije i angažira čovjeka u pravcu gdje njegovo ni fizičko ni moralno dostojanstvo ne će biti umanjeno.

Za nas je kontroversija završena!

Priredio o. Ignacije Vugdelija

LITURGIJA VELIKE GOSPE U ČENSTOHOVI

Putopisne pastoralno-liturgijske uspomene s hodočašća Crnoj Bogorodici

Za Veliku Gospu 1968. krenulo je prvo hrvatsko organizirano hodočašće u Čenstohovu u Poljskoj.

Hodočašće je pošlo iz Zagreba u nedjelju 11. kolovoza nakon mise u kapeli Majke Božje Lurdske u Vrbanićevoj ulici 35 (samostan dalmatinskih franjevaca). Hodočasnika je bilo 36, među njima 8 svećenika. Aranžman je izvršila turistička agencija Kvarner-express, poslovnica u Praškoj ulici 4 u Zagrebu.

Prvi dan smo stigli do Budimpešte. Drugi dan smo prešli preko Slovačke i zaustavili se u Krakovu. Treći dan posvetili smo Varšavi. U Čenstohovi smo proveli od popodneva uoči Velike Gospe do jutra na dan sv. Roka. Vraćali smo se preko zloglasnog logora Auschwitz, posjetili ćeliju smrti mučenika o. Maksimilijana Kolbe, proslijedili kroz Moravsku i Češku te preko Beča i Graza vratili se u Zagreb, gdje smo 18. kolovoza u istoj Marijinoj kapeli zaključili svoj ugodni i zaslužni put, nezaboravno hodočašće.

Marijino svetište na Jasnoj Gori broji se među najznamenitija Gospina prošteništa na svijetu. Redovnici Pavlini čuvaju prekrasnu sliku Crne Bogorodice još od 1384., dvije godine nakon što su od vojvode Ladislava dobili u posjed zamljište, na kom se diže današnji samostan i crkva. Uz ovu čudotvornu Marijinu sliku povezana je višestoljetna povijest katoličke Poljske. Nakon švedske opsade samostana i crkve, poljski kralj Ivan Kazimir okrunio je Gospu Čenstohovsku riječitim naslovom — Kraljica Poljske. Za blagdan Marijina Uznesenja, kad se u Čestohovu sliježe najviše Poljaka, stigli su evo jednom i braća po slavenskom korijenu i kršćanskoj vjeri, da i na taj način potvrde odanost zajedničkoj Majci koju je i naš narod okrstio Kraljicom Hrvata.

U Marijin grad stigli smo u predvečerje Velike Gospe. Dok smo žurili prema Jasnoj Gori, susretali smo brojne hodočasnike koji su u tišini i sabranosti koračali u posjet najvećoj Majci. Prolazeći parkom, koji vodi do široke tratine, taj se prizor sve više ponavljao. Na prostranoj livadi ispod samostanskih gordih bedema uz Marijin kip Poljaci su klecali i molili prvi pozdrav. I mi smo im se pridružili u molitvi i pjesmi.

Motrili smo prostranu i lijepu crkvu, visoki zvonik (105 metara), na kom su vijorile tri zastave — Marijina, poljska i papina, veliki impozantni stamostan, koji su opasali sredovječni bedemi. Na maloj uzvisini sve nam je to izgledalo i više i masivnije.

Odmah nam je sučelice upala u oči kopija Marijine slike (bez nakita) na prostranim tribinama između samostana i crkve. Tu je bio improvizirani oltar na kojem se služila misa na vigiliju uvečer, na sam blagdan pred podne i večernja misa.

Dok smo molili i pjevali, zapazili smo na tribinama iznad bedeme bijelog pavlina kako uz laganu pratnju orgulja dirigira i uvježbava hodočasnike na prostranoj livadi poljske pobožne pjesme. Razglasna je stanica ugodno funkcionirala da je bila prava milina slušati. Za sva tri dana našega boravka mi smo sa svake točke grada mogli razgovijetno čuti sve što se pjeva i zajednički moli. Poljaci su disciplinirano uvježbavali svoje već poznate pjesme. I pred samu svečanu misu na Veliku Gospu pavlin nije propustio vježbati Kyrie i ostalo. Njegov ojači dirigentski štapić bio je moćan.

Mi smo se ustrajno probijali kroz mnoštvo svijeta i pratili kako dolaze skupina za skupinom. U svakoj je predmolio muškarac. Najprije se ide pozdraviti Mariju.

Ulaz je u samostansko dvorište lijevom stazom preko nekad visećeg mosta. Netom se uđe u dvorište upada u oči pavlin koji blagosliva krunice, slike i ostale predmete. Služi se specijalnom »metlom« i njome škropi i bliže i dalje. Takve »metlice« mogle su se i kupiti, ali nisu jeftine.

Iznad njega uz samostanski prozor zapazili smo i drugog pavlina koje je od vremena do vremena davao hodočasnicima (preko zvučnika) potrebne informacije.

Hodočasnici su u molitvi odlazili u crkvu da se ispovjede, obave zavjete ili su se sabrano pridružili dvoredu koji je polako ali ustrajno kretao prema kapeli Kraljice svih Poljaka — Gospi Čenstohovskoj — da je pozdrave, zamole i vide. Sve se odvijalo bez buke i nereda.

Dok smo se približavali ulazu u crkvu, upravo je izlazila procesija sa presvetim Sakramentom. Ona je krenula neposredno pred večernju misu priora Jasne Gore o. Teofila Krauze. Lijepe zastave i krasna starinska odijela.

Mi smo mogli prisustvovati večernjoj misi, jer smo se u sakristiji svetišta pripremali za koncelebraciju, ali smo zapazili kako puk skladno pjeva dugu pučku pjesmu u čast Marije, a propovjednik o. Vincencije Lanowy najavljuje da su i Hrvati stigli prvi put u posjet zajedničkoj Majci.

Nas osmorica smo koncelebrirali sva tri dana. Ponijeli smo hostije i vino iz Hrvatske, ali ljubazni i okretni kustos svetišta na Jasnoj Gori o. Remigije nije dozvolio da to upotrijebimo. Htio je da sve bude poljsko. Dao nam je veliku hostiju, koja je obilata i za osam koncelebranata.

Marijina kapela nije široka, ali je dobrano duga. Svetište je ograđeno rešetkama od crnog željeza koje su ukusno iskovane. U svetište mogu samo oni koje se pusti. Ostali mogu proći u mimohodu oko Slike, oltara.

Marijina tamnosmeđa slika s izrazitim Majčinskim pogledom, izmiješanim jakošću i čvrstinom, smještena je na ukusnom crnom mramornom oltaru. Slika je Čenstohovske Gospe obučena u specijalnu »košulju« žutih boja. Sve je zastrto, osim glave i ruku Majke i Sina. Na licu se zapažaju ožiljci rezova — tužna ostavština husitskih razbojnika i kradljivaca.

Ukrasi oko čudotvorne Slike jednostavni su i lijepi. Ništa ne ometa pobožne izlijeve vjernika iz Poljske i drugih zemalja.

Posebna je interesantnost vidjeti na oltaru sve vrste poljskog cvijeća i plodova. Kao da sve hoće u zemlji prokušanih kršćana odati i izraziti hvalu i poštovanje svojoj Kraljici.

Mi smo sva tri dana držali koncelebriranu misu uz aktivno učešće naših hodočasnika. Misa je bila recitirana i uvijek uz pobudno slovo i naše omiljele i izražajne pjesme: Do nebesa nek se ori... i Rajska Djevo, Kraljice Hrvata...

Mikrofon je bio uvijek na raspolaganje, a diskretno postavljeni srebrni džepni sat uz tabernakul opominjao nas je da ne duljimo. Drugi hodočasnici željno čekaju. I oni žele bar pola sata biti u neposrednoj blizini Gospe Čenstohovske.

Nisam mogao zapaziti da je osim naše koncelebracije bila još koja tih blaženih dana. Čovjek bi pomislio da u svetištu, gdje živi osamdesetak pavlina, gdje se sliježe toliko misnika, jedino je u praksi koncelebracija. To bi bilo logično. Ali u stvari nije. Kao da stari redovi ne mogu shvatiti ovu starinu i novinu. Isto sam doživio 1966. u benediktinskoj opatiji Solesmesu u Francuskoj. Svaki redovnik služi »svoju« misu, a zajedničke nema. osim konventualne, koja nije koncelebrirana. Zato mi je tom zgodom i šapnuo rektor malog sjemeništa iz Moncela (kod Compiègnea): Ovdje se ništa nije izmijenilo!...

Ni svečana misa na Veliku Gospu u 11 sati koje ju odslužio čenstohovski biskup Stjepan Barela, nije bila koncelebrirana, iako je bilo prisutnih još nekoliko biskupa i podosta svećenika, ne samo iz Poljske, nego i iz cijelog svijeta.

Svi naši hodočasnici smjestili su se na počasnu tribinu da izbliza mogu pratiti misu i sve ostalo.

Biskupska asistencija bila je minimalna. Nije bilo ni pjevačkog zbora. Sav narod (oko dvjesta tisuća!) pjevao je složno, tiho i iz duše. Pjevao i recitirao.

Tri odrasla muškarca pjevali su s pavlinom na poljskom ulaznu pjesmu, na stepenicama, te veras na prikazanju i pričesti. Gloria i Credo biskup zapjeva na latinskom i to samo početne riječi, a narod dalje recitira na poljskom. Svi pozdravi su latinski. I još k tome predslovlje i Očenaš.

Nemalo smo se iznenadili ovoj mješavini latinskog i poljskog jezika, pogotovo gdje to nije potrebno ili djeluje anahronično. Ali moramo priznati da nas je **pjevanje Očenaša na latinskom** oduševilo. Jednostavno zbog toga što Očenaš svak zna i osjeća u duši s puninom razumijevanja, pa mu nimalo ne smeta da ga pjeva ili moli na jeziku koji je dugo povezivao vjernike tzv. rimskog obreda. I kad bi se mene pitalo da li bih išta ostavio u misi na latinskom, onda bi to bio samo Očenaš, jer njega moliti na bilo kojem jeziku uvijek se može iskreno i s punim srcem.

Preko mise držao je dugu propovijed opolski ordinarij Franjo Jop.

U Čenstohovi ima ministranata na pretek. I mladih i starih. Oni uopće ne nose suknjice, već samo roketice. Nama su neobični i pomalo smiješni, a Poljacima bez zamjerke.

Vladanje svijeta je u svetištu i oko njega uzorno. Prolazili smo obe večeri kroz rijeke naroda, ali nismo nigdje zapazili nereda, buke, nezgodnih scena, izazovnog pjevanja ili slično. Grad od skoro dvjesta tisuća posjetilo je tih dana još toliko ljudi, ali nije bilo vreve, gužve, smetnji ili čudnovatnosti. Čovjek se nemalo čudi kamo se skloni sav taj svijet preko noći, gdje je preko dana. Rješenje sigurno leži u zreloj svijesti hodočasnika koji znaju kamo su došli i zašto su došli.

Osim u Čenstohovi mi smo u Poljskoj još samo u Krakovu održali koncelebraciju u crkvi sv. Žiška. Četiri svećenika, koji poslužuju ovu župu od tisuću pesto vjernika, rado su nam ukazali svoje usluge. Marljive djevojke, koje drže sakristiju, hitro su nam spremile misnice i sve ostalo. Poljaci su s užitkom motrili osam plećatih hrvatskih misnika kako prikazuju svetu žrtvu u zajednici s tridesetak svojih sunarodnjaka.

Najizrazitiju pohvalu dala nam je naša ljubazna pilotka, naš službeni poljski tumač Ania Prochowska, koja nam je baš na Veliku Gospu u Čenstohovi izjavila da ju je najviše potreslo kad je vidjela kako hrvatsko hodočašće jednako diše, misli, moli, pjeva, vjeruje i ide naprijed. To je isto izrazila i jedna Njemica, kad je na sv. Roka promatrala hrvatske hodočasnike kako se rastaju od Gospe Čenstohovske. Ona je jednostavno zgrabila za ruku našeg celebranta i zanosno klicala: Poštovani, vrlo dobro, veoma dobro! . . .

x x x

Svaki zalet na tuđe aktivno područje obogaćuje našu vlastitu praksu i daje nam poticaje za stanovite korekcije, učvršćenja ili usklađenja. Ako je svugdje taj zakon rodan i plodan, naročito se ova konstatacija mora ovjeroviti pri konfrontaciji naših i poljskih kršćanskih iskustava.

Letimični zalet u Čenstohovu i uopće u Poljsku posvjedočio nam je kako je vrijedna brižno othranjena tradicija. Ne može se preko noći postignuti na području pastoralnog odgoja da jedan narod svijesno cijeni svoju vjeru, odanost Mariji, da ljubi proživljeno i cijelim bićem sveta mjesta Božjeg i Marijina milosrđa, da skladno moli i pjeva, da se uzorno vlada na proštenju uopće, a posebno za svetih obreda.

Svetište na Jasnoj Gori prima svakodnevno brojne hodočasnike, a posebno 3. svibnja — blagdan Kraljice Poljske, na Veliku Gospu, kad se okupi najviše poljskih vjernika i 26. kolovoza — na vlastiti blagdan Gospe Čenstohovske. Nije lako voditi ovako veliko i ogromno svetište. Niti organizirati odvijanje obreda, pogotovo kad hodočašća dostižu stotine tisuća posjetilaca.

Divili smo se kustosu (upravitelju) Gospina prošteništa na Jasnoj Gori, koji je svoj odgovoran i težak posao obavljao od jutra do sutra uvijek nasmijano, vedro, spremno, bez nervoze, određeno i s punom sviješću. Samo takvi ljudi mogu obavljati ovako osjetljive dužnosti.

Istina je da u čenstohovskom samostanu živi oko osamdesetak pavlina. Tu je i njihov vrhovni poglavar reda. To olakšava posao i usluge pobožnim dušama, ali nameće potrebu organizirane akcije i usklađenog nastupa. Često se u zajednicama gdje nema vrsne koordinacije ovjerovi stara riječ: umnožio si puk, ali nisi povećao radost.

U Čenstohovi je jasan dokaz koliko vrijedi smišljeno instalirana razglasna stanica. Još više koliko je važan vješt i okretan dirigent. Jedan pavlin osrednje veličine i godina vježba i vodi pjevanje ogromnog mnoštva od oko dvjesta tisuća. Svi pjevaju kao jedan. Vođe crkvenih zborova i pjevanja trebali bi to vidjeti.

Čenstohovski pavlini nisu pali pod upliv neobičnih težnja da baš na najveće blagdane, kad je najviše svijeta, treba izvoditi polifone mise, nepoznate višeglasne pjesme, predstaviti zborove, a brojni puk imati za nijeme promatrače. Oni su od davnine shvatili da su poglavite svetkovine upravo prigoda kad se kršćanski puk treba ujediniti u zajedničkoj euharistijskoj žrtvi i gozbi, u skladnom pjevanju i povezanoj molitvi. Utkali su stoga vješto i stilski dotjerano i poznate pobožne narodne poljske pjesme da se ne ošteti liturgijski tekst i uzlet, a uskladi duh narodnog pobožnog raspoloženja.

Voditi na ovaj način pastoralni i liturgijski odgoj znači staloženu ozbiljnost, razboritost i svestrano shvaćanje vitalnih duhovnih vrednota. Plodovi su neizostavni: čvrstina osvjedočene vjere, iskonsko produhovljenje pobožnosti, othranjeni duh zajedništva i istinska privrženost kršćanskim vrednotama. To otvoreno svjedoči cijeli poljski narod, to svakodnevno potvrđuju pobudni prizori u Čenstohovi brojnih štovanja Crne Bogorodice na Jasnoj Gori.

Luč iz svetišta Kraljice Poljske toliko je snažna da može osvijetliti daleka prostranstva svijeta i mnogima pomoći oko pronalaženja novih putova duhovnog podmlađivanja.

M. V. Čelkanović

SVEĆENIKOVA MOLITVA U NEDJELJU NAVEČE

(Razmatranje)

Revni katolici traže mnogo od svojih svećenika. Imaju pravo. Ali oni bi morali znati, da je biti svećenik vrlo teško. Onaj koji se darovao u svoj velikodušnosti svoje mladosti, ostaje čovjek i čovjek u njemu nastoji svaki dan ponovo preuzeti ono darovano. Svećenik je u trajnoj borbi kako bi ostao potpuno na raspolaganju Kristu i drugima.

Svećeniku ne trebaju komplimenti ni neugodni darovi. On traži samo da kršćani za koje se on posebno briga, ljubeći sve više i više svoju braću,dokažu da on nije darovao svog života uzalud.

»Hajdete za mnom, i učinit ću vas ribama ljudi!« (Mk 1, 17)

»Niste vi mene izabrali, nego sam ja vas izabrao i odredio vas da idete i rodite rod i da rod vaš ostane« (Iv 15, 16)

»Zaboravljajući ono što je nazad, ispružajući se prema onome što je naprijed, trčim prema cilju da postignem nagradu — nebesko stanje u koje nas je Bog pozvao po Kristu Isusu« (Fil 3, 13-14)

Gospodine, večeras sam sâm.
Malo pomalo tišina je zavladala mojom crkvom,
Svijet se razišao,
A ja sam se vratio kući
Sâm.
Susretao sam svijet koji se vraćao sa šetnje.
Prošao sam ispred kino-sale iz koje je izlazilo mnoštvo.
Prošao sam pokraj kafana gdje su šetači, umorni, pokušavali produžiti radost nedjeljnog blagdana.
Naišao sam na djecu koja su igrala na trotoaru,
Na djecu, Gospodine,
Na djecu drugih, na djecu koja neće nikada biti moja.
Evo me, Gospodine,
Sama.
Tišina mi smeta,
Samoća me tišti.

Gospodine, 35 mi je godina,
Imam tijelo kao i drugi,
Zdrave ruke za posao,
Srce rezervirano za ljubav,
Ali ja sam Ti sve darovao.
Istina je da Ti je to trebalo.
Ja sam Ti sve darovao, ali to je teško, Gospodine.
Teško je to dati svoje tijelo: ono bi se htjelo dati drugima.
Teško je to ljubiti cijeli svijet, a ne čuvati nikoga za se.
Teško je to stisnuti ruku, a ne htjeti je zadržati.
Teško je to učiniti da se rodi ljubav, ali da se Tebi daruje.
Teško je ne biti ništa za se, a biti sve za druge.
Teško je biti kao drugi, među drugima, a biti drugi.
Teško je uvijek se darivati, a ne tražiti protuusluge.
miti, ne nositi.
Teško je trpjeti zbog grijeha drugih, a ne moći ih ne pri-
Teško je doznavati tajne, a ne moći ih saopćiti.
Teško je podupirati slabe, a ne moći se nikada osloniti na nekog jakog.
Teško je biti sâm,
Sam pred svima,
Sam pred Svijetom
Sam pred trpljenjem,
smrću,
grijehom.

— — —

Sine, ti nisi sam
Ja sam s tobom,
Ja sam ti.
Ja sam trebao nastaviti moje Utjelovljenje, moje Otkupljenje.
Od sve vječnosti ja sam te izabrao,
Ti si, mi trebao.
Meni trebaju tvoje ruke da nastavim blagoslivljati,
Meni trebaju tvoja usta da nastavim govoriti,
Meni treba tvoje tijelo da nastavim trpjeti,
Meni treba tvoje srce na nastavim ljubiti,
Meni trebaš ti da nastavim spašavati,
Ostani sa mnom, sine.

— — —

Evo me, Gospodine,
Evo Ti mojeg tijela,
Evo Ti mojeg srca,
Evo Ti moje duše.
Daj mi da budem dovoljno velik da dosegnem Svijet,
Dovoljno jak da ga mogu nositi,
Dovoljno čist da ga zagrlim a da ga ne zadržim za se.
Daj mi da budem teren susreta, ali prolazni teren,
Put koji se ne zaustavlja u sebi jer nema ništa ljudskoga što ne vodi k Tebi.

— — —

Gospodine, ove nedjeljne večeri, dok sve šuti i dok u mom srcu osjećam ujed samoće,
Dok moje tijelo zavija dugo od gladi za nasladom,
Dok mi ljudi proždiru dušu, a ja se osjećam nemoćan da ih nasitim,
Dok na moja leđa pritišće Svijet sa svim svojim teretom bijede i grijeha,
Ja Ti opet govorim svoj »Da«, ne u smjehu, nego polako, jasno, ponizno,
Sam, Gospodine, pred Tobom
U miru večeri.

Michel Quoist

VIDICI

RASTI U ZRELOSTI

Taj nam je zadatak posebno naglasio Drugi vatikanski koncil. I poziva da ga svaki kršćanin u svom životu ustrajno i ozbiljno ostvaruje. Koncil je zahvatio čovjeka u njegovom totalitetu. U samom njegovu početku vrhovno je učiteljstvo Crkve izjavilo:

— Čovjek kao nešto jedno i cijelo, s tijelom i dušom, srcem i savješću razumom i voljom, bit će središte svega našeg zanimanja. — Takvom eto čovjeku Koncil pristupa. I ne želi u njemu ništa podcijeniti ili mimoići. Nije zaobišao ljudski elemenat u čovjeku niti s omalovažavanjem prešao preko naravnih ljudskih odlika. Uočio je vrlo dobro što znači tijelo za pravilno oblikovanje ljudske osobnosti. U konstituciji »Crkva u suvremenom svijetu »ističe svu njegovu presudnu važnost i značenje:

— Čovjek, tijelom i dušom jedan, jest po samoj svojoj tjelesnosti zbir elemenata materijalnog svijeta, tako da po čovjeku dosižu svoj vrhunac i podižu glas da slobodno slave Stvoritelja. Stoga čovjeku nije dopušteno da prezire tjelesni život.

— — —

Evo me, Gospodine,
Evo Ti mojeg tijela,
Evo Ti mojeg srca,
Evo Ti moje duše.
Daj mi da budem dovoljno velik da dosegnem Svijet,
Dovoljno jak da ga mogu nositi,
Dovoljno čist da ga zagrlim a da ga ne zadržim za se.
Daj mi da budem teren susreta, ali prolazni teren,
Put koji se ne zaustavlja u sebi jer nema ništa ljudskoga što ne vodi k Tebi.

— — —

Gospodine, ove nedjeljne večeri, dok sve šuti i dok u mom srcu osjećam ujed samoće,
Dok moje tijelo zavija dugo od gladi za nasladom,
Dok mi ljudi proždiru dušu, a ja se osjećam nemoćan da ih nasitim,
Dok na moja leđa pritišće Svijet sa svim svojim teretom bijede i grijeha,
Ja Ti opet govorim svoj »Da«, ne u smjehu, nego polako, jasno, ponizno,
Sam, Gospodine, pred Tobom
U miru večeri.

Michel Quoist

VIDICI

RASTI U ZRELOSTI

Taj nam je zadatak posebno naglasio Drugi vatikanski koncil. I poziva da ga svaki kršćanin u svom životu ustrajno i ozbiljno ostvaruje. Koncil je zahvatio čovjeka u njegovom totalitetu. U samom njegovu početku vrhovno je učiteljstvo Crkve izjavilo:

— Čovjek kao nešto jedno i cijelo, s tijelom i dušom, srcem i savješću razumom i voljom, bit će središte svega našeg zanimanja. — Takvom eto čovjeku Koncil pristupa. I ne želi u njemu ništa podcijeniti ili mimoići. Nije zaobišao ljudski elemenat u čovjeku niti s omalovažavanjem prešao preko naravnih ljudskih odlika. Uočio je vrlo dobro što znači tijelo za pravilno oblikovanje ljudske osobnosti. U konstituciji »Crkva u suvremenom svijetu »ističe svu njegovu presudnu važnost i značenje:

— Čovjek, tijelom i dušom jedan, jest po samoj svojoj tjelesnosti zbir elemenata materijalnog svijeta, tako da po čovjeku dosižu svoj vrhunac i podižu glas da slobodno slave Stvoritelja. Stoga čovjeku nije dopušteno da prezire tjelesni život.

U starim priručnicima duhovnog života nismo naišli mnogo na usavršavanju naravnih krepostį koje mogu biti jedini solidni temelj za usavršavanje vrhunaravnog čovjeka u nama. Često se je njima posvećivalo premalo pažnje. Zato je i našoj kršćanskoj zrelosti uvijek nešto manjkalo. Ne možemo postati potpuni kršćani, a da nismo i potpuni ljudi. Prije nego se uspenjemo na vrhunce kršćanske savršenosti, trebali bi se uspeti na vrhunce čovječnosti. Ako se o tome ne vodi dovoljno računa, zna se dogoditi da onda svojim kršćanstvom drugoga odbijamo i strašimo.

Koncil nije smatrao suvišnim da u dekret Optatam totius zatraži od svećeničkih kandidata da se nauče »cijeniti one kreposti koje su kod ljudi časti i koje su preporučljive Kristovom službeniku kao što su iskrenost, živo osjećanje za pravdu, vjernost zadanoj riječi, čednost u vladanju, nenametljivost i ljubav u govoru. — (11)

Ako je biljka ostala bez vlage, neće dugo izdržati u suši. Ako se zanemari brižljiva njega naravi, niti nadnaravni čovjek neće sazrijeti. Osušit će se u duhovnom pogledu i neće donijeti ploda. Znamo za Kristovu parabolu o neplodnoj smokvi:

— Gospodar dođe i reče vinogradaru: »Evo već tri godine što dolazim i tražim rod na ovoj smokvi, ali ga ne nalazim. Posijeci je. Zašto da iscrpljuje zemlju? — (Luk. 13, 7)

Crkva nas je sve skupa pozvala preko koncila da svjedočanstvom svoga života, posebno ljubavlju prema čovjeku, »otkrijemo svijetu Krista.« Kako će se ta nadanaravna kršćanska krepost ljubavi razviti i rascvjetati u čovjeku koji je skučen u svojoj sebičnosti, zatvoren u svom malom »ja« i kojemu su drugi ljudi uvijek na putu.

Da bi kršćanin kao čovjek mogao sazrijeti, mora pod svaku cijenu nastojati da svoje biće oplemeni društvenim krepostima kao što su velikodušnost, susretljivost, strpljivost, razumijevanje, sućut. Onda će se postići svrha da sve »naravne vrednote, ugrađene u cjeloviti pojam čovjeka, koga je Krist otkupio, trebaju služiti dobru čitavog društva.« (Deklaracija o kršćanskom odgoju.)

Ako danas treba strahovati nad sudbinom Crkve, onda bi trebalo u prvom redu strahovati nad nama samima što nismo više sazreli kako bi kroz našu kompletnu ljudskost dostigli »savršenog čovjeka do dobi Kristove punine.« (2)

Naša je odgovornost prema mladima koji dolaze teška i sudbonosna. Pomozimo im svojim primjerom i odgojnim sredstvima — kako nas je zadužila Deklaracija o kršćanskom odgoju — »da skladno razvijaju svoje fizičke, moralne i intelektualne sposobnosti, kako bi postepeno postigli savršeniji osjećaj odgovornosti da svoj život neprestanim naporom pravilno usavršavaju . . .«

Milost, koja uvijek pretpostavlja narav, želi preobraziti djecu Božju kako bi ona postala u ovom vremenu »sol zemlje« i »svjetlo svijeta«. A Pavao VI nedavno je rekao da kršćani trebaju donijeti »svoje svjetlo kao sluge a ne kao gospodari, da svoju sol ne nude kao suci nego kao liječnici.«

Ž

PROPOVIJEDANJE I METAHISTORIJA

Josip Weissgerber: U svijetlu metahistorije (razmišljanja za akademičare), str. 142, Zagreb 1967.

Propovijedanje kršćanskih istina vrlo je složen i zamašit posao. Poslanje evanđeoskim radnicima i odgovornu obvezu izričito je dao i naglasio Krist prije povratka u nebo. Pavao se požurio posebno istaknuti recipročnu vezu usvajanja vesele i spasonosne Božje vijesti s plodonosnim navještajem bogatog poklada vječitih istina. Drugog puta u sadanjem duhovnom stanju nema.

Sadržaj propovjedničke misije i njezino praktično izvršenje trajno je usmjereno prema nadzemaljskom, nadvremenskom, ali ne u smislu negiranja zemaljskog i vremenskog, već u složnom povezivanju totaliteta da se čitava stvarnost poveže u skladnu cjelinu i dade viši, t. j. pravi smisao.

Dosljedno ovom stvarnom i načelnom stajalištu mi povezujemo povijest kao egzistencijalno boravište čovjeka u smislu jedne određene vremenske egzistencije s prosljedkom u jedno stanje, koje iscrpljuje pojam neograničenog trajanja i uvodi nas u nadpovijest, u pravi život, u vječnost, u besmrtnost.

U svim propovjedničkim pothvatima i ostvarenjima neophodno je nužno vezati sadanje s vječnim, prolazno s neprolaznim, vremensko s nadvremenskim, povijesno s nadpovijesnim. To ne znači traženje zakonitosti, ritma ili opravdanja sadanjeg u smislu filozofskog poniranja u povijest, već ispravnog stavljanja sadržajne osnovice u temeljni smisao našeg bitka i kao pojedinca i kao zajednice.

Pronicavi apostolski sijači Božje riječi spontano su uočavali tendiranost svoje misije i sadržajnost svog plemenitog posla, pa su se trudili da im izgovorena ili napisana apostolska riječ obuhvati oba vida u jedinstvenu cjelinu zaokruženosti i dovršenosti. Primjeri nisu rijetki.

XX st. je bogato pothvatima da pronađe što shodnija sredstva i načine pristupa čovjeku, nosiocu povijesnog, kako bi što bolje bila ispunjena ugodna i odgovorna obveza evangelizacije i produhovljenja ljudskog bića. Čini se da nastojanja nisu u proporciji ostvarenja. Nerijetko je ipak veliko osvježenje, kad se susretnemo u gomili govora, konferencija, propovijedi bar u manjem opsegu s dorečenostima u smislu metahistorijskog gledanja.

G. 1967. tiskao je u Zagrebu o. Josip Weissgerber svoja razmišljanja za akademičare pod naslovom »U svijetlu metahistorije«. On ih je prethodno i održao hrvatskim katoličkim akademičarima. Već sam naslov svjedoči nam o općoj i temeljnoj tendiranosti izgovorenih i tiskanih konferencija. U cjelokupnoj našoj propovjedničkoj literaturi jedan svojevrstan pokušaj.

Opravdanje temeljne usmjerenosti svojih razmatranja izrazio je u devetoj konferenciji, kad veli: »U svim tim razmatranjima o metahistoriji naglasak je na grčkom prijedlogu »metà« iza, iznad, dalje, drugačije nego... Historiju uzimamo u širokom značenju evolucije ili dekadence u prošlosti i budućnosti sa svim vidovima stvarnosti: u biologiji, filozofiji i psihologiji. Svuda tražimo one transcedentne, metatetične daleke i široke dimenzije, one konačno prave dimenzije.« (57)

Ta metahistorija — nadpovijest nije nedohvatni nemirni oblak. Ona je nešto određeno, stalno i sadržajno. Njezin nosilac je čovjek. »Čovjek je neobično otvoreno, biće horizonta, trancsedentno, metatično biće. Zato čovjek jedini ima povijest i evoluciju, još više metapovijest i metaevoluciju, jer ima da izađe iz ovog stanja.« (57)

Osvrćući se u dvanaestoj konferenciji na prethodna razmatranja o metahistoriji zla i dobra, pisac nastoji još više približiti pojam nadpovijesti i odmah na početku veli: »Historija dobra i zla, ona naša lična, ona naša familijarna, ona naša nacionalna i kulturna ne može se riješiti, ne može se razumjeti bez metahistorije. Bez metahistorije naša je ljudska opstojanost brdo neriješenih problema sa samim nulana kao odgovorima. Bez metahistorije sve nepravde ostaju zauvijek neizravnane, sve čežnje čovjekove za potpunom srećom zauvijek neutažene. Bez metahistorije čovjek se jedino mora pitati: Čemu uopće ta suluda avantura protoplazme nazvana gordim nazivom »čovjek«?« (76)

Da bi pojam metahistorije još više približio i produbio, pisac se dotakao i u četrnaestom i u šesnaestom razmatranju. »Metahistorija je — naglašuje — najbolji i jedini pravi prijatelj historije.« (92)

»Ako se ne probijemo do metahistorijskog gledanja, nećemo se nikad izgraditi u katoličke svjetovnjake, dorasle zadacima Crkve u današnjem svijetu.« (101 Vrlo određena i značajna riječ. I na pravom mjestu.

»Metahistorija treba da služi sve što radimo, svaki kucaj našeg srca.« (101-102)

Citirani navodi označuju jasno osnovni stav, koji je pisac — konferencijer htio zauzeti u konkretnoj materiji. Dosljedno takvom stavu on se potrudio da s više ili manje uspjeha pokuša razglabati nedjeljna i svetačna evanđelja kroz proljetni semestar jedne od nedavno proteklih akademskih godina, kad je imao priliku lomiti kruh života mlađim i starijim hrvatskim katoličkim intelektualcima.

Kroz dvadesetdvije teme neprestano se provlači zajednička nit — povezati sadanju ljudsku egzistenciju i nadčovječju stvarnost kojoj je sve upravljeno, kontingentno i transcedentno, vremenito i vječno, prolazno i neprolazno, nesavršeno i savršeno, povijesno i metapovijesno. Pojedina evanđelja poslužila su kao sadržajni temelj da se izgradi logično razmišljanje u skladnom kontinuitetu osnovne nadpovijesne zamisli. Razumljivo u mjeri ostvraneg varijabilnog dostignuća.

Uvodna razmišljanja razrađuju suvremenu tematiku o koncilskoj misli II Vatikanskog sabora obzirom na kršćanina u današnjem svijetu. Proslijeđuje poniranjem u tri osebujne slabosti, dok promatra Kristovo kušanje u pustinji; postavlja značajna pitanja o primatu na ljestvici vrednota, o budućnosti optimističkih perspektiva, o dijalektičkom ili kauzalnom umnoženju kruha kojim se ispunja naš prazni bitak, o paklu stvorenom u nama po grijehu, o budućnosti nadpovijesti koju je otvorilo jutro Uskrsnuća, o domašaju uskrsnog dara oproštenja, o karakteristikama dobrog pastira naših duša itd. Dakle, metahistorija dobra i zla, koja je prisutna trajno i uvijek. Ozbiljna problematika za ljude, koji su temeljno orijentirani kao putnici, došljaci. Dosljedno se nameće razmišljanje o vrijednosti životnog rada, o zrelosti.

»Bez metahistorije naša se historija grči u dijalektičkim ekstremima. Sasvim je razumljivo: tko gleda samo povijest, vidi u njoj tek te grčeve koji se ne smiruju bez metahistorije. Onaj dio čovječanstva koji odbije mirnu, neumornu i neprestanu Božju radinost, grčit će se dovijeka između teza i antiteza bez Božje sinteze. — Preobraženi svijet bit će djlo Božje Riječi, Factum Verbi, a mi ćemo s Kristovom biti u potpunom smislu »factores verbi«, izvršitelji riječi, a ne samo slušatelji koji varaju sami sebe.« (94)

Naša bi egzistencija i dosljedno povijest bila veoma štura da nije perspektive vječnosti. Bog nas neprestano prati na životnoj stazi. Mi nismo sirote. Naš hod treba ići do kraja. Bog nas čeka. U toj vidovitosti transformira se bol, a također i radost, molitva poprima nove dimenzije cjeline života. Ovakvim pokušajima završava pisac knjigu svojih razmatranja. Obilan materijal i osebujno nastojanje pristupa životvornim problemima.

Vidljivo je na prvi mah da je konferencijer i pisac uspio kreirati vlastite teme, iako na temeljima tradicionalnih tekstova. Dakle, šablona je u potpunosti otklonjena. To je očit dokaz da propovjednici životvorne istine uvijek mogu u objavljenoj riječi pronaći poticaje i putokaze za plodna i trajno aktualna razmišljanja. Samo je potrebno potruditi se, proučavati svete tekstove i dnevni život, trajno biti u toku zbivanja.

Ove konferencije očituju pisca produhovljenog pogleda, široke kulture i solidne teološke i filozofske naobrazbe, koji budno prati sva idejna i praktična kretanja u Kristovoj Crkvi i svijetu.

Kako je već spomenuto sva razmatranja za akademičare nisu podjednako uspjela. Prema mojoj ocjeni najuspjelija je sedamnaesta, koju impostira pjesnički početak. Za njom idu u korak sedma, dvanaesta, šesnaesta, osamnaesta, donekle dvadeseta i dvadesetprva, pa i četvrta, iako bi se o nekim interpretacijama moglo diskutirati.

Među manje uspjele ja bih ubrojio osmu, trinaestu,, četranestu, petnaestu i devetnaestu konferenciju. Ostale su osrednje.

Govor o nedostatcima bilo kojeg misovnog ostvarenja ne smije nas nimalo iznenaditi, jer je pisac običan nesavršen čovjek, koji ne može sve savršeno učiniti. Zato piščevo priznanje u predgovoru, iako je pohvalno, ne opravdava mnogo. Mi čitatelji gledamo pruženo, a ne eventualne nemogućnosti pri ostvarivanju. Svakako nam je draže da je knjiga izašla, pa makar imala i nedotjeranosti.

Nismo mnogo oduševljeni ni piščevim spominjanjem što je i koliko pročitao, kojoj družbi on ili citirani pripadaju, iako konkretno nemamo protiv toga ništa naročito, jer svako insistiranje nekakvog separatizma odiše prošlošću i ne stvara raspoloženje.

O demokraciji u samostanskim zajednicama, koju pisac ističe na više mjesta, posebno u prvim razmatranjima, dalo bi se raspravljati. Teško se složiti »da se i d e a l crkvene d e m o k r a c i j e povukao u samostane u kojima do dana današnjega s v i biraju svoje poglavare.« (7)

Pohvalno je da konferecijer i pisac pojedine opise sv. Pisma dovede u normalnu kolotečinu, kao na primjer Isusovo kušanje, ali je veliko pitanje možemo li se osigurati stanovitim initerpretacijama. — Ili s molitvenim izražajem: »Bože, . . . Ti si jedini iluminacija. Ostalo je s v e iluzija.« (32) Je li to metahistorijsko gledanje? — Jednako i s tvrdnjom: »U doba prije konca svijetla

zlo će biti tako vješto i rafinirano, da će samo sveci moći odoljeti. Crkva će se sastojati od samih svetaca.« (33) Je li to možda objava ili vizija?

U razmatranju o sv. Josipu, koja je dosta originalna, čitamo da on »za svoje prvo dijete i majku nalazi mjesto u pastirskoj špilji ...« (40) Čemu naglasak — prvo dijete? — Još manje čemu dramatizacija izraza oko apostola Tome: »Nije toliko opasna pravdaška muškaračka tvrdoglavost Tome apostola. Toma je bio vođa opozicije protiv lude Magdalene, protiv ... ostalih koje su pobenavile i počele pričati o viđenjima. Kleofa ... otišao je za vremena iz te lude kuće u Emaus.« (64) — Jednako zvuči riječ o dobrom pastiru: »Ali ovaj pastir čini jednu ludu stvar: on sam daje život svoj za ovce svoje.« (69)

Prelaskavo zvuči: »Po Božjem planu žena je daleka priča o Božjoj ljepoti.« (69)

Može li se reći da je »Nitsche, Hitlerov prorok«? (77) — Ili za Lutera: »Njegov status teologa i svećenika dao mu je prevelik ugled, pa je postao vođa jednog sveopćeg protesta u koji je svatko stavljao svoje osobne probleme. Martinu Luteru ne možemo poreći da je Krista Gospodina žarko ljubio i da je bio iskreno pobožan.« (90) Još manje: »Možda čovječanstvo ne bi bilo ni stvoreno da nije bilo ove trećine pobunjenih« (119) anđela.

Sve nam ovo otvoreno svjedoči da u ovim razmatranjima ima nedotjeranosti, nedorečenosti, pokoja još sasvim nedozrela ili na brzinu neprovjerena tvrdnja. Govori nam o improvizaciji kao rezultatu nužde, o ponekad hazardnom pokušaju da se dođe do iskonskih rješenja.

Letimično spomenute nesavršenosti ne samo da ne umanjuju osnovnu vrijednost ovih konferencija-razmatranja, već naprotiv dokazuju kako je teško, ali zaslužno utrošiti napor u jedno specifično propovijedanje, da se poveže egzistencija svijeta i supranaturalnost transcedentnog reda.

Ne shvaćam zašto pisac upotrebljava uglavnom trajno izraz metahistorija, kad možemo reći hrvatskom riječi. Mi smo u Hrvatskoj tako pali pod neke našem jeziku tuđe izraze da nam to nimalo ne služi načast. I uporno nastojimo ukorijeniti ih. A imamo svojih boljih riječi.

x x x

Nadpovijest i propovjednička služba Kristove Crkve idu skupa kao jedna cjelina. Ako se želi intenzifirati misija Božje riječi, onda joj se ne smiju zatvoriti horizonti u uske okvire naših zemaljskih malenkosti. Samo u neomeđenosti vječnih vidokruga naše poslanje postiže puninu. Ograničavati Božje perspektive znači ne shvaćati ni Istinu ni Ljubav. Osvjetljavati nadpovijesnim svijetlom povijesnu egzistenciju znači uočavati Život u punini. Znači živjeti — i živjeti. Darivati život — i primati život. Živjeti bez omeđenosti — i vječno. Život — i samo život!

M. V. Čelkanović

NAŠA STALEŠKA MANA

Svaka dob, svaki spol, svaka profesija i stalež, imaju svoju karakterističnu manu. A imaju i svoju karakterističnu vrlinu. To je psihološki aksiom. I često je ono, što se na jednoj dobi, spolu, profesiji, smatra njihovom prednošću, istodobno i njihova mana. Isto svojstvo s jedne je strane snaga karaktera, s druge slabost. Takva je već ljudska narav. U njoj nema čistih, apsolutnih, kreposti: kreposti bez defekta. Nema ni savršene ravnoteže.

Zapravo se kod toga nikada ne radi o nekom isključivom svojstvu. Sve su ljudske duše jednake; u svima su iste bitne težnje i strasti. Ali neka okolnost, vanjska ili nutarnja, dadne jednom porivu posebnu snagu i posebnu boju. Neka se težnja uslijed toga modificira: zakržljavi ili se potencira, intenzivira. Dob, zanimanje, spol, suodlučuju u razvijanju takova karakterističnog svojstva; utječu na njegovo konkretno ispoljavanje i oblikovanje.

Same te činjenice, sama fenomena, nitko ne može zanijekati. Svi govore o mladenačkim nastranostima, o staračkoj tvrdoglavosti i škrtosti, o ženskoj hirovitosti i taštini, o muškaračkoj grubosti i silovitosti.

I staleže su ljudi klasificirali po njihovim jakim i slabim stranama. Trgovac, vojnik, seljak, advokat, liječnik, profesor, kočijaš, krčmar, brico ,mlinar: svi su oni dobili mjesto u galeriji »tipova«; svi su postali objekt šale i duhovitosti na račun svojih profesionalnih mana.

Nijesmo ni mi svećenici iznimka. Vješaju i nama na nos naše karakterističke slabosti. Vješamo ih i mi sami jedan drugomu, ili, još češće, — barem ako smo kritični i inteligentni, — najprije sebi. a onda drugomu. Ponajčešće ironično i u šali. Ali u svakoj je šali pola istine!

Kažu nam, da smo sebični, mučni, sitničavi, osjetljivi, uvredljivi, nervozni, nestrpljivi. Nemamo, vele, ni žene ni djece, nitko nas ne brusi, pa samo na sebe mislimo. Sve nam se mora stvoriti. Svemu prigovaramo. Uvijek se tužimo. Imamo sto nekakvih zahtjeva i mušica. Nikoga, čuje se za nama koji put, nije teže u bolesti dvoriti nego svećenika!

Kažu nam, da smo tašti i slavični. Polepni za titulima i odlikovanjima. Duša nam oživi, kad nas tko pohvali. Sami smo se sebi zbog toga toliko puta narugali. »I spava sa crvenim kolarom!« »Odmah se fotografirao s križem i u mozeti!« D ane bi novi naraštaji zaboravili za slavnoga muža. Uči majku, kako o njemu mora govoriti pred strancima kao o »prečasnom«, a ne kao o »svom Ivi«. »Teško onome, tko se prevari, pa ga titulira »velečasni«!« Odmah se smrkne i održi jednom seljaku ili sestrici predavanje, kako on nije »veličasni«, nego, kako već dolazi: ili »veličasni«, ili »prečasni«, ili »presvijetli«, ili »gospodin doktor«, odnosno »gospodin profesor«. »Pune matice njegovih titula, i ispred imena i iza imena!« Prešla nam eto, reprezentativnost u krv. Ponijeli je sa oltara i u civil.

Kažu nam, da volimo dobro pojesti i popiti. Naše okruglo lice s podvoljnikom, »face d'abbé«, otišlo je već u standardne klišeje. U svakoj nas karikaturi naslikaju debele i ugojene. A i u naturi

nijesmo obično, pravo valja govoriti, sama kost i koža. Na veliko prepričavaju anegdote o »popovskom teku« i o »popovskim stolovima«. Nitko, vele, manje ne posti od svećenika: dobrovoljno razumije se. I tumače to psihološki. I opraštaju nam širokogrudno. »To im je sve. Ne žene se. Ne idu u društvo. Moraju i oni nešto imati od ovoga svijeta!«

Ima u svemu tome istine. Ljudi smo. Samo, meni se čini, da nijedna od te tri dijagnoze nije pogodila. Ako su nam to mane, danas već pomalo izlaze iz mode. A one se dvije prve svode na jednu drugu, dublju. Kad sam god o tom mislio, uvijek mi se je učinilo, da je naša najkarakterističnija i najtipičnija, — ne najteža, — staleška mana: auktoritativnost. Samosvijest. »Klerikalizam«. Duh opozicije.

Nitko nas još nije složio ni organizirao. Svatko ima svoje ideje i tvrdoglavo ih se drži. Svatko je od nas najpametniji. Ne damo sebi protusloviti. Autokrate smo. Tražimo slijepi posluh. I u crkvi, i u ispovjedaonici, i u kongregaciji, i u crkvenom odboru, i u slobodnim, izvancrkvenim, akcijama. A ako neće drugi s nama, nećemo ni mi s njima. Povući ćemo se u opoziciju, barem, u pasivnu resistenciju i superiornu, demonstrativnu, šutnju. Volimo polemiku, katkada i onu pomalo već strastvenu i nastranu. Kad debatiramo, odmah se posvadimo. »Ne mogu dva pehlivana na jednom užetu«. »Ja beg, ti beg, tko će nam konja voditi!« Uživamo u protuslovlju. Ne damo se razlogu. U svemu, što drugi rade, najprije tražimo pogreške i manjke, a onda istom, i najškrtije, što je moguće, dobre strane. U svakoj procesiji najneurednija je svećenička skupina: svatko drukčije drži svijeću, svatko ide drugim korakom. Ima među nama čudaka i originala svake vrsti.

Tako je. Za takav nas mentalitet disponira naša služba, naš stalež, naša duhovna atmosfera. Mi smo odgojeni u kultu dogme i infalibiliteta, pa se taj dogmatizam i infalibilitet prihvaća pomalo i onih najmanjih među nama. U privatnom životu živimo izoliranije nego itko: uvijek smo sami i samostalni; prilike nas ne sile na prilagođivanje, kao lajike i obiteljske ljude. Vršimo službu duhovnih učitelja, otaca, vođa. Uvijek samo druge poučavamo. Uvijek zapovijedamo i odlučujemo. Uvijek smo u crkvi prvi. Nitko nas ne opominje i ne kori. Svi nas časte i skidaju nam kapu. Nemamo nad sobom šefa, kojega bismo osjećali. Daleko je biskup, još dalje papa. Ruka je Crkve meka i štedljiva, i kad udara, i kad kažnjava. Od prvoga nas dana svećeništva sve navodi na auktoritativnost. A nema mane, koja se lakše prihvaća i uči od te. Svaki čovjek u sebi nosi vokaciju malog veličanstva. Što je manje inteligentan i kreposan, to više.

Svećenička auktoritativnost i dogmatičnost. Nije ona samo mana. Ona je i uzrok, da smo tvrđi, otporniji, jači, ponosniji, načelniji, dosljedniji, svjesniji, karakterniji, kritičniji, od ljudi iz drugih staleža. Ali je i mana. Uvijek, kad nije razumna i obuzdana.

Ne ćemo je se nikada, ni posve, ni lako, osloboditi; osim da postanemo sveci. Valja s njom računati. Valja je podnositi. I profinjivati je valja, koliko toliko.

Barem, da ne bude smiješna i naivna. Da se posve ne zaboravi na autokritiku. Da pomisli, da ni mi ne možemo u svemu biti auktoriteti i stručnjaci. I da ne možemo svi biti vođe. I da ni u

nas nije sašla sva pamet. I da i mi možemo u nečemu imati krivo. Pa današa samosvijest, i ako je već živa i ponosna, ne bude barem bučna, nametljiva, sablažnjiva.

Barem da ne bude grubo nedosljedna. Ako za sebe tražimo štovanje i slobodu, priznajmo je i drugima! Ako nama nije drago nikome aminati, ne tražimo ni od drugih, da nama slijepo aminuju! Ako uživamo u opoziciji prema onima, koji nam ne mogu ništa, pokažimo se ljudima, ostanimo uspravni, i pred onima, koji nam mogu! A ne da nam se ljudi smiju, kako je nekadašnji »enfant terrible«, »paša«, »nebojša« i »buntovnik« najednom postao mek kao pamuk i tih kao buba i pred puno manjima od biskupa i provincijala. Nikada ne budimo od onih, koji su silni prema dolje, a servilni prema gore! To su uvijek najjadniji karakteri!

Barem, da ne bude neljudska i nepravedna. A neopravdana je, ako tražimo od vjernika i podložnika pokornost i ondje, i u onome, gdje im i Bog i Crkva ostavljaju slobodu. Ako smo diktatori, i žandari savjestima. A neljudska je, kad je bez srca i bez takta. Kad druge ponizuje i vrijeđa. Kad nam je svaki naš hir, svaka naša mušica, svaki zarez u našemu dnevnom redu, preči od tuđih potreba, tuđe časti, tuđe radosti. Kad je svatko bespravan pred našom srdžbom i nervozom. Kad se vladamo, kao da smo jedini ni mi na svijetu.

Barem, da ne bude nekršćanska i nesvećenička. Da, ako je već bezobzirna prema ljudima, ne barem bezobzirna prema Bogu. Da se obuzda barem u svetištu i na oltaru. Da ne odbija duša od Boga. Da prkosno ne otklanja suradnje i ne bojkotira solidarnosti s drugima barem ondje, gdje se radi o Božjoj stvari ili o očitim interesima Crkve. Da barem ondje ne revemo na stranu, gdje nas Bog jasno i glasno zove na okup. Gdje valja da svi prihvatimo za jedan, Gospodinov, štap.

Ne znam, hoće li se svi svećenici složiti s ovim mojim refleksijama. Ali mnogi lajici, vjernici, sigurno hoće. Stoput su promrmljali, dosta su puta zaplakali, pod pokojom i previše krutom pastirskom palicom. A i od svećenika će se tkogod barem sladogorko i iskusno nasmiješiti. Najprije sebi, a onda i pokojem svome svećeničkom subratu.

Karakteristične staleške mane i jesu one, kojima se smijemo!

A nijesu svi ni cinici. Ima ih, i koji ozbiljno uzmaju svoje kršćanstvo. Ima ih, i koji iskreno traže istinu. A taj se problem životne i moralne istine isprepliće opet, na sto naična, s onim drugim problemima; manjima i sitnijima, ali uvijek aktualnima za čovjeka, čije se kože tiču.

Č.

PASTORALNE KONZULTACIJE

Danas su u modi sve moguće konzultacije. I zdravstvene konzultacije, i konzultacije o izboru zvanja, i konzultacije o odgoju djece, i bračne konzultacije. U načelu je to, sigurno, dobra stvar. Zašto ne bi pametniji i iskusniji ljudi, zašto ne bi stručnjaci, dali dobar savjet onima, kojima je potreban: ili zbog neznanja ili zbog neiskustva? Ljudi smo zato, da se pomažemo. Društvo je, zajednica

nas nije sašla sva pamet. I da i mi možemo u nečemu imati krivo. Pa današa samosvijest, i ako je već živa i ponosna, ne bude barem bučna, nametljiva, sablažnjiva.

Barem da ne bude grubo nedosljedna. Ako za sebe tražimo štovanje i slobodu, priznajmo je i drugima! Ako nama nije drago nikome aminati, ne tražimo ni od drugih, da nama slijepo aminuju! Ako uživamo u opoziciji prema onima, koji nam ne mogu ništa, pokažimo se ljudima, ostanimo uspravni, i pred onima, koji nam mogu! A ne da nam se ljudi smiju, kako je nekadašnji »enfant terrible«, »paša«, »nebojša« i »buntovnik« najednom postao mek kao pamuk i tih kao buba i pred punom manjima od biskupa i provincijala. Nikada ne budimo od onih, koji su silni prema dolje, a servilni prema gore! To su uvijek najjadniji karakteri!

Barem, da ne bude neljudska i nepravedna. A neopravdana je, ako tražimo od vjernika i podložnika pokornost i ondje, i u onome, gdje im i Bog i Crkva ostavljaju slobodu. Ako smo diktatori, i žandari savjestima. A neljudska je, kad je bez srca i bez takta. Kad druge ponizuje i vrijeđa. Kad nam je svaki naš hir, svaka naša mušica, svaki zarez u našemu dnevnom redu, preči od tuđih potreba, tuđe časti, tuđe radosti. Kad je svatko bespravan pred našom srdžbom i nervozom. Kad se vladamo, kao da smo jedini ni mi na svijetu.

Barem, da ne bude nekršćanska i nesvećenička. Da, ako je već bezobzirna prema ljudima, ne barem bezobzirna prema Bogu. Da se obuzda barem u svetištu i na oltaru. Da ne odbija duša od Boga. Da prkosno ne otklanja suradnje i ne bojkotira solidarnosti s drugima barem ondje, gdje se radi o Božjoj stvari ili o očitim interesima Crkve. Da barem ondje ne revemo na stranu, gdje nas Bog jasno i glasno zove na okup. Gdje valja da svi prihvatimo za jedan, Gospodinov, štap.

Ne znam, hoće li se svi svećenici složiti s ovim mojim refleksijama. Ali mnogi lajici, vjernici, sigurno hoće. Stoput su promrmljali, dosta su puta zaplakali, pod pokojom i previše krutom pastirskom palicom. A i od svećenika će se tkogod barem sladogorko i iskusno nasmiješiti. Najprije sebi, a onda i pokojem svome svećeničkom subratu.

Karakteristične staleške mane i jesu one, kojima se smijemo!

A nijesu svi ni cinici. Ima ih, i koji ozbiljno uzmaju svoje kršćanstvo. Ima ih, i koji iskreno traže istinu. A taj se problem životne i moralne istine isprepliće opet, na sto naičnа, s onim drugim problemima; manjima i sitnijima, ali uvijek aktualnima za čovjeka, čije se kože tiču.

Č.

PASTORALNE KONZULTACIJE

Danas su u modi sve moguće konzultacije. I zdravstvene konzultacije, i konzultacije o izboru zvanja, i konzultacije o odgoju djece, i bračne konzultacije. U načelu je to, sigurno, dobra stvar. Zašto ne bi pametniji i iskusniji ljudi, zašto ne bi stručnjaci, dali dobar savjet onima, kojima je potreban: ili zbog neznanja ili zbog neiskustva? Ljudi smo zato, da se pomažemo. Društvo je, zajednica

je tu, da u njoj pojedinci nađu oslon, pomoć, zaštitu. Ne će nikome škoditi, da čuje, što drugi, objektivni i dobronamjerni, ljudi misle o problemima, koji njega tište i muče.

A tište ljude i problemi duše, a ne samo problemi tijela: problemi eksistencije; zdravlja, standarda, ljubavi. Izlazi, i pred modernoga čovjeka od nas, i problem smisla života, i problem duha i vječnosti, i problem Boga, i problem morala. Nijesu ni danas svi ljudi bezvjerci.

Tko je pozvaniji, da u tom pogledu bude ljudima na ruku, i savjetom i pomoću, nego mi svećenici? Oni iz pastve, oni duhovni pastiri, prije svega! Apostolska nam je dužnost, da unosimo svijetlo u duše. Da ljudima pokazujemo put do Boga. I dužnost ljubavi. I dužnost pravde. Ovo zadnje barem onima od nas, kojima je to služba.

I tradicija je to Crkve od iskona. I praksa. Uvijek je svećenik bio savjetnik vjernome puku. Auktoritativan i auktorizovan. I uvijek su vjernici najvoljeli doći k svećeniku, da mu se izjadaju i istuže. Pa i da se međusobno obračunavaju i popravdaju. Slušali su tim samo savjet Apostolov iz I. poslanice Korinčanima (6, 1.-8.), pa zamjenjivati profanoga suca i arbitra crkvenim. I »in saecularibus«. I tu im je svećenik izgledao dobronamjerniji, objektivniji, diskretniji, prosvjetljeniji. Koliko onda više »in spiritualibus«, i »in spriritualibus adnexis«!

Možda će tko reći: Pa zato je ispovijed! Jest, za one najbolje. I za one najponiznije i najpovjerljivije. Ali za one, koji se ispovijedi boje i pred njom dršću, nije. Budemo li čekali, da nam takvi dođu na ispovijed, dugo ćemo čekati. Lakše je takvome sa svećenikom slobodno i nevezano razgovarati, nego li klečati pred njim u ispovjedaonici, kao krivac i optuženik. U razgovoru spominje on, što hoće i što njega zanima, u ispovijedi mora reći, što ga pitaš. Bez ovoja i olakšice, bez taktike, koju on želi da primijeni. U razgovoru je on slobodan i jednak svome sugovorniku, u ispovijedi nije. Kad se je jednom odlučio na ispovijed, on se je odrekao svoga mišljenja; on je unaprijed kapitulirao; barem po lajičkom shvaćanju. Ispovijed nije diskusija i proučavanje; ispovijed je reteriranje, uzmak i kajanje. Nije ona za one, koji sumnjaju i koji se sami sa sobom bore; ona je već stvorena odluka, duhovni skok preko Rubikona.

Nitko ne može zaniijekati, da je čovjeka lakše dovesti na razgovor sa svećenikom, nego na ispovijed svećeniku. Osobito onoga, koji je i sam svijestan, da još nije zreo za definitivnu odluku ni za definitivno obraćanje. Konkubinarca, čovjeka, koji se je odavna odbio od crkve, navoda grješnika.

Na koncu, ne radi se samo o ljudima, koje treba obratiti. Imaju i vjernici svojih sumnja i potreba. Valja ih unaprijed osigurati, da i oni ne naprave tragičnog i fatalnog koraka u tuđini, daleko od Oca i rodne kuće. Valja zlo u njihovim dušama predusresti. Valja pogibli smanjiti. Valja napastima unaprijed parirati. Valja učiniti, da ni ne dođe do nesretnih odluka. Valja ljudima po mogućnosti ublažiti boli i stradanja. Valja im olakšati vršenje njihovih kršćanskih dužnosti: i bračnih, i roditeljsko-odgojnih, i sinovsko-kćerinskih. Valja im rješavati poteškoće: i dogmatičke i moralne. Valja među, njima, kojiput, i posredovati. Na najlakši način. Sa što manje odioznih uvjeta i obveza.

Nije dosta, da je župska kancelarija svakome otvorena. Problem je u tome, čemu ona služi, kad je otvorena. Je li ona samo ured za ekspediranje pastoralnih formalnosti, ili je intiman kutak, komorica oca i prijatelja? Sjedi li u njoj činovnik, koji sve rješava po šabloni, suho, trpko i bez srca, s jedinom željom, da se što prije riješi posla i dužnosti, ili pastir i dušobrižnik, koji u čovjeku, što pred njim stoji, gleda brata i sina, sestru i kćer? Pa s njima suosjeća, pa se za sve njihove muke i probleme zanima, pa ih razumije, pa ih prima toplo i bratski, pa pokazuje iskrenu spremnost, da im u njihovim duhovnim potrebama pomogne.

Eto, na što mi konkretno mislimo, kad govorimo o pastoralnim konzultacijama! Treba da svakoga, tko nam dođe u župski ured, srdačno primimo. I da mu neposredno pristupimo, kao svećenički oci duša. Da mu dadnemo priliku, da se, ako hoće, izgovori i da nam se povjeri. I da ga uvijek, što prirodnije i sa smiješkom na usnama, upitamo, kako je s njegovom vjerom, s njegovim brakom, s njegovim kršćanskim dužnostima. Kad se je zadnji put ispovjedio? Ima li djece? Jesu li kršćena? Idu li na vjeronauk? Šta studiraju? Čime se bave? Je li s njima zadovoljan?

Otvori li se čovjek, žena, mladić, djevojka, dalje je lako. Valja ih onda voditi u evidenciju. Valja ih dalje tretirati po normama pastoralne mudrosti i taktike.

Ali to više nije predmet ovog člančića. Njegov je cilj, da samo u načelu pledira za pastoralne konzultacije. U gradu bi se one mogle, — a valjda i morale; barem tamo, gdje je to moguće, — i sistematizirati. Mogao bi se za vjersko-moralne konzultacije odrediti i poseban sat i poseban dan, i poseban svećenik. Ali i u gradu i na selu valjalo bi ljude-vjernike upozoravati i poticati, da u svojim potrebama i sumnjama, rado i s povjerenjem, s puno pouzdanja, konzultuju svećenika; sugerirati im, i riječju i praktičnim primjerom, da je župski stan i njihova kuća. I da im je ta njihova kuća uvijek otvorena. I da će u njoj biti primljeni s toplinom i ljubavi.

Ne će svi dolaziti, sigurno. Ne će ni mnogi, kojima je to krvavo potrebno. Ljudi toliko puta namjerno bježe od Boga i od istine, baš da se s njima ne sretnu. Ali zato će doći koji od onih dobre volje, a zbunjen i ostavljen u svojim mukama, sumnjama i borbama. Doći će koji ozbiljan mladić ili djevojka pred brak; doći će poneki otac i majka, koji ne znaju, što bi počeli sa svojim djetetom; doći će koji muž i žena u svojim bračnim poteškoćama i razočaranjima; doći će pokoj bespomoćni skrupulant; doći će koja djevojka, koja se klima između Boga i vraga; doći će koji inteligentan — Nikodem po objašnjenje i literaturu. Doći će i pokoji lajički apostol s kakvom informacijom, sugestijom, prijedlogom. I možda će se mnogo toga dobra svršiti, što bi se inače svršilo fatalno.

Ideja je, u najmanju ruku, vrijedna razmišljanja. Tkogod će je valjda i konkretizirati kakvom — »malom incijativom«!

J.

BORBA PROTIV INFANTILNOSTI

Na putu čovjekove zrelosti znade se mnogo puta ispriječiti infantilnost. Što se podrazumijeva pod tim pojmom? Pedagoški stručnjaci vele da je to regres u djelatnosti. Najčešće se radi o čovjeku koji je u tjelesnom pogledu zreo, ali je po svojim razumskim shvaćanjima i sudovima ostao na razini duševnog razvitka jednog djeteta. Takovi nemaju svojih vlastitih sudova, rado se povađaju za drugima, plaše se odgovornosti, iživljavaju se u tricama i stalno s tjeskobom gledaju na sutrašnjicu.

Čovjek, dok se tjelesno razvija, morao bi se i duševno razvijati. A to neće nikad postići, ako se stalno ne oslobađa stanovitih navika življenja koja su privezana uz određenu dob života. Uporedo s fizičkim rastom treba se čovjek privikavati i na neke novine koje mu život nužno nameće. U početku mu je to teško i mučno, ali se kasnije prilagodi i uvidi da je to jedan od zakona naše ljudske egzistencije.

Već od prvih godina života čovjek je prisiljen mijenjati svoje životne navike. Kada dođe vrijeme, svako dijete se mora odreći majčinih prsiju. Mora se pomalo privikavati da je majka sve manje s njime i da on nipošto nije njezina jedina briga. Život ga sam polako od ranih nogu uči da se postepeno počne sam za sebe brinuti.

Kada dijete polazi u osnovnu školu, treba se opet sprijateljiti s novim načinom života u zajednici s drugom djecom. Nekada će se suočiti s osjećajem manje vrijednosti kad upozna da mnogi drugi postizavaju bolji uspjeh nego on.

U pubertetu treba otkriti silovitost ali i svrsishodnost svojih seksualnih snaga. Mora upoznati svu presudnost tih skrivenih čovjekovih energija da bi kroz odricanje i samozadovoljavanje pronašao svoju duševnu ravnotežu.

U dodiru sa svijetom i ljudima otkriva bogatstvo i svoga nutarnjeg svijeta, svoju vlastitu osobnost, odgovrnost svoje slobode i ljepotu čuvstvenog života.

Napokon se mora odlučiti na izbor svoga zvanja da bi kormilo života preuzeo u svoje ruke i uvrstio se u veliku ljudsku obitelj kao njezin punopravni i suodgovorni član.

U starijoj dobi nužno je da se čovjek privikne na stalno napuštanje svojih preživjelih običaja i zastarjelih nekih shvaćanja, kako be se prihvatilo novih, kako ih ritam života i povijesti donosi.

Ako se čovjek u taj ritam pravilno uklopi, onda će i sam sve više nutarnje sazrijevati, širit će mu se horizonti i njegova će se iskustva i spoznaje sve više obogaćivati. Volja tada postaje sve jača, sigurnost raste i životne se zapreke lakše savladavaju. Pri takvom stalnom životnom hrvanju i elastičnom privikavanju na životne plime i oseke čovjek postaje sve samostalnija ličnost i sve se više približava potpunoj ljudskoj zrelosti.

Dvije su pojave naročito važne koje mogu poremetiti tok normalnog ljudskog razvoja i zaustaviti proces dozrijevanju na stupnju infantilnosti. U prvom redu tu je panični strah pred novim pogle-

dima. Ne želi se ići u nepoznato. Lakše se osjeća u svojim ustaljenim oblicima i načinu života. Zato uvijek rađe ostaje kod njih nego da se upušta u rizik.

Pavao VI je nedavno u svom govoru istaknuo da je »život uvijek jedan rizik i da je Crkva po Koncilu ušla u svjesni rizik jer je to zahtijev njezine životnosti...« Vrijedi to koliko za cijelu zajednicu Božjega naroda toliko i za svakog njezinog člana.

Drugi je važan uzrok infantilizma želja za lagodnim životom bez odricanja, bijeg pred svakom žrtvom, lakoumno prebacivanje odgovornosti na druge i trajno oslanjanje u životnim odlukama na mišljenja drugih.

A Deklaracija o kršćanskom odgoju traži da »pravi odgoj ide za izgradnjom ljudske osobe u vidu njezine konačne svrhe i ujedno u vidu dobrobiti društva kojega je čovjek član i u čijim će funkcijama kao odrasli čovjek sudjelovati... i rado se dati na posao oko promicanja općeg dobra. — (1) Dakle, kad se borimo protiv infantilnosti tada rastemo u zrelosti.

B.

ODGOVORI VIJEĆA ZA PROVEDBU LITURGIJSKE UREDBE U VEZI S »UPUTOM O ŠTOVANJU EUHARISTIJSKOG OTAJSTVA«

K br. 32

Kada se sveta pričest pod obje prilike smije dati svećeniku koji je već misio?

ODG. Uputa (32, 7) dozvoljava sv. pričest pod obje prilike đakonu i podđakonu »koji obavljaju svoju službu u pontifikalnoj ili svečanoj misi«. Tu se radi o onima koji su pravi (t. j. samo) đakoni i podđakoni. Dakle, ako neki svećenik vrši službu đakona ili podđakona, a već je misio ili će misiti, onda se ne smije pričestiti pod obje prilike. — Naprotiv, odredba je šira u slučaju koncelebracije (32, 8): »svima... koji obavljaju pravu liturgijsku službu«. U tom slučaju mogu svi, koji obavljaju liturgijsku službu, pričestiti pod obje prilike, pa i svećenici koji su već misili ili će misiti.

K br. 62

Jesu li pred izloženim Svetotajstvom dozvoljene molitve na čast Bl. Djevice ili svetaca?

ODG. Dosad je u nekim zajednicama ili posebnim skupovima bio običaj da su se pred izloženim Svetotajstvom molile molitve na čast Bl. Dj. Marije (npr. krunica), ili na čast svetaca, npr. litanije svetih, devetnica kao priprava na blagdan nekog sveca, itd.

Sada se pita da li je to u skladu sa slovom i duhom Upute. S jedne se strane napominje da u tekstu Upute nema o tome izričite zabrane. S druge se strane iste Upute »Za vrijeme dok je presveti Sakramenat izložen sve treba biti uređeno tako da vjernici uronjeni u molitvu misle na Krista Gospodina« radije shvaćaju u užem smislu, kao da znače: »misle **jedino** na Krista Gospodina«.

dima. Ne želi se ići u nepoznato. Lakše se osjeća u svojim ustaljenim oblicima i načinu života. Zato uvijek radije ostaje kod njih nego da se upušta u rizik.

Pavao VI je nedavno u svom govoru istaknuo da je »život uvijek jedan rizik i da je Crkva po Koncilu ušla u svjesni rizik jer je to zahtijev njezine životnosti...« Vrijedi to koliko za cijelu zajednicu Božjega naroda toliko i za svakog njezinog člana.

Drugi je važan uzrok infantilizma želja za lagodnim životom bez odricanja, bijeg pred svakom žrtvom, lakoumno prebacivanje odgovornosti na druge i trajno oslanjanje u životnim odlukama na mišljenja drugih.

A Deklaracija o kršćanskom odgoju traži da »pravi odgoj ide za izgradnjom ljudske osobe u vidu njezine konačne svrhe i ujedno u vidu dobrobiti društva kojega je čovjek član i u čijim će funkcijama kao odrasli čovjek sudjelovati... i rado se dati na posao oko promicanja općeg dobra. — (1) Dakle, kad se borimo protiv infantilnosti tada rastemo u zrelosti.

B.

ODGOVORI VIJEĆA ZA PROVEDBU LITURGIJSKE UREDBE U VEZI S »UPUTOM O ŠTOVANJU EUHARISTIJSKOG OTAJSTVA«

K br. 32

Kada se sveta pričest pod obje prilike smije dati svećeniku koji je već misio?

ODG. Uputa (32, 7) dozvoljava sv. pričest pod obje prilike đakonu i podđakonu »koji obavljaju svoju službu u pontifikalnoj ili svečanoj misi«. Tu se radi o onima koji su pravi (t. j. samo) đakoni i podđakoni. Dakle, ako neki svećenik vrši službu đakona ili podđakona, a već je misio ili će misiti, onda se ne smije pričestiti pod obje prilike. — Naprotiv, odredba je šira u slučaju koncelebracije (32, 8): »svima... koji obavljaju pravu liturgijsku službu«. U tom slučaju mogu svi, koji obavljaju liturgijsku službu, pričestiti pod obje prilike, pa i svećenici koji su već misili ili će misiti.

K br. 62

Jesu li pred izloženim Svetotajstvom dozvoljene molitve na čast Bl. Djevice ili svetaca?

ODG. Dosad je u nekim zajednicama ili posebnim skupovima bio običaj da su se pred izloženim Svetotajstvom molile molitve na čast Bl. Dj. Marije (npr. krunica), ili na čast svetaca, npr. litanije svetih, devetnica kao priprava na blagdan nekog sveca, itd.

Sada se pita da li je to u skladu sa slovom i duhom Upute. S jedne se strane napominje da u tekstu Upute nema o tome izričite zabrane. S druge se strane iste Upute »Za vrijeme dok je presveti Sakramenat izložen sve treba biti uređeno tako da vjernici uronjeni u molitvu misle na Krista Gospodina« radije shvaćaju u užem smislu, kao da znače: »misle **jedino** na Krista Gospodina«.

Rječica »jedino«, koju često navode komentatori, iako se ne nalazi u tekstu Upute- dobro iznosi smisao zakona ... Cilj, se naime, zajedničkog klanjanja pred izloženim Svetotajstvom postizava kad se duh i molitva vjernika upravljaju prema euharistijskom misteriju, i to svetom šutnjom, čitanjem naročito Sv. pisma, pjevanjem i moljenjem.

Druge pobožne vježbe, iako dobre i vrijedne preporuke, privlače pažnju na razne predmete, stoga ih treba ostaviti za drugo doba, prije ili poslije klanjanja i blagoslova sa Svetotajstvom.

I samu Gospinu krunicu treba smatrati marijanskom molitvom, a ne kao da je upravljena Kristu. Ne stoji prigovor da se imaju razmatrati Kristova otajstva dok se izgovaraju riječi anđeoskog pozdrava. Bitni se naime dio krunice sastoji u ponavljanju molitve upravljene Bl. Dj. Mariji. Dapače, tu bi pobožnu vježbu na neki način trebalo uzeti u razmatranje (za njezino preuređnje), da bi se postigla punija suglasnost između glasa i pameti molioca.

Smije li se Večernja pjevati pred izloženim Svetotajstvom?

ODG. U nekim se mjestima, naročito nedjeljom, neposredno poslije Večernje davao euharistijski blagoslov. Kad je bila izdana Uputa, katkad se to uredi na ovaj način: izloži se Svetotajstvo, zatim se pjeva Večernja i na kraju se daje blagoslov. Čini se, da to nije u skladu s onim što je gore rečeno. Stvar se može bolje urediti.

Euharistijski blagoslov ne smije izgledati kao zaključak Večernje. Bit će korisnije, ako nedjeljom on bude poseban liturgijski čin kojim se vjernici pozivaju da štuju Boga. Stoga se, nakon ispjevane Večernje, može izložiti Svetotajstvo i, nakon šutnje kroz neko vrijeme, dati blagoslov. Ako se u Večernji čitalo Sv. pismo s homilijom, sigurno onda to ne treba ponavljati.

Još bi bolje bilo, prema raznim okolnostima mjesta i osoba, da bude neki razmak vremena između jednog i drugog čina.

K br. 62

Smije li se ispred pokaznice, kad se drži govor, postaviti zavjecisa?

ODG. Zabranjeni su govori pred izloženim Svetotajstvom. »Homilija ili kratki poticaji«, o kojima govori Uputa, nisu govori nego kratka tumačenja tekstova koji se čitaju, »koji treba da vode k većem cijenjenju euharistijskog misterija«. Dok se vrše ta tumačenja, ne treba pred pokaznicom stavljati bilo kakve zavjesice, kao što se ne stavlja dok se čita tekst Sv. pisma.

K br. 65

Je li dozvoljeno Svetotajstvo, kad je dugo izloženo, pohraniti u svetohranište više od dvaput na dan?

ODG. Poteškoća dolazi, što se u današnjim prilikama mogu teško naći brojnije skupine koje će se trajno klanjati kroz nekoliko sati, nego u samo neko doba, npr. ujutro rano, oko podneva i u večernjim satovima.

Nakana je zakona da se izbjegava svečano izlaganje, možda i s nekim vanjskim sjajem, a samo s jednim ili drugim prisutnim klanjaocem. Zgodnije je, ako se može, rokove zajedničkog klanjanja odrediti za stanovite satove i na te uputiti velik broj klanja-

laca, radije nego te satove odrediti na male skupine za različite preko dana. U tom se slučaju Svetotajstvo može pohraniti u svetohranište za vrijeme noći i dva puta u danu. Treba izbjegavati češće izlaganje.

U redovničkim zajednicama, koje prema svojem pravilu imaju svagdanje jednodnevno klanjanje, čini se da se ne protivi zakonu ako vrijeme zajedničkog klanjanja cijele zajednice manji broj članova obavlja klanjanje pred Svetotajstvom naizmjenice.

SADRŽAJ VIII GODIŠTA »SLUŽBE BOŽJE«

laca, radije nego te satove odrediti na male skupine za različite preko dana. U tom se slučaju Svetotajstvo može pohraniti u svetohranište za vrijeme noći i dva puta u danu. Treba izbjegavati češće izlaganje.

U redovničkim zajednicama, koje prema svojem pravilu imaju svagdanje jednodnevno klanjanje, čini se da se ne protivi zakonu ako vrijeme zajedničkog klanjanja cijele zajednice manji broj članova obavlja klanjanje pred Svetotajstvom naizmjenice.

SADRŽAJ VIII GODIŠTA »SLUŽBE BOŽJE«
